

Agentura pro sociální začleňování

Českbudějovické sídliště Máj – Léto 2013

základní screening situace sociálního vyloučení

Kateřina Ptáčková
30. srpna 2013

WWW.SOCIALNI-ZACLENOVANI.CZ

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

OBSAH

1. Úvod.....	3
2. Sídlíště Máj v kontextu města České Budějovice	6
3. Sociálně vyloučená lokalita V. Volfa.....	8
4. Bytový fond	13
5. Sociodemografická struktura.....	20
Věková struktura	20
Vzdělanostní struktura	20
Volební participace.....	21
Nezaměstnanost	21
Sociální dávky.....	23
6. Sociální služby	26
7. Školství	34
8. Sociální patologie a veřejný prostor	40
Kriminalita a veřejný prostor.....	40
Děti a mladiství	47
Drogy, gamblerství, prostituce, lichva	50
9. Komunikace vedení města a místních obyvatel	52
10. Červencové události, reakce obyvatel lokality, magistrátu a dalších institucí.....	54
11. Doporučení	60
Literatura:.....	62

Poděkování

Tato zpráva by nemohla vzniknout bez vstřícné spolupráce místních aktérů, kteří byli ochotni si ve velmi krátkém termínu najít čas na rozhovor a sdílet se mnou své znalosti, zkušenosti a názory. Tímto všem za čas a ochotu znovu děkuji.

1. Úvod

Cílem této studie je **základní zmapování aktuální situace na českobudějovickém sídlišti Máj a identifikace hlavních problémů souvisejících se zvýšenou koncentrací sociálně slabých obyvatel na tomto sídlišti**. Vznik studie iniciovala Agentura pro sociální začleňování (dále jen Agentura) a byla zpracována socioložkou Kateřinou Ptáčkovou. Zpráva se zaměřila na identifikaci základních problematických okruhů, které jsou s touto lokalitou spojené, potenciálních rizik dalšího vývoje a přináší rovněž náměty na možná opatření, která by těmto problémům a rizikům čelila. Orgánům samosprávy i Agentuře má také pomoci identifikovat cíle další možné spolupráce. Kromě konkrétních poznatků text obsahuje i řadu obecných údajů, které umožňují zasadit situaci na sídlišti Máj do širšího kontextu. **Studie, která byla realizovaná ve velmi krátkém čase, vznikla na základě dostupných dokumentů, statistických podkladů, krátkodobého pozorování na sídlišti Máj a série rozhovorů s obyvateli sídliště a zástupci klíčových institucí, realizovaných v období od 23. 7. – 20. 8. 2013** (terénní sběr dat v týdnu 29. července – 3. srpna¹). Zejména vzhledem k omezenému rozsahu terénního sběru dat je **zprávu nutné chápat pouze jako orientační a momentální náhled situace, nikoliv jako zevrubnou analytickou studii**. Závěry, které zpráva přináší, jsou tak **především hypotézami, podloženými aktuálně dostupnými zdroji**, které by mohly sloužit jako podklad k další práci v lokalitě i dalším podrobnějším výzkumům.

Zadání mapování bylo součástí série opatření, jimiž Agentura sociálního začleňování reagovala na vyhocení napětí, k němuž na českobudějovickém sídlišti Máj došlo na přelomu letošního června a července. Výstupy této zprávy budou na základě dohody s představiteli města nabídnuty zástupcům relevantních institucí i širší veřejnosti k další diskusi a přípravě plánu opatření, které by měly napomoci snížení napětí na sídlišti Máj.

Nárůst napětí na sídlišti Máj Agentura chápe v kontextu obdobných projevů nespokojenosti se sociální a politickou situací, které se odehrály v tomto roce na řadě míst České republiky, které jsou svou historií, velikostí, kapacitami, politickou reprezentací i sociální situací tamních obyvatel, značně rozdílné. Nespokojenost občanů je přitom zneužívána skupinami a jednotlivci z řad pravicových radikálů, kteří se snaží o koordinaci postupu v různých místech České republiky.

Společným jmenovatelem protestů je pak zejména jejich zaměření proti skupině obyvatel, která je v České republice nejvíce ohrožena chudobou, diskriminací a obecně sociálním vyloučením. Zároveň s tím se také objevuje kritika nedostatečného zajištění bezpečí a veřejného pořádku a kritika údajně nespravedlivého systému sociálních dávek.

Podrobnější analýza pak ukazuje dlouhodobě narůstající problémy vyplývající z nevyjasněných kompetencí a pravomocí státu a obcí v oblasti bydlení a sociálních politik, nepřehledného systému sociálních dávek, ze segregačních a diskriminačních politik obcí v oblasti bydlení, neexistující či nedostatečné politiky v oblasti sociálního bydlení, pokračující segregace ve školství, nedostatečné podpory sociálních služeb, nedostatečné nabídky, či neefektivního systému podpory zaměstnanosti,

¹ Byly realizovány následující rozhovory:

- institucionální aktéři – strukturované rozhovory podle předem připravených osnov: 4 skupinové rozhovory (městská policie (4 respondenti), policie ČR (3 respondenti), sociální odbor města ČB (4 respondenti), úřad práce ČB (3 respondenti)), 14 individuálních rozhovorů (neziskové organizace, statistický úřad, Správa domů, akademická sféra, školy), doplňující telefonická a e-mailová komunikace
- obyvatelé sídliště – nestrukturované neformální rozhovory, zaměřené z velké části na aktuální události, hodnocení soužití, změny po demonstracích, apod. – majorita: 8 rozhovorů s jednotlivci (různý sociální statut); Romové: 3 skupinové rozhovory v ulici V. Volfa (3-5 účastníků), jeden rozhovor v rodině, během návštěvy v bytě (hlavní mluvčí byly paní a její dcera (poslední ročník ZŠ)), rozhovory s dětmi během volnočasových aktivit

nedostatečné participace občanů v lokálním kontextu a také nedostatečné pozornosti věnované P ČR a MP spolupráci s občany a potírání drobné kriminality.

Významnou roli v šíření nenávistných nálad a fám zaměřených proti znevýhodněným skupinám obyvatel pak sehrávají média, zvláště pak sociální sítě. Vyvrácení jimi šířených fám není věnována dostatečná pozornost ze strany významných politických představitelů a chybí i efektivnější osvěta v oblasti sociálních dávek a multietnického soužití.²

Bezprostřední sled událostí, které v Českých Budějovicích vedly k vyhocení napětí v období od 21. června 2013, popsala Agentura takto (text vznikl ke dni 29. 7.):

Na dětském hřišti českobudějovického sídliště Máj došlo v pátek 21. června t. r. ke vzájemnému fyzickému napadení několika osob. Tento iniciační konflikt byl médii popisován jako útok Romů na těhotnou ženu. Na základě této události byla místními příznivci PEX v sobotu 29. června uspořádána demonstrace s účastí kolem 800 osob a následný neohlášený pochod, který vyústil ve střet desítek až stovek přívrženců PEX s policií. Akce byla dle médií podpořena řadou místních občanů, z nichž se část pravděpodobně zapojila i do útoků na policisty. Bylo zdokumentováno vyvolávání rasistických hesel. Někteří agresori se dostali až k lokalitě obývané převážně Romy, odkud je musela policie vytlačit. Uklidnění situace ve městě trvalo několik hodin.

Návazná neohlášená demonstrace (svolavatelem byl opět pravicový extrémista) v sobotu 6. července byla brzy po svém zahájení na náměstí Přemysla Otakara II rozpuštěna a účastníci byli P ČR kontrolováni a z uzavřeného náměstí pouštěni jednotlivě. I přes tato opatření se radikální jádro v počtu několika desítek osob rychle zformovalo nedaleko sídliště Máj. Za podpory zhruba tří stovek dalších osob, včetně místních obyvatel sídliště, se extrémisté znovu pokusili přes policejní kordon dostat do lokality obývané převážně Romy. Policie efektivním zákrokem udržela dav pod kontrolou a zatčeno bylo přes 130 osob. Atmosféra na sídlišti však již v tuto chvíli začala být velmi napjatá, protože policie byla během zákroku i po něm obviňována z toho, že „ochraňuje agresory a nepřiměřeně zasahuje proti slušným lidem“. Tato obvinění v některých případech přerostly ve snahy zastrašovat zasahující policisty prostřednictvím zveřejňování jejich identity na internetu a zaslání výhrůžných emailů.³

Při třetí demonstraci dne 13. července P ČR obsadila vstupy na náměstí Přemysla Otakara II., kde byla ohlášena demonstrace svolaná Lukášem Kohoutem, Janem Plánkem a Jaromírem Pytlem. Tato demonstrace byla ještě před zahájením organizátory zrušena. Demonstrující se sešli až v 17 hodin na sídlišti Máj u multikina CineStar. Nebyl nahlášen pochod, proto v okamžiku, kdy se první skupina vydala kolem 17:15 přes křižovatku do ulice A. Barcala, policie ji zastavila. Protože se dav odmítal rozejít, policie opakovaně vyzvala k rozpuštění nepovoleného pochodu. V okamžiku, kdy lidé v čele skupiny začali být agresivní a část z nich se pokusila proběhnout vnitroblokem za kordon, policie zakročila. Média uvádějí účast zhruba 300 demonstrantů, avšak ne všichni se aktivně účastnili konfliktu s policií.“

Vzhledem k velkému ohlasu demonstrací v médiích i místní veřejnost jsou další pochody a demonstrace připravovány pravicovými extrémisty na každý týden, až do konce roku 2013 (...). Cílem extrémistů je iniciovat vznik ohnisek lokálních nepokojů po celé ČR a popřípadě také oslabit akceschopnost policie

² Popis širšího rámce napětí pochází z materiálu *Analytické podklady pro jednání Pracovní skupiny pro řešení sociálních nepokojů* ustavené v souladu s usnesením vlády ČR ze dne 3. 4. 2013 č. 232 zpracovaného Agenturou dne 29. července 2013

³ Články s tímto zaměřením byly publikovány například v článku na extrémně pravicovém serveru <http://radek-velicka.cz/?p=10888>

pořádáním akcí na více místech najednou. Události v Českých Budějovicích ukázaly, že k vyvolání opakovaných nepokojů stačí relativně malá skupina extremistů.⁴

V sobotu 20. července, se již obdobná demonstrace na sídlišti nekonala. Došlo k setkání zhruba dvou stovek romských i neromských obyvatel. Setkání asistovala policie, nebylo však zaznamenáno žádné protiprávní jednání. Další shromáždění bylo oznámeno fyzickou osobou na 14. 9. 2013, a to formou shromáždění a pouličního průvodu z vlakového nádraží do prostranství před multikinem CineStar. Správní odbor českobudějovického magistrátu však dospěl k závěru, že „*účel shromáždění směřuje k výzvě dopouštět se násilí a hrubé neslušnosti, k popírání nebo omezování osobních, politických nebo jiných práv občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení nebo k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti z těchto důvodů nebo jinak porušovat ústavu a zákony.*“ a 23. 7. na tomto základě vydal nepravomocné rozhodnutí, kterým konání shromáždění zakázal. Žalobu proti tomuto rozhodnutí zamítl 14. 8. Krajský soud v Českých Budějovicích. Stejně, tedy zamítavé rozhodnutí bylo Magistrátem vydáno i 2. 8. 2013 ve věci dalšího shromáždění, oznámeného opět na 14. 9. Ve věci prvotního konfliktu na dětském hřišti vznesla Policie ČR 6. srpna obvinění proti 8 lidem⁵.

Již v období mezi jednotlivými demonstracemi byla realizována celá řada dílčích kroků, a to jak ze strany místních obyvatel, tak ze strany magistrátu a dalších institucionálních i individuálních aktérů. Shrnutí tohoto vývoje se věnuje závěrečná kapitola této zprávy. **Na základě vstupních informací bylo identifikováno pět základních okruhů, na které se mapování zaměřilo – (a) vývoj lokality na sídlišti Máj v posledních několika letech, (b) bezpečnost a veřejný prostor, (c) rozsah a zaměření dostupných sociálních služeb, (d) školní vzdělávání a mimoškolní aktivity dětí a mládeže, (e) komunikace vedení města a místních obyvatel.** Úvodní část textu je věnována popisu sídliště Máj v kontextu města České Budějovice. **Zpráva se ve všech svých částech snaží soustředit především na specifika dané lokality, přestože podstatnou část vysvětlení událostí, ke kterým v Českých Budějovicích v létě došlo, je dle autorky možné hledat na obecnější, celospolečenské úrovni.** Diskusi těchto širších společenských jevů se zpráva vzhledem ke svému zadání a rozsahu věnuje pouze minimálně.

⁴ *Analytické podklady pro jednání Pracovní skupiny pro řešení sociálních nepokojů ustavené v souladu s usnesením vlády ČR ze dne 3. 4. 2013 č. 232 zpracované Agenturou dne 29. července 2013*

⁵ Kriminalisté po vyslechnutí několika desítek osob sdělili obvinění osmi lidem, kteří se incidentu přímo účastnili. Mezi obviněnými jsou tři muži (20, 37, 19 let) a pět žen (19, 35, 33, 26 let), jedna z obviněných je mladistvá. Všichni si z úst kriminalistů vyslechli obvinění ze spáchání trestného činu výtržnictví a dva navíc z ublížení na zdraví. Z výsledku zúčastněných a svědků incidentu vyplynulo, že jak oznamovatelé tak původně podezřelí, se do hádek a potyček přidali stejnou měrou. Více viz <http://www.policie.cz/clanek/v-kauze-detske-hriste-na-maji-padla-obvineni.aspx>.

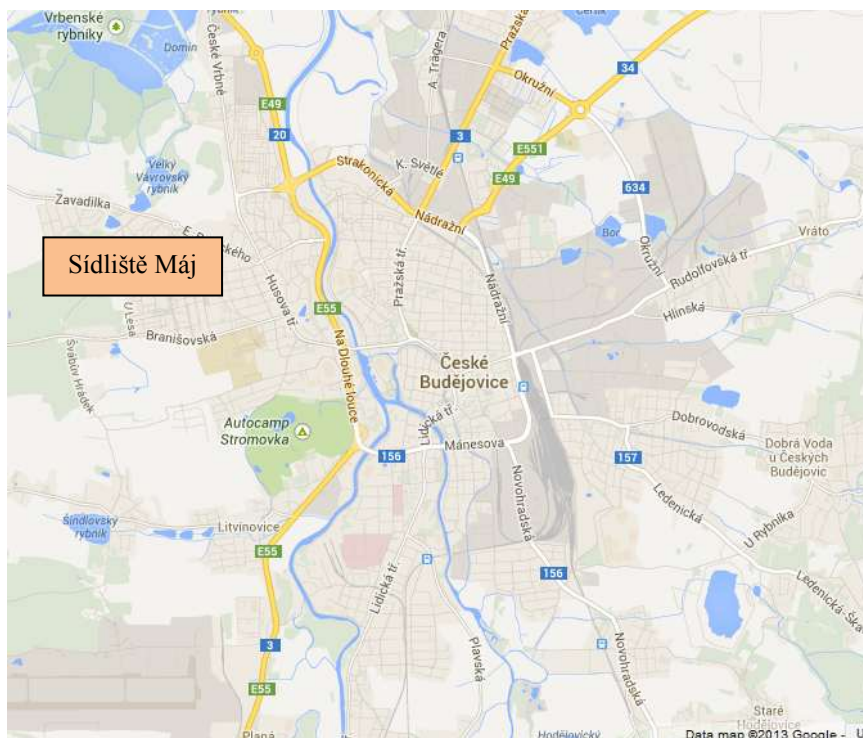
2. SÍDLIŠTĚ MÁJ V KONTEXTU MĚSTA ČESKÉ BUDĚJOVICE

Sídliště Máj leží na západním okraji Českých Budějovic, je součástí městské části Čtyři Dvory. Sídliště není s centrem města spojeno souvislou zástavbou, při pěší docházce (30–45 minut) je proto potřeba překonat i relativně odlehlá místa. S centrem města je sídliště spojeno dvěma trolejbusovými linkami (cca 15 minut jízdy), několik dalších linek pak spojuje sídliště s dalšími částmi města.

V sousedství se nacházejí další sídliště, sídliště Šumava, sídliště Vltava, dále areál Jihočeské univerzity, obytná zástavba rodinných domů Zavadilka a také bývalý vojenský areál Čtyři Dvory, kde se do budoucna předpokládá další výstavba (jejíž podoba je předmětem diskusí).

V západní části přechází sídliště do lesa Bor, na severní straně se v blízkosti nachází přírodní rezervace Vrbenské rybníky. Sídliště Máj postrádá „náměstí“, podobné těm, jaké lze najít na sousedních sídlištích. Střed sídliště tvoří prostor kolem zastávky Jaroslava Bendy na ulici Antonína Barcala, u níž se nachází pobočka České pošty a České správy sociálního zabezpečení. V těchto místech byla nyní zahájena i výstavba nového komunitního centra. Součástí občanské vybavenosti sídliště jsou jesle a mateřská škola, dvě základní školy, zdravotnické zařízení, služebna Policie ČR a Městské policie ČB, obchodní a zábavní centrum Čtyři Dvory, samoobsluhy potravin a několik dalších menších obchodů a restaurací spíše nižší cenové kategorie (v místě v zásadě není žádné příjemné posezení typu, jaké najdeme v centru města).

Sídliště Máj je největší českobudějovické sídliště. Počet obyvatel pravděpodobně nedosahuje často zmiňovaných 20 či 25 tisíc obyvatel, nicméně i 15 355⁶ lidí s obvyklým pobytem, zjištěný při Sčítání lidí, domů a bytů 2011 (SLDB 2011), představuje **16,4 % všech obyvatel** Českých Budějovic. Výsledky SLDB 2011 ukazují, že počet osob od roku 2001 poklesl (počet obyvatel s obvyklým pobytem na sídlišti Máj se snížil o 13,6 % obyvatel, zatímco v celých ČB došlo k poklesu pouze o 4 %), a to navzdory tomu, že v lokalitě byly v meziobdobí postaveny nové bytové cihlové domy vyššího standardu. Sídliště je z hlediska skladby obyvatelstva značně heterogenní a tato sociální diferenciaci se odráží i v územní diferenciaci, různé sociální skupiny jsou na území sídliště nerovnoměrně rozloženy (viz dále).

⁶ Udává, počet obyvatel s obvyklým pobytem k určitému okamžiku. Do počtu obyvatel jsou zahrnuty všechny osoby s obvyklým pobytem v daném území (tj. osoby, které v daném území obvykle tráví období svého každodenního odpočinku bez ohledu na dočasnou nepřítomnost z důvodu rekreace, návštěv, pracovních cest, pobytu ve zdravotnickém zařízení apod. a které zde jsou členem konkrétní domácnosti). Údaje matriky uvádějí, že k 1. 1. 2012 bylo v ČB 93620 obyvatel, což výsledkům SLDB 2011 v podstatě odpovídá.

Nejvíce lidí, cca 3000, žije v ulici V. Volfa. V této ulici žije zároveň nejvíc Romů a sociálně slabých příslušníků majoritní společnosti⁷.

Obyvatelstvo	2011				2001			
	ČB	%	Máj	%	ČB	%	Máj	%
Počet obyvatel s obvyklým pobytem	93 715		15 355		97 339		17 733	
z toho ženy	49 052	52	8 086	53	50 349	52	9 040	51
z toho s trvalým pobytem	91 957	98	15 179	99	96 755	99	17 594	99
z toho narození v obci obvyklého bydliště	44 182	47	6 860	45	50 150	52	8 245	46

SLDB 2001/2011

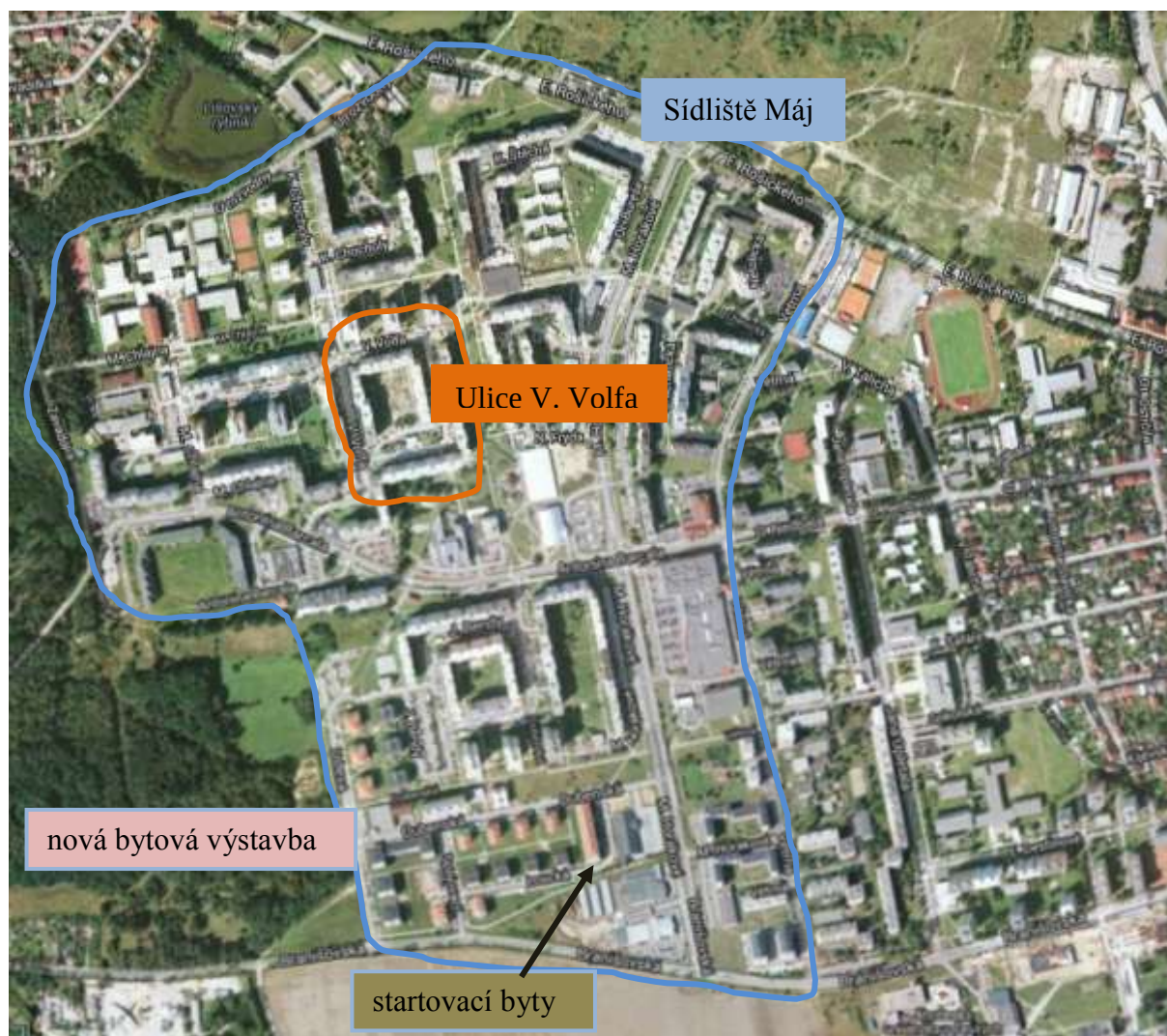
Původní projekt architektů J. Rybáka a V. Štěpána navrhoval hustotu cca 230 obyvatel na 1 ha; po dalších úpravách, z nichž na některé došlo i při samotné realizaci výstavby se však výsledná hustota vyšplhala až k 500 obyvatelům na 1 hektar. **Původně navrhované čtyř- až šestipatrové bloky byly nahrazeny osmipatrovými, došlo ke změně jejich konfigurace a řada bloků byla údajně dokonce doprojektována do volných proluk** (Horáček 2012). Toto potvrzují i obyvatelé sídliště, kteří zde žijí již od dob výstavby. Do původní proluky byl údajně „dostavěn“ i jeden z bloků domů v ulici V. Volfa. **Hustota obyvatelstva sídliště je dnes nejvyšší z celého města.**

S vysokou hustotou osídlení úzce souvisí **většina problémů, s nimiž se obyvatelé sídliště dodnes potýkají – doprava** (nedostatek parkovacích míst, zatíženost těžkou dopravou, porušování předpisů, MHD); **zahušťování výstavby** (úbytek zeleně, rozšiřování stávajících staveb, příprava staveb nových, nedostatečná komunikace záměrů města směrem k občanům, např. kongresové a koncertní centrum “Rejnok”, zástavba bývalých kasáren, přestavba sportovní haly, lanová dráha, plánované komunitní centrum, jehož výstavba je dle členů ÚK v rozporu s regulačním plánem, atd.); průběh regenerace sídliště; **hluk a nepořádek** (úklid veřejných prostor, dětská hřiště, hlučné chování, dodržování nočního klidu), (zdroj – zápisy územní komise č. 2).

⁷ Podle údajů Matričního úřadu v Českých Budějovicích z roku 2007 žil na sídlišti Máj následující počet obyvatel (v seznamu uvedeny pouze vybrané ulice sídliště): Antonína Barcala: 1006 obyvatel, Dr. Bureše: 356 obyvatel, Dubenská: 401 obyvatel, Jaroslava Bendy: 2387 obyvatel, Karla Chocholy: 1565 obyvatel, Karla Štěcha: 1205 obyvatel, Milady Horákové: 719 obyvatel, Miroslava Chlajna: 1631 obyvatel, Norberta Frýda: 1202 obyvatel, Václava Volfa: 3095 obyvatel.

3. SOCIÁLNĚ VYLOUČENÁ LOKALITA V. VOLFA

Tzv. Gabalova zpráva (2006) označila **sídliště Máj, resp. ulici V. Volfa, za jednu ze tří sociálně vyloučených lokalit v Českých Budějovicích**. Lokalita byla vymezena jako uzavřený okruh tvořený bloky panelových domů, v nichž žijí společně sociálně vyloučení i nevyloučení obyvatelé. Dopravní obslužnost i občanská vybavenost byla hodnocena jako dobrá. Tato situace platí v zásadě dodnes. Romští obyvatelé a sociálně slabí příslušníci majority se koncentrují především ve **východní části čtvercové ulice V. Volfa**, v západní části ulice pak podle informací od řady respondentů bydlí početná skupina vysokoškolských studentů. Tuto informaci uvádí i studie sdružení pro výzkum v sociální oblasti Pansophia (2009).

Sídliště Máj je českobudějovickou **romskou populací chápáno ve srovnání s ostatními lokalitami, v nichž žije větší počet Romů, jako „lepší“ adresa**. Toto potvrzují i pracovníci sociálních služeb. Ti hodnotí **romskou populaci sídliště Máj jako značně heterogenní, obecně však jako sociálně silnější a samotnou lokalitu okolo ulice V. Volfa jako méně problémovou, než některé další lokality ve městě** - zejména pak ubytovnu pro neplatiče v Okružní ulici, bytový dům v ul. Vrbenské (obě nemovitosti ve vlastnictví města), soukromé domy v centru města (např. v Pekárenské ulici v bezprostřední blízkosti tradiční lokality Palackého náměstí, dům v ulici Novohradské, ale i dalších, jejichž majitelé (např. např. firma Faktum) se „specializují na sociálně slabé nájemníky“, vybírají vysoké

nájemné a o domy se nestarají) či soukromé ubytovny, např. ubytovnu Grand⁸. Podle zástupců města se situace v „městských“ lokalitách (Máj, Vrbenská, Okružní) od roku 2006 zlepšila ve smyslu pokrytí sociálními službami. Od roku 2007 je budována síť NZDM, podporována terénní sociální práce.

Heterogenost celé lokality sídliště Máj, a to jak co se týče majoritní populace, tak co se týče romských obyvatel sídliště, potvrzují kromě místních aktérů i dostupné statistické údaje (viz dále). V lokalitě žijí dle informací od respondentů plně integrované romské i neromské rodiny, romští podnikatelé, středoškolští romští studenti (informace o tom, kolik těchto studentů či učňů v lokalitě je se různí, viz kapitola školství), stejně jako chudé a předlužené romské i neromské rodiny, dlouhodobě nezaměstnaní, uživatelé drog. **Většinou populací je sídliště Máj, zejména pak ulice V. Volfa, chápáno v kontextu celého města jako adresa „horší“.** Sídlíště, resp. jeho část, má pověst nebezpečné lokality se zvýšenou kriminalitou. Konkrétně **ulice V. Volfa a přilehlé domy jsou místními obyvateli označovány za „romské ghetto“.** Problémy v soužití majority s minoritou na sídlišti Máj byly v posledních 15 letech opakovaně diskutovány i v médiích⁹. Toto vymezení potvrzují i výsledky výzkumu A. Kajanové a D. Dvořáčkové (2012), které poukazují na rozdílnost vzájemného vnímání se romské a neromské populace sídliště, stejně jako nerezidentů, u nich již bez ohledu na jejich etnicitu. *„Jak romští obyvatelé, tak příslušníci majoritní populace zřetelně rozlišují prostor „náš“ a „jejich“. Oba soubory se pak shodují, že specifickou lokalitu představuje pouze ulice V. Volfa, která je v rámci prostoru sídliště Máj charakteristická početní převahou romského obyvatelstva. Romské obyvatelstvo ji ovšem nevnímá jako sociálně vyloučenou ve smyslu akademického a mediálního diskursu. Nerezidenti pak považují za problematické, respektive sociálně vyloučené celé sídliště Máj. Tito rovněž shledávají vzájemné soužití Romů a příslušníků majority na tomto sídlišti problematictější než sami jeho obyvatelé.“* Vyhraněně romskou a neromskou pověst mají podle obyvatel sídliště i místní restaurace.

Ulice V. Volfa, autor Dingoa -

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:V._Volfa.jpg

Také město samo lokalitu „Máj“ opakovaně zařazuje na seznam tzv. sociálně vyloučených lokalit, resp. místo s koncentrací sociálně slabých a sociálně vyloučených obyvatel (viz např. Koncepce prevence kriminality města České Budějovice na období 2009–2011). O části sídliště Máj, která je „sociálním ghettem“ hovoří i Integrovaný plán rozvoje města 2008 (IPRM) – *„Jde o lokalitu, kde dochází ke koncentraci řady negativních jevů. ... Bydlení na sídlišti Máj je z pohledu jeho kvality problematické a poměrně neatraktivní.“* Smyslem IPRM Sídlíště Máj pak je *„koncentrovaná snaha města a místních obyvatel (vlastníků nemovitostí určených pro bydlení) o eliminaci, resp. redukci dále*

⁸ Přehled městem identifikovaných vyloučených lokalit viz příloha č. 1.

⁹ Archiv Newton nabízí za období 1. 1. 1990 – 20. 6. 2013 (tedy těsně před konfliktem, který stál na začátku demonstrací a pochodů) 5507 článků k heslu „Sídlíště Máj“, ke kombinaci hesel „sídlíště Máj“ a „Rom“ pak 230 článků.

uvedených znaků deprivovaného území.“ Za tyto znaky jsou označeny nízká úroveň vzdělání, nízká míra hospodářské aktivity a vysoká míra dlouhodobé nezaměstnanosti. Intervencemi v oblastech revitalizace veřejných prostranství a regenerace bytových domů by měla být zvýšena celková kvalita bydlení v lokalitě Sídliště Máj a podpořena její atraktivita pro širší spektrum obyvatel. IPRM předpokládá, že *„revitalizace veřejných prostranství a regenerace bytových domů v zóně přispěje k větší přitažlivosti Sídliště Máje. Díky tomu bude postupně oslabovat koncentrace sociálně slabších osob...“*. Vedle regenerace bytových domů a revitalizace veřejných prostranství obsahuje IMPR také cíl „Podpora sociální integrace“, v souvislosti s nímž mělo dojít k realizaci projektů z jiných operačních programů, zaměřených na podporu integrace romské komunity (např. aktivity zaměřené na trh práce – viz kapitola 6. Sociální služby, či výstavba Komunitního centra, která však byla součástí „nadřazeného“ IMPR „Levý břeh Vltavy“).

Většina tzv. institucionálních aktérů (sociální odbor města, policie, neziskové organizace) v mých rozhovorech **označení „romské ghetto“ či „sociálně vyloučená lokalita“ odmítá**. Hovoří o této části sídliště (ulice V. Volfa a její bezprostřední okolí) jako o místě „vykazujícím jisté znaky sociálně vyloučené lokality“, či „tendující ke vzniku ghetta“. Výjimku tvoří majoritní obyvatelé sídliště. V kontextu posledních událostí se místní aktéři obecně vymezují vůči možnému srovnávání této lokality s těmi, které si společnost s pojmem „ghetto“ obvykle spojuje, shodují se nicméně na tom, že **ulice V. Volfa a její bezprostřední okolí se v řadě ohledů výrazně odlišuje od dalších částí sídliště**. Specificky v souvislosti s touto částí sídliště jsou podle nich více viditelné a závažné problémy jako **nedostatečný počet hřišť, míst pro trávení volného času, nezaměstnanost, užívání drog a nuda**. Dalším velkým problémem je **zadluženost části obyvatel lokality¹⁰. Odhad kolika procent obyvatel lokality se zadluženost týká a v jaké se pohybuje výši, se nepodařilo získat** (k množství dlužníků na nájemném viz kapitola č. 4. Bytový fond).

V roce 2006 se **odhadovaný počet romských obyvatel lokality** pohyboval mezi 250 – 300 (Gabal 2006). Zpráva sdružení Pahsophia z roku 2009 odhadovala počet romských osob na celém sídlišti kolem 1200. Rozvojový plán sociálních služeb na roky 2013 – 2018, který vznikl v loňském roce, odhaduje **počet romských osob v lokalitě** (v tomto případě „západní část sídliště Máje“) **na více než 850**. Během terénního sběru dat udávali zástupci města a neziskových organizací **odhady počtu romských obyvatel sídliště nejčastěji v rozmezí 400 – 700, objevily se však i odhady výrazně vyšší**. Zástupci města uvádí 500 romských obyvatel ulice V. Volfa (17 % všech obyvatel ulice), počet romských obyvatel celé lokality (zřejmě celého sídliště Máje) je odhadován až na dvojnásobek, zejména díky podnájům bytů. Jak jsem již uvedla, **všichni respondenti se bez výjimky shodují na tom, že zdaleka ne všichni Romové na sídlišti jsou sociálně slabí a že je zde na druhou stranu řada sociálně slabých majoritních obyvatel**. Kromě ulice V. Volfa žijí Romové zejména v přilehlých ulicích, např. K. Chocholy a J. Bendy (Rozvojový plán sociálních služeb, 2012).

Navzdory rozdílným odhadům, způsobených zřejmě mimo jiné i **rozdílným vymezením „lokality“ a různým pojetím kategorií „romští“ obyvatelé a „sociálně slabí či vyloučení“**, se respondenti shodují na tom, že aktuálně, v posledních cca 3 – 5 letech, **nedochází na sídlišti k tak výrazné migraci**, jaká byla na pořadu dne v minulosti, a lokalitu označují spíše za „**stabilizovanou**“. Ve větším počtu se Romové na sídlišti stěhovali zejména v důsledku privatizace městských bytů v centru města, která probíhala zejména v letech 1997 - 2005. Tento mechanismus popsal již Ouředníček (2007). Někteří majoritní obyvatelé sídliště Máje vyměňovali své sídlištní byty před jejich privatizací s romskými nájemníky z centra. Část domů v centru pak byla zprivatizována i s původními nájemníky¹¹, noví

¹⁰ Aktuálně je dle Insolvenčního rejstříku povoleno oddlužení u 309 osob v Českých Budějovicích, mezi nimi je 27 obyvatel s trvalým bydlištěm v ulici V. Volfa.

¹¹ Pokud nabídku k privatizaci nevyužili jednotliví nájemníci, mohl dům koupit jeden z nájemníků, případně v dalším kroku pak někdo třetí.

majitelé pak některé z nich vystěhovali, opět z části na sídliště Máj. Do lokality je pak následovali i další příbuzní a známí, řada místních Romů se v té době přistěhovala ze Slovenska. Klesající ceny bytů, stigmatizace lokality a praktiky „bytových“ podnikatelů pak přispěly k dalšímu nárůstu koncentrace sociálně slabších v lokalitě (viz níže). **Nicméně, jak již bylo uvedeno výše, romské obyvatele sídliště Máj považují sociální pracovníci obecně ve srovnání s Romy žijícími v jiných částech města, za sociálně výše postavené, k „udržení“ se v místě považují v podstatě za nezbytné, aby alespoň někdo z rodiny pracoval. Romové se nyní z lokality odstěhovávají pouze nedobrovolně, tedy zejména pokud dojde k vystěhování z důvodu nesplácených dluhů na nájemném** (jedná se údajně spíše ojedinělé případy, zhruba o 2–3 rodiny ročně). Pak odchází většinou do některé z dalších českobudějovických sociálně vyloučených lokalit (Vrbenská, Okružní, okolí Palackého náměstí, soukromé ubytovny).

Informace o tom, do jaké míry lokalitu opouští či touží opustit sociálně silnější obyvatelé, se různí. Koncepce prevence kriminality města ČB na období 2008-2011 hovoří o tom, že byty zejména ve dvou ulicích (V. Volfa a M. Chlajna) jsou nabízeny výrazně pod cenou a staly se v podstatě neprodejnými. *„Kupují je pouze sociálně slabí a řada místních obyvatel zvažuje o možnosti lokalitu opustit. Za prodej bytu však nedostanou dostatek prostředků pro koupi jiného bydlení. Ti, kteří jsou bohatší, odcházejí jinam, třeba i do okrajových částí sídliště. V lokalitě jsou tak nedobrovolně zachyceny především sociálně slabé domácnosti.“* Skutečnost, že byt v ulici V. Volfa či jejím bezprostředním okolí je jen těžko prodejný, resp. že za získané prostředky není možné koupit bez doplatku byt v jiných částech sídliště či na sousedních sídlištích, a že je proto pro nespokojené občany bez dostatečných finančních zdrojů stěhování z lokality nereálné, zmiňovali místní obyvatelé opakovaně i v médiích. Jak jsem uvedla výše, počet obyvatel sídliště ale za posledních 10 let opravdu poklesl, a to o více než 13 %. Nicméně, vzhledem k přetrvávající heterogenitě populace sídliště jako celku, která např. co se týče vzdělanostní struktury, v podstatě kopíruje stav ve městě jako celku (viz níže), se zdá, že spíše než k masovému odchodu jedné specifické sociální vrstvy, dochází k tomu, že se sídliště více sociálně hierarchizuje a „přestrukturová“ (potvrzují i Kozlová, Klufová (2012)), přičemž lidé s vyšším sociálním a ekonomickým kapitálem mají tendenci stěhovat se z okolí Volfovy ulice do jiných částí sídliště. Celkovou strukturu sídliště pak ve vztahu ke specifické sociální skupině obyvatel ulice V. Volfa pravděpodobně „vyvažují“ také obyvatelé nově vystavěných cihlových bytových domů vyššího standardu na okraji sídliště.

Před lety docházelo k relativně častým odchodům romských rodin do Anglie, z nichž část se následně do lokality vracela (obvyklé problémy spojené s bydlením, dluhy atd.). Nyní se jedná spíše o jednotlivé případy, část rodin se vrací, část zůstává, část odjíždí na sezónní práce za příbuznými, kterým se podařilo v Anglii uchytit. Odjíždějícím rodinám se dnes lépe než v minulosti daří řešit otázky spojené s bydlením v předstihu (např. formou dočasného pronájmu bytu třetí osobě). Migrací celých rodin z Vimperska a Prachaticka je dle pracovníků v sociálních službách zatížena zejména lokalita v centru města, okolí Palackého náměstí (celé vícečetné rodiny).

SHRNUTÍ

Sídliště Máj je vnitřně značně sociálně prostorově diferencované. Sociálně slabí a sociálně vyloučení obyvatelé (romští i neromští, řádově stovky obyvatel) se koncentrují zejména v ulici V. Volfa a bezprostředním okolí. Sídliště má jako celek mezi majoritní populací Českých Budějovic pověst místa s „horší adresou“. Mezi majoritními obyvateli sídliště je toto hodnocení vázáno konkrétně na ulici V. Volfa a její okolí. Lokalita „V. Volfa“ je podle hodnocení sociálních pracovníků poměrně stabilní. Romská minorita žijící na sídlišti Máj (podle odhadů místních aktérů je romských obyvatel sídliště zhruba tisíc, z toho v ulici V. Volfa cca 500) je výrazně heterogenní, celkově sociálně a ekonomicky silnější než romské obyvatelstvo jiných městských romských lokalit. Také sami Romové hodnotí bydlení na sídlišti Máj ve srovnání s jinými lokalitami ve městě jako lepší, odstěhovávají se odtud pouze nedobrovolně. Mezi hlavní problémy sídliště patří nedostatek parkovacích míst, houstnoucí zástavba, hluk a nepořádek ve veřejném prostoru. Specificky sociálně vyloučení se pak potýkají zejména s vysokým zadlužením, nezaměstnaností, drogovými závislostmi.

4. BYTOVÝ FOND

Podle SLDB 2011 je na sídlišti Máj celkem 300 domů, z nich 264 tvoří domy bytové. Z celkového počtu 6 907 bytů jich bylo 6 628 obydlených. Největší část bytového fondu je v družstevním vlastnictví, celkem 43 %. Oproti roku 2001 podíl družstevních bytů výrazně pokles, stoupl naopak počet bytů v osobním vlastnictví, a to z 8 % na 30 %. Pětina bytů je užívána na základě nájemní smlouvy. Do naprosté většiny bytů je zavedeno ústřední topení.

právní důvod užívání bytu	2011				2001			
	ČB	%	Máj	%	ČB	%	Máj	%
ve vlastním domě	7 303	19	20	0	6 576	18	6	0
v osobním vlastnictví	11 847	30	1 945	30	4 346	12	485	8
nájemní	8 437	22	1 451	22	9 029	25	1 465	24
družstevní	8 738	22	2 858	43	16 207	45	4 153	68
nezjištěn	2 864	7	312	5		0		0
celkem	39 189	100	6 586	100	36 158	100	6 109	100

SLDB 2001/2011

Město České Budějovice vlastní přímo v ulici V. Volfa jeden dům s 33 byty, přibližně polovinu nájemníků tvoří Romové. **Dalších 100 bytových jednotek město vlastní v Loucké ulici.** Jedná se o tzv. startovací byty, určené sociálně slabším (podmínky dotace). I mezi nimi jsou některé romské rodiny, tvoří však pouze menšinu (podle informací od romských obyvatel Volfovy ulice je v Loucké Romů minimum).

V bezprostřední blízkosti původní panelové zástavby z 80. let vyrostly v posledním desetiletí nové bytové domy vyššího standardu s desítkami bytových jednotek (zejména v jižní a jihozápadní části sídliště), aktuálně jsou v nabídce zcela nové byty v ulici U lesa (<http://www.bytycbulesa.cz/>).

Všechny původní panelové domy na sídlišti mají, až na několik málo výjimek, novou fasádu a okna. Opravy zajišťovali jednotliví vlastníci bytových domů, ať již společenství vlastníků bytových jednotek, obec či družstva¹². Regeneraci veřejných prostranství sídliště zajišťovala v rámci projektu „**Regenerace panelového sídliště Máj**“¹³ obec, prioritou podle webových stránek města bylo především rozšíření zeleně, modernizace mobiliáře a venkovního vybavení, zvýšení kapacity parkovacích míst. Celkové investice by měly dosáhnout řádu stovek milionů korun. V rámci projektu by mělo být vystavěno i nové komunitní centrum. Realizace celé revitalizace by měla být dokončena v roce 2015. Průběh a dosavadní výsledky projektu jsou předmětem kritiky některých místních obyvatel. Diskuse se vedly a vedou mimo jiné o **vhodné skloubení vzájemně těžko slučitelných požadavků na využití omezeného množství území** – dostatek kvalitní zeleně, dostatek parkovacích míst (vč. sporu o parkovací domy), zájmy soukromých investorů, podoba a množství dětských hřišť, laviček, apod. **Dochází ke střetu zájmů pracujících, kteří na sídlišti tráví minimum času, zájmům rodičů na rodičovské dovolené s malými dětmi, zájmům seniorů** apod. V dosavadním průběhu projektu bylo zrekonstruováno, resp. nově vybudováno několik moderních dětských hřišť, které jsou většinou oplocena. Zároveň bylo několik menších hřišť zrušeno, což se dotklo mimo jiné i ulice V. Volfa. Město

¹² Vlastníci bytových domů mohli získat až 56 % dotaci na investice do společných částí domů v rámci Integrovaného plánu rozvoje města financovaného především z Integrovaného operačního programu.

¹³ Podrobnosti viz stránky věnované Integrovanému plánu rozvoje města - <http://www.c-budejovice.cz/cz/rozvoj-mesta/nastenka-iprm/stranky/iprm.aspx>

nyní zvažuje zřízení funkce správců hřišť, kteří by byli zodpovědní za jejich odemykání/zamykání a za pořádek během dne.

Byty na sídlišti Máj byly privatizovány za částky řádově desetitisícové. **Privatizace se účastnili i někteří romští obyvatelé. V současné chvíli Romové na sídlišti užívají byty na základě všech možných právních důvodů – na základě nájemní smlouvy, družstevních práv i práv vlastnických.** Konkrétně v ulici V. Volfa žije podle odhadů sociálního odboru města více než polovina romských obyvatel v družstevních bytech, třetina v domech vlastněných společenstvím vlastníků bytových jednotek, zbylá pětina pak v jednom domě, který vlastní město České Budějovice (dle údajů Správy domů se jedná o 33 bytů). Není jasné, jak velkou část z nich tvoří sociálně slabí, podobně jako se nepodařilo zjistit bližší informace o typu bydlení sociálně slabých majoritních obyvatel sídliště. Sociální pracovníci se jen výjimečně setkávají s přeplněností bytů. Drtivá většina Romů, žijících na sídlišti, má podle dostupných informací v lokalitě trvalé bydliště.

Z daných údajů o vlastnické struktuře není zřejmé, kolik romských rodin žije v **bytech, které vlastní jiní soukromí či družstevní majitelé. Takových případů přitom podle respondentů na sídlišti přibývá, může se v současnosti jednat až o desítky rodin.** Objevují se zde i z jiných lokalit dobře známé případy, kdy výměnou za splátku dluhů ve výši několika desítek tisíc korun jsou členská práva k družstevnímu bytu převáděna na třetí osobu. Ta následně byt dále pronajímá za nájemné, které je vyšší než nájemné obvyklé v dané lokalitě těm nájemcům, kteří mají problém běžné nájemní byty získat. Nájem v těchto bytech se údajně pohybuje okolo 10 – 12 tisíc vč. služeb u bytů dispozice 2 + 1 či 3 + 1, některé nájem jsou soukromými majiteli stanovovány na základě počtu osob. Nový majitel pak případně žádá také o převod bytu do osobního vlastnictví. Minimálně část těchto nájmů je údajně hrazena prostřednictvím sociálních dávek. Celkový počet vyplácených sociálních dávek na bydlení je ale ve srovnání s průměrem v ČR relativně nízký, v roce 2011 bylo všem občanům s trvalým bydlištěm v Českých Budějovicích vypláceno zhruba 100 doplateků na bydlení měsíčně. **Pokud by trend odkupů bytů pod cenou a následných předražených pronájmů pokračoval i do budoucna, představovalo by to potenciálně závažný problém. Vzhledem k tomu, že minimálně v některých případech je výše dluhů, na jejímž základě k odprodejům bytů dochází relativně nízká, je možné předcházet těmto praktikám systematickou terénní prací s dlužníky.**

Náklady na takto pronajímané byty jsou samozřejmě výrazně vyšší, než kolik činí v dané lokalitě náklady na byty družstevní či byty v osobním vlastnictví. Podle informací od domovnice z ulice V. Volfa jsou náklady na družstevní byt se splacenou anuitou v ulici V. Volfa o velikosti 3+1 vč. služeb cca 4.500 + elektřina. Nájemné v městských bytech činí aktuálně 68,-/m² (cena stanovená pro celé město, výjimku tvoří pouze domy s pečovatelskou službou, viz níže). Ceny takto pronajímaných bytů jsou vyšší i ve srovnání s průměrnými tržními cenami v dané lokalitě, i když nepříliš výrazně. Jedná se však o ceny oficiálně uvedené v podnájemních smlouvách a nelze vyloučit dodatečné platby, které jsou v těchto případech poměrně časté.

Následující tabulka uvádí průměrnou výši tržních nákladů na bydlení v městské části České Budějovice 2¹⁴, vypočtenou na základě aktuální nabídky největšího realitního serveru www.sreality.cz. Udává průměrnou výši nájemného vč. předpokládaných nákladů na energie. V nabídce bytů k pronájmu je aktuálně i pět bytů v ulici V. Volfa. Jejich ceny v zásadě odpovídají průměrným cenám v rámci městské části ČB 2.

¹⁴ České Budějovice 2 jsou tvořeny třinácti základními sídelními jednotkami: Stromovka, Přístav, Čtyři Dvory, Čtyři Dvory-střed, Vysoká škola, Švábův Hrádek, Sídliště Šumava, Sídliště Máj, Zavadilka, Haklovy Dvory, Sídliště Vltava, U Vávrovského rybníka, České Vrbné

Velikost bytu	průměrná výše nájemné + energie	počet bytů v nabídce
1+kk, cca 30 m ²	6 800	6
1+1, cca 40 m ²	7 200	16
2+kk, cca 45 m ²	8 800	34
2+1, cca 50 m ²	8 500	9
3+1, cca 75 m ²	10 600	23
4+1, cca 90 m ²	13 200	6

Zdroj: vlastní výpočet, nabídka serveru www.sreality.cz ke dni 17. srpna 2013

V rozhovorech i v mediálních zprávách se opakovaně objevuje informace o **nižší hodnotě bytů v ulici V. Volfa oproti bytům v okolních ulicích** (historicky tomu tak podle místních aktérů bylo vždy). Tuto informaci v zásadě potvrzuje provedená analýza nabídky realitního serveru www.sreality.cz. Byty v ulici V. Volfa jsou nabízeny za cenu v průměru o cca 20 - 30 % nižší než v sousedních ulicích J. Bendy či N. Frýda. **Podle zprávy Pansophia (2009) je ovšem cena bytů v některých konkrétních domech v ulici V. Volfa dokonce nižší než 500 tis.** Byty v ulici V. Volfa jsou také v nabídce častěji než byty v ulicích sousedních, a to i při zohlednění většího počtu lidí žijících v ulici V. Volfa ve srovnání s ulicemi sousedními¹⁵. Některé dříve provedené výzkumy hovoří i o obtížné prodejnosti bytů v této ulici.

Průměrná cena bytů na volném trhu s byty, ulice J. Bendy, N. Frýda a V. Volfa

DRUŽSTEVNÍ VLASTNICTVÍ

Velikost bytu	počet bytů v nabídce			průměrná cena za 1 m ² v Kč		
	J. Bendy	N. Frýda	V. Volfa	J. Bendy	N. Frýda	V. Volfa
1+1, 2+kk	2	3	4	21216	19664	15779
3+1	11	4	19	16667	15037	11935
4+1	0	4	18	-	13281	11773
Celkem	13	11	41			

SOUKROMÉ VLASTNICTVÍ

Velikost bytu	počet bytů v nabídce			průměrná cena za 1 m ² v Kč		
	J. Bendy	N. Frýda	V. Volfa	J. Bendy	N. Frýda	V. Volfa
1+1, 2+kk	4	1	1	24547	25978	19252
3+1	1	6	10	17308	17258	14431
4+1	0	0	1	-	-	15455
celkem	5	7	12			

Zdroj: vlastní výpočet, nabídka serveru www.sreality.cz ke dni 7. srpna 2013

Z výsledků SLDB vyplývá, že co do počtu osob, žijících v jednotlivých bytech, se sídliště Máj výrazněji neliší od města jako celku. Oproti roku 2001 došlo k výraznému nárůstu počtu bytů, které obvykle obývá pouze 1 či 2 osoby. Nejvíce bytů na sídlišti je dvoj a čtyřpokojových (23 resp. 37 %), průměrná velikost bytu je 53 m² (ve městě jako celku je to 59 m²). **Problém přeplněnosti bytů, často spojovaný se sociálně vyloučenými lokalitami, nepovažují respondenti výzkumu za významný, v některých případech se však s přeplněnými byty setkávají.**

¹⁵ V ulici V. Volfa bydlí cca 3.000 lidí, v ulici N. Frýda 1.200, J. Bendy 2.400.

Obydlené byty s počtem osob	2011				2001			
	ČB	%	Máj	%	ČB	%	Máj	%
1 osoba	14 068	35	2 272	34	10 301	27	1 500	24
2 osoby	12 335	31	1 746	26	10 967	28	1 149	18
3 osoby	7 141	18	1 362	21	8 080	21	1 395	22
4 osoby	5 041	12	998	15	7 369	19	1 827	29
5 a více osob	1 811	4	250	4	1 996	5	426	7
celkem	40 396	100	6 628	100	38 713	100	6 297	100

Zdroj: SLDB 2001/2011

V městských domech v ulici V. Volfa i v Loucké ulici působí domovníci. Spolupráci s nimi ve smyslu zajištění pořádku ve společných prostorách si město chválí. Větší problémy než s byty samotnými a s nebytovými prostory v domech jsou dle ředitele organizace, která městské byty spravuje, s nepořádkem a hlukem ve veřejných prostorách mimo domy. V obou domech jsou nainstalovány také **bezpečnostní kamery**. Ty jsou po souhlasu nájemníků umístěny také v dalším bloku v ulici V. Volfa, který patří Stavebnímu a bytovému družstvu (průběžně kamery nikdo nesleduje, záznamy jsou používány v případě potřeby zpětně, např. pokud je hlášena nějaká krádež, v některých případech jsou poskytovány i policii). Zde roli domovnice v zásadě plní aktivní předsedkyně samosprávy.

Bytová politika města

Veškerou bytovou agendu města zabezpečuje SPRÁVA DOMŮ s.r.o. (město nemá bytový odbor). Organizace, jejímž jediným společníkem a vlastníkem je statutární město České Budějovice, spravuje pro město celkem 180 domů s cca 1840 bytovými jednotkami, 604 nebytových prostor a dále pak pozemky o výměře téměř 58 tisíc m² v okolí objektů ve vlastnictví města. Organizace zabezpečuje také správu nemovitostí soukromých osob a jiných právních subjektů. **Konkrétně na sídlišti Máj spadá pod správu této organizace cca 400 bytů, z toho je 33 městských bytů ve Volfově ulici a dalších cca 100 městských bytů v ulici Loucké** (z toho 75 bytových jednotek je dispozice 1+kk, 39 m²; 3 bytové jednotky 2+kk, 52 m²; 9 bytových jednotek 2+kk; 50 m², 12 bezbariérových bytů 1+kk, 39 m²; jeden domovnícký byt 78 m², 2+kk. K bytu je možné získat i jedno z 39 garážových stání).

Zmíněných cca 1840 městských bytů považuje vedoucí Správy domů za v zásadě cílový stav, na kterém se již nebude mnoho měnit. Toto rozhodnutí by podle něj mělo být i součástí programového prohlášení Rady města ČB. Programové prohlášení jako takové však neexistuje a Dohoda o základních programových prioritách¹⁶, která je přílohou koaliční smlouvy, žádnou konkrétní formulaci směrem k městským bytům neobsahuje, uveden je pouze obecný cíl odprodávat pouze zbytný městský majetek. 400 bytů z celkového počtu tvoří **byty v domech s pečovatelskou službou** (nájemné 43,-/m²). Jejich obsazování je v kompetenci sociálního odboru. Existuje převis žadatelů oproti nabídce bytů v DPS, způsobený spíše ekonomickými než zdravotními důvody na straně žadatelů. Počet bytů zvláštního určení je dle sociálního odboru dostatečný. **Zhruba třetina ze zbývajících 1400 bytů je považována za nadstandardní** (velké byty, byty nově zrekonstruované, v centru města) **a jsou po uvolnění obsazovány tzv. obálkovou metodou nejvyšší nabídky** (výběrové řízení).

Ostatní byty, v nichž je aktuálně stanoveno nájemné ve výši Kč 68,- za m², jsou obsazovány na základě doporučení bytové komise (na bytovou komisi dochází romský koordinátor, který má pouze poradní hlas bez hlasovacího práva). Těchto bytů by mělo být podle tvrzení zástupců instituce zhruba 900. O tom, jakým způsobem bude byt obsazen, se rozhoduje případ od případu. Aktuálně je „v

¹⁶ http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/Documents/10-11-19_Koalicni_smlouva_podepsana.pdf

pohybu“ celkově zhruba 60 bytů, **bytová komise jich podle vedoucího Správy domů měsíčně projednává cca 15. Žadatelů o byt je přitom evidováno zhruba 500, velkou část z nich tvoří romské rodiny.** Zjevně tak větší část těchto zájemců zůstává neuspokojena. Žádost o přenechání bytu do nájmu je možné najít na stránkách magistrátu, odbor majetkový¹⁷. Pravidla pro přenechání městského bytu do nájmu nejsou na stránkách města snadno dohledatelná, v seznamu vyhlášek je možné najít pouze dokument schválený již v roce 1997¹⁸, pravidla však byla aktualizována v roce 2001¹⁹. Dokument z roku 2001 je podle informací Správy bytů platný dodnes. **Z Pravidel vyplývá, že žádost o pronájem městského bytu nemůže podat občan,** který má vůči městu nevypořádané závazky, vlastní nemovitost či má nájemní smlouvu na byt, měl možnost využít předkupní právo při prodeji domu nebo jeho části z majetku města či jeho příjem převyšuje trojnásobek životního minima. Povinností je také minimálně 6 měsíční trvalé bydliště nebo pracovní úvazek v Českých Budějovicích. Evidované žádosti o byt se sestupně seřizují podle počtu bodů přiřazených na základě kritérií. **Dokument z roku 2001 aktualizovaný seznam kritérií neobsahuje, předpokládám tedy, že v platnosti zůstala kritéria schválená v roce 1997.** Ta bodově zvýhodňují žadatele ve věku 26 – 35 let, vícečetné rodiny, žadatele se zdravotními problémy, žadatele pracující v Českých Budějovicích, naopak penalizováni jsou např. žadatelé, kteří v předchozím bydlišti řádně neplnili povinnosti spojené s užíváním bytu či spáchali přestupek. **Takto nastavená kritéria v zásadě vylučují z možnosti získat pronájem městského bytu řadu sociálně vyloučených občanů.** Dle vyjádření ředitele správy domů se přihlíží k aktuální sociální situaci žadatelů a bytová komise i rada města má možnost dělat ze schválených pravidel výjimky. **Zároveň však ředitel zdůrazňuje, že vzhledem k častým odmítavým reakcím ostatních nájemníků v domě po přidělení bytu romské rodině, postupuje komise v těchto případech velmi opatrně a ověřuje, jak se žadatelé chovají, jak pracují a jak vychovávají děti.** K výjimkám z pravidel se v odůvodněných případech přistupuje i ve věci skládání kauce (standard je 3měsíční kauce), kdy může být umožněno její složení v podobě splátek. Smlouvy se dle ředitele Správy domů standardně uzavírají na dobu 6 + 6 měsíců a mohou být prodlužovány (zmiňovaná Pravidla uvádí dobu 1 roku), v některých případech se však uzavírají i na dobu kratší.

Specifická, pravidly dotace na výstavbu bytu vázaná, jsou pravidla pro přidělování tzv. startovacích bytů v Loucké ulici. Tato pravidla nejsou na stránkách města ani jiných webových stránkách dohledatelná. Z pravidel, která mi byla poskytnuta Správou domů, vyplývá, že žadatelé o byt musí mít nejméně 6 měsíců bydliště nebo zaměstnání v hlavním pracovním poměru v Českých Budějovicích, musí mít vypořádané splatné závazky vůči městu, nevlastnit byt či jinou nemovitost ani nemít uzavřenou nájemní smlouvu na byt. Žadatelé také nesměli mít možnost využít předkupního práva při prodeji domu nebo jeho části z majetku města. V tomto jsou pravidla shodná s pravidly pro nájem jiných městských bytů. Rozdílná je hranice příjmů, kterou nesmí překročit průměrný měsíční příjem žadatele v období 12ti kalendářních měsíců před uzavřením nájemní smlouvy - u samostatně žijící osoby se jedná o 0,8 násobek a u osoby s dalšími členy domácnosti pak 1,5 násobek průměrné měsíční mzdy za národní hospodářství. Startovací byt nemohou získat ti, kteří v minulosti „vlastní vinou či na základě vlastního rozhodnutí“ přišli o nájem bytu, např. z důvodu porušení povinnosti. **Také tato pravidla zjevně vylučují řadu sociálně vyloučených osob či rodin.** Evidované žádosti jsou seřizovány podle počtu společně posuzovaných osob, délky rozhodného období 12 měsíců, celkové výše příjmu společně posuzovaných osob za celé rozhodné období a za jeden měsíc rozhodného období. Takto seřazené žádosti dostane k posouzení bytová komise při radě města, která provede výběr budoucích nájemců na jednotlivé byty. V případě vyššího počtu zájemců než je kapacita bytů doporučí způsob výběru (losování, pomocná kritéria, apod.). Uzavření nájemní smlouvy je podmíněno složením kauce ve výši trojnásobku měsíčního nájemného. Nájemní smlouva se uzavírá na dobu dvou

¹⁷ <http://www.c-budejovice.cz/Lists/Formule/Attachments/357/zadost-o-prenechani-bytu-do-najmu.pdf>

¹⁸ <http://www.c-budejovice.cz/attachment.ashx?id=141>

¹⁹ https://docs.google.com/document/d/1BpqhVxBpFfuSLr8cUo_XR1gtxYNzpWlnmuMT8kSon8/edit?hl=en_US

let s možností jejího opakovaného. Pokud nejsou všechny byty obsazeny osobami splňujícími uvedená pravidla, může obec uzavřít nájemní smlouvy i s osobami jinými.

Do kompetence Správy domů spadá také **dluhová prevence a práce s dlužníky** (splátkové kalendáře, vystěhování, apod.). Dle vyjádření ředitele organizace si aktuálně naprostá většina nájemníků městských bytů na sídlišti své povinnosti spojené s užíváním bytů řádně plní, ti, kteří platit nebyli schopni, odešli ze sídliště již v minulosti. Přesto je mezi aktuálně na sídlišti bydlícími nájemníky **66 dlužících domácností** (vůči městu má dále dluh 44 domácností, které na Máji žily v minulosti), **13 z nich dluží částku ve výši tří a více nájmů**. Celkový dluh na nájemném a službách spojených s nájmem bytů je u bytů ve vlastnictví města 11 mil. Kč, dluh se meziročně zvýšil o 0,6 mil. Kč. Tato částka je bez poplatků z prodlení či úroků, které se počítají až po zaplacení dluhu a představují cca 60 % navýšení. Dluh na nájemném a službách u bytů na sídlišti Máji činí zhruba 3 miliony (1,6 milionu nájemné, 1,4 milionu služby), z toho 948 tisíc připadá na stávající nájemníky. V červnu 2005 odhlasovalo zastupitelstvo generální možnost odpuštění 4/5 poplatků z prodlení pokud dlužníci zaplatí dluh a 1/5 poplatků do konce roku 2005. Tuto možnost využilo cca 32 % dlužníků. Od té doby byly poplatky v některých případech odpouštěny po individuálních žádostech jednotlivých nájemníků. Organizace, resp. město, využívá podle slov vedoucího Správy domů možnosti splátkových kalendářů, avšak výsledky nepovažuje za příliš uspokojivé. **Institút zvláštního příjemce se na sídlišti Máj týká aktuálně pouze 6 nájemců.**

U zadlužených rodin se prodlužování smluv zkracuje, v extrémních případech na dobu tří či jednoho měsíce. V případě, že někdo dluží déle než tři měsíce a dluh nesplácí (na základě splátkového kalendáře navrženého v momentě, kdy dluh vznikl), dostane upozornění před výpovědí, které projedná bytová komise, jejíž doporučení pak jde do rady města. Do bytové komise dochází pracovník sociálního odboru města a je zde snaha zohlednit aktuální sociální situaci rodiny. Pokud rada odsouhlasí výpověď (celý proces trvá zhruba 4 – 5 měsíců), je věc předána soudu (doba trvání půl roku až rok). V případě, že dlužníci nespolutracují a nereagují na výzvy města, jsou vystěhováni bez náhrady. V případě, že jsou v rodině přítomné děti, řeší se ve spolupráci se sociálním odborem možnost vystěhování na některou z ubytoven. Ubytovna Okružní disponuje 24 byty dispozice 2+1, v bytech jsou jen toalety, sprchy jsou společné (na žetony). Nájem činí cca 1500 – 1600/osobu (děti platí stejně). Aktuálně je cca 1/3 kapacity ubytovny nevyužitá (kapacita je navyšována tím, že neplatiči jsou umísťováni po více lidech na jednu místnost), na ubytovně je velká převaha romských nájemníků. Pokud ani na ubytovně nájemníci své závazky nehradí, jsou vystěhováni „na ulici“. K takovým případům dochází podle ředitele Správy domů zhruba ve 20 případech ročně.

SHRNUTÍ

Na sídlišti Máj je cca 6 600 bytů, z nichž 43 % je v družstevním vlastnictví, 30 % v osobním vlastnictví, 22 % bytů je nájemních. Město ČB vlastní na sídlišti Máj 33 bytových jednotek v ulici V. Volfa (polovina nájemníků jsou Romové), a 100 bytových jednotek v Loucké ulici (tzv. startovací byty, několik romských nájemníků). Naprostá většina původní panelové výstavby i veřejná prostranství byla rekonstruována. V souvislosti s veřejnými prostranství probíhají diskuse o vhodném skloubení zájmů všech obyvatel (pracující, rodiče na rodičovské dovolené, senioři, apod.). Více než polovina romských obyvatel ulice V. Volfa bydlí v družstevních bytech, třetina v domech vlastněných společenstvími vlastníků bytových jednotek, zbytek pak v bytech obecních. Desítky romských rodin bydlí v bytech, které jsou jim pronajímány třetí osobou (členem družstva, majitelem) za částky vyšší, než kolik odpovídá tržnímu nájemnému. Počet těchto rodin se podle informací od respondentů zvyšuje a dá se předpokládat, že praktiky obchodníků s bydlením sociálně slabých představují do budoucna riziko i pro sídliště Máj. Předcházet problémům je zde třeba zejména systematickou terénní sociální prací (řada lidí přichází o byty ve prospěch těchto obchodníků i na základě relativně malých dlužných částek). Cena bytů v ulici V. Volfa je ve srovnání s okolními ulicemi nižší. Veškerou správu obecních bytů v ČB má na starosti firma Správa bytů, s. r. o. (město je jediným vlastníkem firmy). Město vlastní cca 1800 bytů, z nich cca 400 je v DPS, cca 500 bytů je pronajímáno na základě soutěže nejvyšší nabídky, o pronájmu zbylých cca 900 bytů rozhoduje bytová komise. Měsíčně je bytovou komisí projednáno zhruba 15 bytů, žadatelů o byt je cca 500. Běžná pravidla pro pronájem městských bytů představují poměrně zásadní bariéru získání bytu pro sociálně vyloučené žadatele. Postupy v oblasti prevence dluhů a práce s dlužníky odpovídají postupům obvyklým. Stávající praxe nabízí prostor ke zlepšení zejména v oblasti posílení vazby na intenzivnější sociální práci. Pokud je při vystěhování poskytována nájemníkům náhrada, pak obvykle na městské ubytovně v Okružní ulici. Bez náhrady je vystěhováváno zhruba 20 rodin ročně.

5. SOCIODEMOGRAFICKÁ STRUKTURA

VĚKOVÁ STRUKTURA

Populace sídliště jako celku je ve srovnání s městem ČB mladší. Z výsledků SLDB 2011 vyplývá, že vyšší je zejména zastoupení věkové kategorie 15 – 24 let a 40 – 54 let. Naopak méně jsou zastoupeni lidé starší 65 let. Integrovaný plán ČB nabízí pohled na věkovou strukturu jednotlivých ulic, která je však založena na datech již z roku 2007. Z tohoto bližšího pohledu vyplývá, že **výrazně mladší jsou právě obyvatelé ulice V. Volfa** – děti do 14 let věku zde tvořily téměř 19 % všech obyvatel, zatímco v ostatních ulicích to bylo 9 – 15 %. Populace do 19 let tvořila v ulici V. Volfa 31 % obyvatel, průměr v celé severní části sídliště byl v roce 2007 25 %. Dle SLDB 2011 je sídliště Máj oproti městu jako celku vyšší zastoupení ekonomicky aktivní populace (56 % sídliště Máj oproti 50 % v ČB jako celku).

věk	2011				2001			
	ČB	%	Máj	%	ČB	%	Máj	%
0-5	5 927	6	1 022	7	4 810	5	1 128	6
6 - 14	6 328	7	1 224	8	10 559	11	3 389	19
15 - 24	11 118	12	2 568	17	14 063	14	2 663	15
25 - 39	22 744	24	3 845	25	21 905	23	5 308	30
40 - 54	18 204	19	3 781	25	22 234	23	3 783	21
55 - 64	13 291	14	1 697	11	10 863	11	800	5
65 a více	15 645	17	1 140	7	12 886	13	652	4
nezjištěn	458	0	78	1	19	0	10	0
celkem	93 715	100	15 355	100	97 339	100	17 733	100

Zdroj: SLDB 2001/2011

VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA

Z hlediska struktury vzdělání se obyvatelstvo celého sídliště Máj neodlišuje od obyvatelstva města ČB jako celku. Podle Ouředníčka (2007) však **obyvatelé samotné ulice V. Volfa patří celkově v rámci města ČB mezi skupiny nejchudší s nejnižším vzděláním.**

nejvyšší ukončené vzdělání, 15 a více let	2011				2001			
	ČB	%	Máj	%	ČB	%	Máj	%
základní vč. neukončeného	11 362	14	1 997	15	14 405	18	2 473	19
střední vč. vyučení (bez maturity)	22 558	28	3 681	28	26 460	32	3 754	28
úplné střední (s maturitou)	25 283	31	4 162	32	25 090	31	3 865	29
nástavbové a vyšší odborné vzdělání	4 291	5	581	4	3 830	5	539	4
vysokoškolské	13 950	17	2 089	16	10 607	13	2 137	16
nezjištěno	3 742	5	538	4	1 394	2	411	3
15 a více celkem	81 186	100	13 048	100	81 786	100	13 179	100

Zdroj: SLDB 2001/2011

VOLEBNÍ PARTICIPACE

Největším specifickým dvou volebních okrsků zahrnujících voliče bydlící v ulici V. Volfa je oproti městu jako celku výrazně **nižší volební účast**. V obou okrscích byla ve sněmovních volbách v roce 2010 nižší podpora ODS. Ve volebním okrsku 57 byla v roce 2010 ve srovnání s městem jako celkem dvojnásobná podpora Dělnické strany sociální spravedlnosti (2,34 % oproti 1,13 %; v okrsku 58 byla podpora DSSS 1,02 %). V druhém kole prezidentské volby v obou okrscích Volfovy ulice zvítězil s mírnou převahou Miloš Zeman (podpora M. Zemana na úrovni ČB jako celku byla 45,53 %, v okrsku 57 to bylo 51,5 %, v okrsku 58 pak 53,13 %). Dle výpočtu aktualne.cz převažovala podpora Miloše Zemana v druhém kole prezidentských voleb v celé lokalitě sídliště Máj a sousedních tří sídlišť (viz <http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=786365>)

Volební účast	ČB jako celek	Vol. okrsek 57 V. Volfa (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16)	Vol. okrsek 58 V. Volfa (17, 18, 19, 20, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43, 45, 47)
Poslanecká sněmovna 2010	63,72	48,04	42,79
Prezidentské volby 2013, 1. kolo	62,58	45,38	41,86
Prezidentské volby 2013, 2. kolo	59,99	43,29	38,32

Zdroj: www.volby.cz

NEZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj patří mezi kraje příjmově podprůměrné (šestý nejnižší průměrný čistý měsíční příjem domácnosti v roce 2010, SILC 2011), kde je ovšem zároveň nejnižší procento domácností s příjmy pod hranicí životního minima (SILC 2011). Podíl nezaměstnaných osob je v okrese České Budějovice dlouhodobě pod průměrem ČR:

Podíl nezaměstnaných osob (podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu ve věku 15-64 let)

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
České Budějovice	4,8	4,3	3,5	3,0	4,6	5,6	5,6	5,7
Celkem ČR	6,6	6,1	5,0	4,1	6,1	7,0	6,7	6,8

Zdroj: MPSV

Výsledky SLDB 2011 v zásadě odpovídají statistikám MPSV, když pro ČB jako obec udávají podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku 15-64 ve výši 5,5 %. Stejným výpočtem lze dospět ke zjištění, že v základní sídelní jednotce sídliště Máj byl v roce 2011 podíl nezaměstnaných osob cca 6%ní. Konkrétně se do kategorie ekonomické aktivity „nezaměstnaní“ zařadilo v době sčítání 715 obyvatel sídliště. Z hlediska postavení v zaměstnání je na sídlišti Máj oproti městu ČB jako celku vyšší zastoupení zaměstnanců (84 % vs. 79 %) a naopak nižší zastoupení zaměstnavatelů (2 % vs. 4 %) a osob pracujících na vlastní účet (10 % vs. 12 %).

Výrazný nárůst nezaměstnanosti – podobně jako v celé ČR – lze na sídlišti pozorovat mezi lety 2008 a 2009. Toto období zachycuje v podrobném pohledu na úrovni jednotlivých ulic sídliště studie Kozlová, Klufová (2012). V červnu 2009, kdy byla celková nezaměstnanost v okrese ČB 5,1 %

(počítáno z ekonomicky aktivního obyvatelstva) a podíl nezaměstnaných osob 4,6 %, bylo podle autorek evidováno celkem 468 uchazečů o zaměstnání s trvalým bydlištěm na sídlišti Máj. Přímou z textu se nedozvíme, kolika procentní míru nezaměstnanosti to představovalo. Pokud však vyjdeme z údaje o 13 567 evidovaných obyvatelích sídliště (trvalé bydliště v roce 2009) a použijeme na přepočítání známé údaje o struktuře obyvatel sídliště ze SLDB 2011, tedy údaj o 56%ním podílu ekonomicky aktivní populace a 77%ním podílu populace ve věku 15 – 64 let, můžeme odhadovat, že v roce 2009 byla nezaměstnanost na sídlišti Máj cca 6,2 %, podíl nezaměstnaných osob pak cca 4,5 %.

Tabulka č. 2: Počet a struktura nezaměstnaných osob na sídlišti Máj - muži

Adresa - ulice	Celkem		Nejvyšší dosažené vzdělání							
	2008	2009	ZŠ		SŠ bez mat.		SŠ s mat.		VŠ	
			2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Ant. Barcala	3	14	0	2	1	6	2	3	0	3
Dr. Bureše	2	4	0	0	1	1	1	3	0	0
Dubenská	2	5	0	0	2	3	0	2	0	0
J. Bendy	24	27	5	9	2	6	10	8	7	4
K. Chocholý	15	17	2	5	4	3	6	5	3	4
K. Štěcha	11	13	2	3	3	6	3	4	3	0
M. Horákové	2	8	2	5	0	1	0	2	0	0
M. Chlajna	18	27	5	9	6	10	7	7	0	1
N. Frýda	9	25	4	7	2	11	2	5	1	2
V. Volfa	55	74	36	38	11	20	6	12	2	4
CELKEM	141	214	56	78	32	67	37	51	16	18

Zdroj: Úřad práce v Českých Budějovicích (porovnání k 30. 6. 2008 a 30. 6. 2009)

Tabulka č. 3: Počet a struktura nezaměstnaných osob na sídlišti Máj - ženy

Adresa - ulice	Celkem		Nejvyšší dosažené vzdělání							
	2008	2009	ZŠ		SŠ bez mat.		SŠ s mat.		VŠ	
			2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Ant. Barcala	11	20	2	1	3	8	3	8	3	3
Dr. Bureše	4	4	2	2	0	0	2	2	0	0
Dubenská	6	4	1	1	2	1	3	1	0	1
J. Bendy	20	37	5	6	4	14	10	16	1	1
K. Chocholý	10	24	2	4	4	13	3	6	1	1
K. Štěcha	14	27	2	1	5	15	6	8	1	3
M. Horákové	13	16	3	7	5	4	5	5	0	0
M. Chlajna	21	17	4	5	6	6	9	5	2	1
N. Frýda	19	24	7	7	5	2	3	12	4	3
V. Volfa	73	81	42	45	15	23	13	13	3	0
CELKEM	191	254	70	79	49	86	57	76	15	13

Zdroj: Úřad práce v Českých Budějovicích (porovnání k 30. 6. 2008 a 30. 6. 2009)

Autorky dále argumentují, že v roce 2008 bylo uchazečů s trvalým bydlištěm na sídlišti Máj 332, a jejich počet tedy z roku na rok narostl o více než 40 % (Kozlová, Klufová 2012). Dlužno však poznamenat, že např. na úrovni okresu České Budějovice došlo mezi lety 2008 a 2009 k nárůstu téměř 80%nímu. **Nárůst nezaměstnanosti mezi lety 2008 a 2009 na sídlišti Máj postihl především středoškolsky vzdělané uchazeče bez maturity**, v této vzdělanostní kategorii byl nárůst téměř 90procentní (uchazeči se základním vzděláním měli problémy s nalezením zaměstnání i před rokem 2008 a jejich pozice se tak výrazně nezměnila), více postihl muže než ženy. **V rámci sídliště jako celku narostla dle autorek také dlouhodobá nezaměstnanost.**

Nejvíce nezaměstnaných žilo v roce 2009 v ulici V. Volfa, konkrétně 155 z celkových 486 nezaměstnaných. Při využití strukturálních dat za sídliště jako celek lze dovodit, že to mohlo představovat zhruba 9%ní nezaměstnanost, resp. 6,5%ní podíl nezaměstnaných osob (výše nezaměstnanost se může ve skutečnosti významně lišit v závislosti na konkrétním počtu ekonomicky aktivních v dané konkrétní ulici). V ulici V. Volfa žije cca 20 % obyvatel sídliště, podíl nezaměstnaných s trvalým bydlištěm v této ulici na všech nezaměstnaných obyvatelích sídliště tvořil v roce 2009 cca 33 % (v roce 2008 to bylo 38 %). Nárůst nezaměstnanosti mezi lety 2008 a 2009 byl v ulici V. Volfa nižší než na sídlišti jako celku (21 % nárůst počtu uchazečů vs. 40 %).

Rozvojový plán sociálních služeb hovoří o tom, že nezaměstnanost je v lokalitě (míněno v lokalitě kolem ulice V. Volfa) dvojnásobně vyšší než je průměr v ČB. Občanské sdružení Koníček, působící v Českých Budějovicích v oblasti pracovního poradenství a podporovaného zaměstnání, odhaduje procento nezaměstnaných přímo ve vyloučených lokalitách v ČB obecně 80 – 90 %. **Podle informací od obyvatel lokality, zástupců sociálního odboru, romského koordinátora i pracovníků neziskových organizací, které v lokalitě působí, je dnes navzdory obecnému přesvědčení konkrétně na sídlišti Máj celá řada romských obyvatel zaměstnaná, ať již dlouhodobě, nebo prostřednictvím krátkodobějších opakovaných zaměstnání či brigád.** Odhady

počtu zaměstnaných se výrazně liší. Dlouhodobě pracují zejména muži starší 40 let, kteří však byli výrazněji postiženi ekonomickou krizí trvající od roku 2008. To se vedle zvýšeného počtu nezaměstnaných v této kategorii projevilo také dalším snížením jistoty jejich zaměstnání, zvýšením počtu lidí pracujících formou tzv. brigád, opakovaných krátkodobých zaměstnání apod. Tzv. Gabalova zpráva, kterou dále citují některé materiály města, uvádí, že někteří muži v produktivním věku pracují „načerno“ (kopáčské, pomocné stavební a úklidové práce). Tuto informaci samozřejmě není možné jednoznačně vyvrátit, nicméně nikdo z dotazovaných ji ani výslovně nepotvrdil. **Za největší problém považují místní aktéři shodně nezaměstnanost mladých lidí, zejména čerstvých absolventů základních škol, kteří nenastoupili k dalšímu vzdělávání.** Někteří z nich odchází ze základní školy rovnou na úřady práce, do doby plnoletosti mají v podstatě nulovou šanci najít práci a jejich povinnosti jsou v té době minimální.

Podle informací Úřadu práce, nejsou v současné době přímo v Českých Budějovicích vytvářena pracovní místa v rámci veřejně prospěšných prací. Podle Úřadu práce nebyl doposud ze strany magistrátu o veřejně prospěšné práce zájem²⁰, a to přesto, že „využití institutu veřejných (veřejně-prospěšných) prací“ je jednou ze 4 priorit, které si stávající rada města stanovila v sociální oblasti pro období 2010-2014²¹. Úklidové práce zajišťuje město dodavatelsky, a to i v lokalitě sídliště Máj. Úklidová firma, která na sídlišti Máj nyní pracuje, zaměstnává údajně i některé Romy z lokality (podobně jako firma, která pracovala na sídlišti v předchozím období a která skončila z důvodů finančních problémů). Veřejná služba byla pozastavena zhruba v listopadu 2012. Zřízení míst v rámci veřejně prospěšných prací bylo městem avizováno v reakci na červencové události (viz závěrečná kapitola).

SOCIÁLNÍ DÁVKY

Podle informací sociálního odboru žije v lokalitě řada rodin, které jsou dlouhodobými příjemci dávek v hmotné nouzi, žen na mateřské dovolené, osob v invalidním důchodu, či pobírajících příspěvek péče o osobu blízkou (totéž uvádí již zmiňovaná „Gabalova zpráva“ (2006)). **Za problematickou je z tohoto hlediska označována zejména výše zmíněná mladá generace žáků (předčasně) opouštějících základní školy,** která míří přímo na Úřady práce. Další rizikovou skupinou, jejíž početní zastoupení se dle sociálního odboru zvyšuje, jsou **nezletilé matky.** Sociální odbor, resp. OSPOD v této souvislosti často navrhuje svěřením dítěte do péče jeho babičky. V případech, kdy nedojde ke zlepšení situace ani v okamžiku zletilosti matky a péče babičky je hodnocena pozitivně, navrhuje OSPOD náhradní rodinnou péči.

Rozvojový plán sociálních služeb uvádí, že v lokalitě žije velké **množství neúplných rodin.** Počet rodin bez otce, kde děti vychovává matka, babička či jiní příbuzní, je odhadován na cca 30 – 40 % (viz také výzkumná zpráva Panhopsia). Integrovaný plán rozvoje města nicméně s odkazem na údaje Magistrátu města uvádí, že v roce 2001 odpovídal podíl neúplných rodin v lokalitě („deprivovaná část sídliště Máj“, ulice V. Volfa, M. Chlajna, K. Štecha) průměru města jako celku. Dle analýzy ČSÚ je podíl neúplných rodin na celkovém počtu rodinných domácností se závislými dětmi vyšší v ekonomicky slabších krajích

²⁰ Dle Gabal (2006) organizace Veřejné služby města (a. s.) v minulosti zaměstnávala pracovníky jako VPP, dotovány mzdy osobám na VPP byly i ve firmách zajišťujících úklid veřejných prostranství a v některých neziskových organizacích (Městská charita, Salesiánské středisko). V roce 2012 bylo v rámci veřejně prospěšných prací v Jihočeském kraji vytvořeno celkem 796 pracovních míst.

²¹ viz Koaliční smlouva, http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/Documents/10-11-19_Koalicni_smlouva_podepsana.pdf

(nejvyšší v kraji Ústeckém a na severní Moravě). Matky v neúplných rodinách mají v porovnání s matkami v úplných rodinných domácnostech nižší stupeň vzdělání a jsou častěji nezaměstnané (ČSÚ 2013).

Statistiky MPSV ani ÚP momentálně nedovolují získat přesné a aktuální údaje o vyplácených dávkách v podrobnějším členění. Podle informací oddělení NSD ÚP bylo v červenci 2013 kontaktním pracovištěm ČB vyplaceno 3.214 dávek. V tomto počtu jsou zahrnuty všechny vyplacené příspěvky na bydlení ze systému dávek státní sociální podpory a doplatku na bydlení, příspěvku na živobytí a dávek mimořádné okamžité pomoci ze systému dávek pomoci v hmotné nouzi všech obcí, které spravuje kontaktní pracoviště ČB. Celková výše dávek vyplacených v měsíci červenci dosahovala 11.542.963,- Kč. Podle odhadu vedoucí oddělení tvořilo cca 80 % vyplacených dávek město České Budějovice. **Výplata uvedených dávek na lokalitu sídliště Máj pak může představovat zhruba 7 % z celkového objemu pro město České Budějovice, což je číslo relativně nízké, vzhledem k tomu, že na sídlišti bydlí dle SLDB 2011 více než 16 % obyvatel města. Jedná se ale o velmi hrubý odhad Úřadu práce, protože relevantní data nejsou vzhledem ke stavu statistického systému momentálně k dispozici.**

Statistiky MPSV nabízejí údaje o dávkách vyplácených občanům s trvalým bydlištěm v ČB do roku 2011:

Dávky pomoci v hmotné nouzi

Trvalé bydliště žadatele - České Budějovice		Průměrný měsíční počet příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi za rok				
		2007	2008	2009	2010	2011
Dávka pomoci v hmotné nouzi	příspěvek na živobytí	351	616	628	615	649
	doplatek na bydlení	86	86	106	104	96
	mimořádná okamžitá pomoc	23	43	58	80	94

Zdroj: MPSV

Dávky státní sociální podpory

Trvalé bydliště žadatele - České Budějovice		Průměrný měsíční počet příjemců vybraných dávek státní sociální podpory za rok					
		2007	2008	2009	2010	2011	2012
Vybrané dávky státní sociální podpory	sociální příplatek*	1 715	1 215	1 055	1 043	126	0
	příspěvek na bydlení	582	481	561	701	842	1 010

* pokles v roce 2011 souvisí s legislativním omezením nároku na tuto dávku (pouze na rodiny se zdravotně postiženým členem), od roku 2012 je dávka zrušena, zdroj: MPSV

V roce 2011 bylo tedy občanům s trvalým bydlištěm v Českých Budějovicích vyplaceno průměrně 1 849 dávek měsíčně. Z hlediska srovnání s celostátními statistikami je zajímavý zejména poměr mezi počtem vyplacených příspěvků na živobytí a doplatků na bydlení. V roce 2010 bylo v ČR vyplaceno měsíčně průměrně 90 282 příspěvků na živobytí a 23 049 doplatků na bydlení. Jeden doplatek na bydlení připadal tedy v průměru na 4 příspěvky na živobytí. V Českých Budějovicích je tento poměr dlouhodobě

cca 1:6, je tedy v poměru k příspěvkům na živobytí vypláceno relativně méně doplatků na bydlení. Vzhledem ke konstrukci dávek by tuto situaci bylo možné vysvětlit tím, že bydlení pro sociálně slabé není v Českých Budějovicích tak nákladné, jako je tomu v průměru v celé České republice (k jeho úhradě v některých případech pravděpodobně dostačuje příspěvek na bydlení).

Trvalé bydliště žadatele - České Budějovice		Průměrný měsíční počet příjemců doplatku na bydlení za rok				
		2007	2008	2009	2010	2011
Doplatek na bydlení - forma bydlení	vlastnická	18	8	5	3	3
	nájemní	49	46	48	52	49
	jiná (podnájem, ubytovna, aj.)	19	32	53	49	44

Zdroj: MPSV

Podle Kozlová, Klufová (2012) se v roce 2008 počet osob pobírajících příspěvek na péči na celém sídlišti Máj nijak neliší od ostatních lokalit Českých Budějovic. Příspěvek byl vyplácen 142 osobám, z toho 78 ženám a 37 dětem. Nejvíce příjemců příspěvku bylo v ulici V. Volfa.

SHRNUTÍ

Vzdělanostní struktura sídliště Máj v zásadě odpovídá struktuře města ČB jako celku, populace sídliště jako celku je ve srovnání s městem ČB mladší. Lokalita Volfovy ulice se ale od sídliště Máj jako celku v řadě ohledů odlišuje. Ve Volfově ulici žije větší množství nezaměstnaných, obyvatelstvo je zde v průměru mladší. Zároveň však platí, že Romové žijící ve Volfově ulici nejsou nezaměstnaní v takové míře, jaká je v sociálně vyloučených lokalitách obvyklá. Řada romských obyvatel sídliště Máj pracuje, ačkoliv pozice, které často zastávají, patří k nejpostiženějším finanční krizí trvající od roku 2008. Z hlediska zaměstnanosti jsou za nejproblematictější skupinu považováni mladí absolventi, zejména ti, kteří končí vzdělávání po základní škole. Tito uchazeči se základním vzděláním nejenže jsou v zásadě bez možnosti získat zaměstnání či alespoň brigádu v období 15 – 18 let, ale jsou obtížně zaměstnatelní i po dosažení zletilosti, a to jak z důvodu nízkého vzdělání, tak vzhledem k neexistujícím pracovním návykům. Existuje zde tudíž riziko vzniku „ztracené generace“, jež může mít dále dopady na zhoršování sociálního napětí, ztráty pocitu bezpečí, atd. Podle sociálního odboru se zvyšuje také počet nezletilých matek a nutných svěření dětí do péče. Přímo v ČB nejsou aktuálně vytvářena žádná pracovní místa v rámci veřejně prospěšných prací. Statistiky MPSV ani ÚP momentálně nedovolují získat přesné a aktuální údaje o vyplácených sociálních dávkách v podrobnějším členění. Dle velmi hrubých odhadů sociálního odboru připadá na sídliště Máj zhruba 7 % z celkového množství vyplácených dávek (počet osob žijících na sídlišti představuje necelých 17 % obyvatel města). Podle informací sociálního odboru žije v lokalitě řada rodin, které jsou dlouhodobými příjemci dávek v hmotné nouzi.

6. SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Město České Budějovice **komunitě plánuje**. V letech 2003 – 2004 byl zpracován „Komunitní plán sociálních služeb města České Budějovice na roky 2004 – 2008“, v letech 2006 – 2008 byl zpracován druhý plán pro celé SO ORP České Budějovice: „Rozvojový plán sociálních služeb města České Budějovice na roky 2008 – 2013“ a v letech 2009 – 2011 byly zpracovávány Akční plány: „Akční plán RPSS ČB pro rok 2009, 2010, 2011 a 2012“. Od 2011 do 2013 byl zpracován třetí plán: „Rozvojový plán sociálních služeb České Budějovice na roky 2013 – 2018“ (Kovářová 2012). Plánování se explicitně nezaměřuje na osoby sociálně vyloučené či vyloučením ohrožené, dle definice použité terminologie je tato skupina zahrnuta pod „osoby v krizi“, které jsou dále definovány jako osoby ohrožené příjmovou chudobou. Jejich počet je na základě přepočtu z celorepublikových statistik ČSÚ odhadován na 15 066 na území celého SO ORP ČB, tedy necelých 10 % z celkových cca 155 000 obyvatel. Z nich mezi nejohroženější jsou řazeni nezaměstnaní, jichž je necelých 7 000. Mezi cílovými skupinami uživatelů sociálních služeb je uvedena také skupina „Etnické menšiny – Romové“, jejíž početní zastoupení na území SO ORP ČB je odhadováno na 3 980 (Pansophia, 2009). Počet osob bez přístřeší je odhadován na cca 150. Relevantní z hlediska řešené problematiky jsou samozřejmě i cílové skupiny dětí a mládeže, osoby závislé a ohrožené závislostí i problematika poradenství.

Počty či kvalifikované odhady osob u jednotlivých cílových skupin ve SO ORP ČB v roce 2010 (absolutní počty) – zdroj Rozvojový plán sociálních služeb 2013 – 2018

Cílová skupina	Celkový počet	Cílová skupina	Celkový počet
Osoby s mentálním postižením	532	Senioři (65 let a více)	23 911
Osoby s tělesným postižením	2 743	Děti a mládež ohrožené delikvencí (0 – 18 let)	1 575
Osoby se zrakovým postižením	436	Osoby HIV pozitivní a nemocní AIDS	25
Osoby se sluchovým postižením	372	Osoby v krizi	15 066 kvalifikovaný propočet osob s materiální deprivací 100 dětských obětí násilí
Osoby s jiným zdravotním postižením (vnitřním)	2 849	Etnické menšiny - Romové	400 statistický přepočet 3 980 kvalifikovaný odhad
Osoby s kombinovaným postižením	7 447	Cizinci	4 740 celkem; 2 299 s trvalým pobytem v SO ORP ČB
Osoby s dlouhodobým duševním onemocněním	638	Imigranti a azylanti	0
Uživatelé omamných či psychotropních látek	560	Oběti trestné činnosti a domácího násilí	350
Osoby ohrožené prostitucí	150 - 200 prostitutek 2 212 osob ohrožených prostitucí	Osoby bez přístřeší	148
Rodiny s dětmi	20 423	Osoby do 26 let propuštěné ze školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy	123 na úrovni JČ.kraje

V období mezi roky 2010 narostly celkové výdaje města na dotace do sociální oblasti o 37 %. Celkový objem grantů na volnočasové aktivity dětí a mládeže se zvýšil o 300 %, na oblast mládežnického sportu bylo v roce 2013 přiděleno o 137 % více prostředků než v roce 2010.

Struktura a výše všech městských grantů a dotací do sociální oblasti, oblasti volnočasových aktivit dětí a mládeže a mládežnického sportu v letech 2010 – 2013 byla následující:

Přehled finančních prostředků města České Budějovice na podporu sociální oblasti (v tisících Kč)

Dotace v rámci směrnice RM	2010	2011	2012	2013
Příspěvek na celoroční činnost - neregistrovaní	500	700	750	1 000
Příspěvek na celoroční činnost - registrované 108/2006	3 300	4 000	4 200	5 000
Příspěvek na jednorázové a krátkodobé projekty	200	300	300	500
GRANTY	0	0	0	0
Terénní služby pro seniory a zdravotně postižené	1 000	0	0	0
Příspěvek na podporu Doprovodného sociálního bydlení - VSPB	0	0	250	0
CELKEM	5 000	5 000	5 500	6 500

Dotace v rámci přímé položky rozpočtu	2010	2011	2012	2013
Pečovatelská služba	5 000	5 000	5 000	5 000
Osobní asistence	0	1 000	1 000	1 000
Tísňová péče	0	260	260	260
Terénní hospicová péče	0	0	500	900
CELKEM	5 000	6 260	6 760	7 160

Sociální oblast celkově	10 000	11 260	12 260	13 660
--------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Granty Města České Budějovice – volnočasové aktivity dětí a mládeže

	2010	2011	2012	2013
Volnočasové aktivity dětí a mládeže	800	800	1 200	3 200

Granty Města České Budějovice – mládežnický sport (např. HC České Budějovice, o.s. , Občanské sdružení Jihočeský fotbal, Volejbalový klub České Budějovice)

	2010	2011	2012	2013
Sportovní aktivity dětí a mládeže do 18 let	6 600	6 500	6 500	15 600

Sociálně znevýhodnění

Od roku 2005 byla na městě zřízena **funkce romského koordinátora** (sloučený úvazek s protidrogovou koordinací) a na počátku roku 2012 byla tato oblast posílena o 1 další úvazek. **Od ledna 2012 byla zavedena systematická sociální práce u cca 110 rodin**, 2 dny v týdnu probíhají terénní práce a depistáže (Kostohryz 2012). **Podle zástupců sociálního odboru se situace zhoršila po přechodu dávkového systému z jejich odboru na Úřad práce.** Snížila se intenzita terénních šetření spojených s vyplácením sociálních dávek, přerušila se vazba mezi vyplácením dávek a prací s rodinou a na práci s rodinami měla tato změna celkově negativní vliv.

MěÚ podporuje několik organizací, které realizují i projekty zaměřené na romskou menšinu, včetně terénní sociální práce. Zástupci města udávají následující **příklady financování vybraných sociálních služeb poskytovaných v daných lokalitách či pro obyvatele těchto lokalit** (jedná se o obyvatele všech lokalit na území ČB, nejen o obyvatele lokality na sídlišti Máj):

Příklady financování vybraných sociálních služeb poskytovaných v sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalitách či pro obyvatele těchto lokalit

Poskytovatel / služba	2010	2011	2012	Celkem
Občanská poradna při Jihočeské rozvojové o.p.s.	160 000	140 000	290 000	590 000
Jihočeská růže, o. s.	40 000	50 000	60 000	150 000
Diecézní charita, Poradna EVA – sociální poradenství	150 000	280 000	210 000	640 000
Diecézní charita, Poradna EVA – terénní programy	0 (IP)	0 (IP)	80 000	80 000
KONÍČEK, o.s.	100 000	200 000	200 000	500 000
Občanské sdružení PREVENT – Jihočeský streetwork	100 000	150 000	100 000	350 000
Městská charita, Terénní programy	0 (IP)	0 (IP)	140 000	140 000
Městská charita, NZDM Jiloro	60 000	150 000	50 000	260 000
Městská charita, NZDM V.I.P.	100 000	150 000	50 000	300 000
Salesiánské středisko mládeže	70 000	150 000	150 000	370 000
Mezi proudy, o.p.s. (od r. 2011)	0	0	280 000	280 000
CELKEM	780 000	1 270 000	1 610 000	3 660 000

Kovárnová 2012

Sídliště Máj

Konkrétně lokality sídliště Máj se přímo týká v zásadě pouze činnost **Salesiánského střediska mládeže** a částečně pak **terénního programu Diecézní charity**. Terénní programy městské charity jsou určené osobám bez domova, NZDM Jiloro působí v lokalitě v Okružní ulici, NZDM V.I.P. pak v centru města. Obyvatelé sídliště mohou teoreticky využívat i ambulantních poradenských a dalších služeb v centru města sídlících poraden, např. sociálního poradenství Poradny Eva, Občanské poradny při Jihočeské rozvojové o.p.s. (celková dotace pro společnost od města v roce 2013 440 000,-), či zde nezmiňované poradny Preventu. Městská charita České Budějovice dále ve městě provozuje např. azylový dům, noclehárnu a nízkoprahové denní centrum. Výsledky činnosti o. s. Koníček, zaměřené na podporu klientů při hledání zaměstnání (program podpory zaměstnanosti, doba realizace projektu 1. 5. 2011 – 30. 4. 2013, dotace od města v roce 2013 ve výši 200 000,-) byly projednávány a podpořeny v rámci Rozvojového plánování sociálních a návazných služeb České Budějovice (RPSS ČB), průběžně monitorovány a pozitivně hodnoceny ze strany uživatelů. Byly také předmětem kontroly MPSV. Při samotném výzkumu však nehodnotili pracovníci ostatních organizací ani obyvatelé ulice V. Volfa, s nimiž jsem měla možnost mluvit, činnost sdružení příliš pozitivně. Samo sdružení uvádí, že za první rok trvání projektu se podařilo nalézt zaměstnání 8 uživatelům, brigádu 7 uživatelům, došlo k více než 750 kontaktům s uživateli (viz prezentace Koníček, 2012)

Na sídlišti Máj je vypracován projekt na **výstavbu Komunitního centra**, jehož součástí má být NZDM s cílovou skupinou dětí a mládež ohrožené společensky nežádoucími jevy ze sídliště Máj. Na městském pozemku v centru sídliště byly v průběhu letošního léta zahájeny stavební přípravy. Stavba by měla být dokončena v květnu příštího roku. Náklady na stavbu budou z větší části hrazeny z Regionálního

operačního programu (částka cca 70 mil. Kč). Kromě NZDM by se do Komunitního centra měla přesunout také služebna MP a mateřské centrum, měl by zde vzniknout prostor pro setkávání obyvatel sídliště, zázemí by zde měly najít i organizace realizující na sídlišti programy terénní práce.

Podle slov zástupců města i obou organizací, které na sídlišti realizují terénní sociální práci (Salesiánské středisko, Diecézní charita), probíhá **intenzivní komunikace a spolupráce mezi nimi a městem** (sociální odbor). **Mezi organizacemi navzájem však v zásadě žádná koordinace ve věci terénní práce neprobíhá, v terénu se podle vlastních slov nepotkávají a na rozdělení práce se nedomlouvají.** Koordinace neprobíhala doposud ani mezi Salesiánským střediskem a o. s. Mezi proudy, o. s. Prevent či o. s. Koníček. Intenzivní je naopak spolupráce mezi Městskou a Diecézní charitou. Policie ČR realizuje některé preventivní akce ve spolupráci se Salesiánským střediskem a aktuálně i Charitou (v rámci volnočasových aktivit pro děti). V určité omezenější formě (prostor pro zlepšování) probíhá spolupráce i mezi školami a Salesiánským střediskem.

Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice

Salesiánské středisko mládeže je nejaktivnější organizací působící na sídlišti Máj. Středisko vykonává **činnosti školského zařízení** (pedagogické programy, volnočasové programy) **a kombinuje je se sociálními službami.** Organizace působí ve dvou budovách, ve Středisku a v Kontaktním centru Maják.

Ve Středisku (Emy Destinové 1, sídliště Šumava, z ulice V. Volfa cca 2 km cesta souvislou sídlištní zástavbou) probíhají pravidelné programy, tzv. otevřené kluby (NZDM Bosko) - Klub Oráč (3 x týdně pro děti a mládež ve věku 13 až 26 let), Romský klub (1 x týdně pro uživatele ve věku 13 - 18 let) a program Asistenti (schůzky s uživateli nebo bývalými uživateli klubu Oráč, kteří pomáhají v dalších programech klubu).

Kontaktní centrum Maják se nachází přímo na sídlišti Máj, nabízí především programy zaměřené na **individuální doučování**, během něhož dochází i k individuálním rozhovorům. Centrum bylo v roce 2008 otevíráno zejména s cílem rozvoje „*stávající spolupráce a zároveň navázání nové spolupráce s romskou komunitou. Bude zde zajištěna kvalitní a dostupná nabídka aktivit pro romské etnikum přímo v lokalitě...*“ (článek k otevření centra, <http://www.sasmcb.cz/?p=159>). Na stránkách sdružení se dodnes dočteme, že doučování je určeno romským dětem, nicméně z rozhovoru s pracovníky střediska vyplynulo, že došlo k posunu a v poslední době (cca v posledních 2 letech) je část programů otevřena všem dětem (oddělený prozatím zůstává provoz výše zmíněných klubů pro děti starší 13ti let). Organizace si před časem uvědomila, že **v nepříznivé sociální situaci se ocitá více majoritních rodin, které nejsou sociálními službami pokryty a snaží se tuto mezeru vyplňovat.** V centru Maják je dále realizován program Předškoláci (pro děti od 3 do 6 let, které nenavštěvují mateřskou školu nebo jiné předškolní vzdělávání), tematické programy, zaměřené především na primární prevenci a zvýšení informovanosti romských uživatelů (dětí a mládež ve věku 6 – 15 let) a řada dalších **volnočasových aktivit.**

Salesiánské středisko mládeže dále organizuje **program sociální práce s komunitou a program individuální sociální práce**, které probíhají s rodinami uživatelů, docházejícími na některé programy Otevřených klubů (Romského klubu, tematických programů, individuálního doučování). Pracovníci reagují na aktuální potřeby rodičů, kteří za nimi do kontaktního centra docházejí. Sociální pracovník je jim k dispozici 3 x týdně v dopoledních. Na sídlišti Máj je dále realizována terénní komunitní práce a terénní sociální práce, zaměřená především na děti a mládež ve věku 13 – 26 let a jejich rodiny. Program pracuje s těmi, kteří nejsou v kontaktu s institucionalizovanými odbornými službami. Pracovníci také docházejí do romských rodin dětí, které navštěvují programy Otevřených klubů.

Jedinou sociální službou Salesiánského střediska, která je registrována na základě zákona o sociálních službách, je NZDM Bosko, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež. Aktuální **kapacita na terénní sociální práci je podle vyjádření pracovníků sdružení 2 lidi 1 x týdně, aktivně je pracováno s cca 30 rodinami. Za dostatečné by přitom pracovníci střediska považovali pokrytí terénní prací alespoň 4 x týdně.** Zejména díky kontaktům s dětmi ze sídliště jsou si pracovníci organizace vědomi řady rodin, u nichž je vysoká potřeba terénní práce, a to jak rodin romských, tak neromských, které v současnosti nejsou z kapacitních důvodů schopni pokrýt. Kapacitně na hraně jsou také současné prostory pro předškolní vzdělávání.

Terénní sociální práce organizace je momentálně financovaná na projektové bázi, zejména ze soukromých nadací. Hlavní činnosti organizace jsou financované vícezdrojově, hlavním zdrojem příjmu je provozní dotace z MŠMT, dále MPSV, město (v roce 2013 celková dotace 361 750,-, zdroj: výsledky dotačních řízení na sociální služby), kraj, evropské projekty, drobní dárci.

Výnosy (v Kč)	
tržby z prodeje služeb	427 675,00
přijaté účastnické poplatky	791 977,00
dary	894 927,01
od právnických osob	4 439,00
od fyzických osob	287 022,55
od nadací	603 465,46
provozní dotace	7 205 487,00
ostatní výnosy	8 447,64
výnosy celkem	9 328 513,65

Provozní dotace (v Kč)	
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	5 276 000,00
Ministerstvo práce a sociálních věcí	224 000,00
Krajský úřad Jihočeského kraje - sociální odbor	24 300,00
Krajský úřad Jihočeského kraje - školský odbor	50 000,00
Magistrát města České Budějovice - sociální odbor	150 000,00
Magistrát města České Budějovice - školský odbor	55 000,00
Magistrát města České Budějovice - sportovní odbor	10 000,00
Evropská unie - Individuální projekt	1 361 187,00
Evropská unie Dobrovolnictví	55 000,00
provozní dotace celkem	7 205 487,00

VZ 2011/2012

Diecézní charita České Budějovice

Obyvatelé sídliště Máj využívají **poradenských služeb** Poradny Eva (Poradna pro ženy a dívky v nouzi, registrovaná sociální služba) a především služeb terénního programu (registrovaná sociální služba).

Kapacita terénní práce na sídlišti Máj je momentálně 0,5 úvazku jedné pracovnice. Sociální pracovnice dochází do rodin na sídlišti Máj 1 celý den v týdnu, někdy ještě jeden další půlden. Celkově organizace v roce 2012 pracovala v terénním programu s 91 rodinami (lokality Okružní, Vrbenská, Máj, Pekárenská, Novohradská) s kapacitou dvou celých úvazků na přímou práci s klienty.

Hlavním zdrojem financování terénní práce je Individuální projekt Podpora sociálních služeb v JČ kraji. Město ČB podpořilo v roce 2013 celkově 423 000,-, z čehož 50 000,- tvořil projekt na terénní sociální práci (zdroj: výsledky dotačních řízení na sociální služby). Také Charita se domnívá, že kapacita pro terénní práce není dostatečná. Prostor vidí především v intenzivnějším využití **komunitního způsobu práce** (inspirace Český západ), který považuje za nejefektivnější, ale na který maximálně nezbyývá čas, vzhledem k zahlcenosti urgentními zakázkami spojenými zejména s předlužením klientů.

Diecézní charita České Budějovice

Streetwork Máj

- Volnočasové aktivity v červenci a srpnu 2013 pro **VŠECHNY** děti ze sídliště Máj (bez omezení věku)
- Každé úterý „na Pince“, každý čtvrtek před základní školou, vždy v době 17.00 – 19.00 hodin
- Míčové hry, skákání přes švihadla, badminton, kreslení, balancování na laně, líný tenis, karty a společenské a další hry
- Na místě vždy najdete pracovníky Charity. Kontakt: 731 441 760

Psychosociální pomoc na sídlišti Máj

- Pracovníci Charity nabízejí **VŠEM** lidem ze sídliště Máj možnost rozhovoru o aktuálním dění
- Poradenství a zprostředkování případné navazující pomoci (např. sociální služby, zdravotnické či školské zařízení, a další)
- Kontakt: 731 402 833

Charita Česká republika

Všichni pracovníci a dobrovolníci Charity budou v červených tričkách s logem Charita Česká republika

Během července zahájila Diecézní charita na sídlišti Máj tzv. Streetwork Máj, volnočasové aktivity pro děti ze sídliště (probíhající v létě dvakrát týdně dvě hodiny) a nabízí obyvatelům sídliště psychosociální pomoc (v terénu se během volnočasových aktivit dětí pohybují pracovníci Charity, které nabízejí lidem na ulici rozhovor). V souvislosti s organizací volnočasových aktivit získala Charita několik nových dobrovolníků z řad obyvatel sídliště a má zájem, přetavit tuto aktivitu do dlouhodobé dobrovolnické spolupráce.

Z informací od organizací, které v lokalitě realizují terénní sociální práci, vyplývá, že **problémy řešené v lokalitě patří mezi obvyklé problémy sociálně vyloučených skupin** – časté **předlužení** (vč. klasické lichvy), **nezaměstnanost**, problémy v **komunikaci s úřady**. Bydlení je spíše problémem v jiných lokalitách (Novohradská, Pekárenská). **Organizace se liší v tom, jak hodnotí vývoj v lokalitě**. Zatímco pracovníci Salesiánského střediska se domnívají, že v řadě ohledů je možné pozorovat **pozitivní změny** (přístup sociálně vyloučených k finančnímu plánování, školnímu vzdělání dětí apod.), hodnocení terénní sociální pracovníce Charity bylo **výrazně pesimističtější** (narůstající zadlužení, problémy s drogami, nezaměstnatelná mládež, apod.). **Obě organizace se shodují na tom, že kapacita na terénní sociální práci je zcela nedostačující. Nedá se však říci, že by organizace doposud vyvíjely intenzivní tlak na magistrát ve snaze o navýšení rozpočtu na tyto služby. Rozvojový plán sociálních služeb 2013 – 2018 plánuje nárůst kapacity terénní práce pouze o 1 úvazek, a to právě v Diecézní charitě, nikoliv však specificky v lokalitě Máje** (terénní sociální práci Salesiánského střediska Rozvojový plán vůbec nezohledňuje, vzhledem k tomu, že se nejedná o registrovanou sociální službu). Vzhledem k vyjádření respondentů je však zřejmé, že **i pokud by byl zmíněný jeden úvazek realizován právě v lokalitě na sídlišti Máj, byla by kapacita terénní práce i nadále nedostatečná. Metodická i finanční podpora organizací poskytujících terénní sociální práci je přitom jednou ze 4 priorit, které si stávající rada města stanovila v sociální oblasti pro období 2010-2014²²**.

Prevent

V drogové oblasti působí v Českých Budějovicích systematicky jediná organizace, a to Jihočeský streetwork Prevent. Prevent působí na území celého Jihočeského kraje s aktuální výší úvazků 5,5, z nichž cca 2 připadají na město České Budějovice. V Českých Budějovicích provozuje Prevent drogovou poradnu (Adiktologická poradna Prevent, dříve Drogová poradna Prevent), kontaktní a substituční centrum a provádí terénní sociální práci, která se soustřeďuje především na oblast centra, okolí Lannovy třídy a Palackého náměstí. Podle vedoucího organizace je **kapacita služby dlouhodobě nedostatečná**. Na toto upozorňuje i Rozvojový plán sociálních služeb 2013-2018: *„Počet kontaktů s uživateli drog v Kontaktních a HR službách (v Kontaktním centru Prevent, pozn. autorky) se za první polovinu roku 2012 zvýšil opět o 25 %. S ohledem na kapacitní možnosti zařízení však nebylo možné dlouhodobě takový nárůst akceptovat, proto byla zavedena kapacitní omezení.... Doba pro poskytování všech nabízených služeb je stále v krizovém režimu... Pracovní tým je poddimenzovaný, vyčerpaný a v krizovém režimu již pracuje od otevření zařízení, tj. od roku 2010.“*

Podle vedoucího organizace se právě **z kapacitních důvodů dlouhodobě nedostává právě na periferní oblasti města, včetně lokality sídliště Máj**. Zástupci organizace na toto vedení města opakovaně upozorňovali, např. v rámci komunitního plánování (viz např.: Rozvojový plán sociálních služeb 2013-2018: „Potřeby drogové scény v podstatě nekorespondují s nabídkou služeb. Terénní

²² viz Koaliční smlouva, http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/Documents/10-11-19_Koalicni_smlouva_podepsana.pdf

práce probíhá jen v centru města. Není kapacita věnovat se periferiím a sociálně vyloučeným lokalitám. Program nemá kapacitu se více zaměřovat na řešení drogového problému v prostředí romského etnika, kdy v ČB je dle expertního odhadu v romské populaci 8% problémových uživatelů drog (v České republice je odhad 0,4%).“).

Navzdory tomu Rozvojový plán s posilováním kapacit na terénní programy pro cílovou skupinu osob závislých nebo ohrožených závislostí nepočítá. Pracovníci dnes na sídliště dojíždějí cca 1 x měsíčně. Vedle nedostatečné kapacity považuje vedoucí organizace za problém také chybějící protidrogovou strategii a užší spolupráci zainteresovaných aktérů, tedy především složky preventivní (metodici prevence), ochrany veřejného zdraví (zdravotníci, adiktologické služby) a ochrany veřejného pořádku.

Prevent se od roku 2008 systematicky zaměřuje na uživatele z řad romské menšiny (vzdělávání zaměstnanců, spolupráce s poskytovateli soc. služeb, zejména NZDM Městské charity České Budějovice v centru města). Romští klienti tvoří dlouhodobě zhruba třetinu všech klientů organizace:

Zastoupení romských klientů

	Klienti celkem	Romové	%
2010	454	157	35 %
2011	443	129	29 %
2012	416	126	30 %
2013	309	100	32 %

V roce 2012 získalo sdružení Prevent od statutárního města ČB dotace v celkové výši 715 tisíc korun (z toho 100 tisíc na streetwork), v roce 2011 to bylo 875 tisíc (z toho 150 tisíc na streetwork) – viz výroční zprávy sdružení. V roce 2013 získal Prevent od města ČB celkem 960 tisíc (150 tisíc na Kontaktní centrum, 220 tisíc na Substituční centrum, 240 tisíc na Doléčovací centrum, 150 tisíc na Adiktologickou poradnu a 200 tisíc na Streetwork).

S ohledem na širší kontext možností řešení problémů sociálně vyloučených obyvatel Českých Budějovic bych zde ráda zmínila ještě projekt Bydlení mezi proudy a dobrovolnické programy.

Obě na sídlišti Máj aktuálně působící organizace, Salesiánské středisko mládeže i Diecézní charita, využívají ve své činnosti spolupráce s dobrovolníky. Ve Středisku působí dobrovolníci jako výchovní asistenti ve všech programech. Podílejí se aktivně na přípravě, realizaci i hodnocení jednotlivých činností. SaSM – DDM ČB je také klinickým pracovištěm Teologické fakulty Jihočeské univerzity. Jednou z forem oboustranné spolupráce je zajištění odborné praxe studentů TF JU. Ta je zajištěna pravidelnou aktivní účastí na výchovně-vzdělávacích programech SaSM – DDM ČB. Individuální praxe jsou nabízené i studentům dalších fakult JU. Také v Dobrovolnickém centru Diecézní charity České Budějovice se angažuje řada dobrovolníků v oblasti práce se sociálně vyloučenými dětmi a rodinami. Několik nových dobrovolníků přímo ze sídliště Máj se nyní podařilo získat i během léta prostřednictvím organizace volnočasových aktivit pro děti. **Pracovníci obou organizací se shodují na tom, že by s dobrovolníky rádi aktivně pracovali i do budoucna.**

Projekt „Bydlení mezi proudy - vícestupňové bydlení s doprovodným sociálním programem“ organizace Mezi proudy realizuje myšlenku „sociálního bydlení“. Je určen motivovaným lidem, kteří nedisponují možnostmi běžné populace samostatně bydlet především ze sociálních důvodů. Projekt realizují Mezi proudy o.p.s. ve spolupráci s dalšími sociálními partnery, zejména sociálním odborem magistrátu a Správou domů s.r.o. Realizace projektu spočívá v intenzivní přípravě zájemců o

samostatné bydlení v rámci sociálních služeb, intenzivní devítiměsíční podpoře a kontrole obyvatele nově získaného bytu formou terénní sociální služby v místě pobytu a další podpoře dlouhodobého a řádného užívání bytu dle aktuální situace a potřeby obyvatele bytu. Realizace projektu byla zahájena v roce 2012, město ji podpořilo finanční dotací 190 000 (v roce 2013 přiděleny dotace 100 + 190 tisíc) a poskytnutím 3 bytů (garsoniéry v jednom městském domě v Dlouhé ulici, nyní se uvažuje o zařazení dalších městských bytů). Do 30. 6. letošního roku se do přípravné fáze projektu zapojilo celkem 11 osob, druhou fází (samostatné obývání městského bytu za intenzivní podpory doprovodného sociálního programu) úspěšně ukončili 2 osoby (získali obývaný byt do běžného nájmu). Přestože mezi hlavní iniciátory myšlenky projektu patřili podle jeho realizátorů pracovníci azylových domů (projekt byl koncipován na půdě komunitního plánování), do realizace projektu se zatím nezapojila Charita (provozovatel azylového domu a noclehárny). Město má zájem na dalším rozvoji projektu.

SHRNUTÍ

Ve městě je zřízena funkce romského koordinátora (sloučená funkce s protidrogovou koordinací), od roku 2012 posílena o druhý úvazek. Systematická sociální práce ze strany sociálního odboru probíhá podle informací od tohoto odboru u cca 110 rodin. Podle vyjádření sociálního odboru měl výrazně negativní vliv na sociálně slabé rodiny přechod dávkového systému na Úřad práce - snížila se intenzita terénních šetření, přerušila se vazba mezi vyplácením dávek a prací s rodinou. Město od roku 2003 komunitně plánuje. Na sídlišti Máj působí intenzivněji pouze Salesiánské středisko dětí a mládeže, školské zařízení (doučování, volnočasové aktivity), které zároveň poskytuje i sociální služby - registrovanou službou je pouze NZDM, neregistrovaná je sociální práce, individuální a komunitní (terénní sociální práce v rozsahu 2 lidí 1 x týdně, aktivně je pracováno pouze s cca 30 rodinami). Terénní sociální práci realizuje na sídlišti v omezené míře také Diecézní charita (0,5 úvazku jedné pracovnice, která tráví v terénu 1 den v týdnu, někdy ještě jeden další půlden). Organizace se shodují, že kapacita na terénní práci je zcela nedostatečná. Nedostatečná by pak s ohledem na odhady odborníků zůstala i po navýšení o 1 úvazek, který je naplánován v rámci komunitního plánování (není jasné, zda je tento úvazek plánován pro sídliště Máj). Sídlíště Máj je aktuálně v podstatě nepokryté, pokud jde o služby zaměřené na uživatele drog. Navzdory tomu Rozvojový plán s posilováním kapacit na terénní programy pro cílovou skupinu osob závislých nebo ohrožených závislostí nepočítá. Potenciál rozvoje vidí na Máji působící organizace mimo jiné v komunitní práci a zapojení dobrovolníků. Mezi městem a neziskovými organizacemi sice probíhá spolupráce, terénní práce neziskových organizací však mezi nimi navzájem koordinovaná není, neprobíhá mezi nimi v této oblasti žádná spolupráce. Strategický a koordinovaný přístup je postrádán také v oblasti drogové problematiky.

7. ŠKOLSTVÍ

Město České Budějovice zřizuje 14 základních škol, z nichž 2 jsou přímo na sídlišti Máj - **Základní škola Máj I**, M. Chlajna 21 (pan ředitel Staněk, <http://www.zsmaj.cz/>) a **Základní škola Máj II**, M. Chlajna 23 (paní ředitelka Nedvědová, <http://www.zsmaj2.cz/>). Školy se nacházejí v těsném sousedství, obě navštěvuje cca 400 – 500 žáků. Podle vyjádření rodičů, respondentů ze sociálního odboru i z neziskových organizací chodí romské děti ze sídliště na obě tyto školy. Nepodařilo se mi spolehlivě zjistit, co konkrétně vede rodiče k volbě jedné nebo druhé z těchto škol. Některé děti z Máje navštěvují také základní školu O. Nedbala na sídlišti Vltava, romských je však mezi nimi minimum. Do škol na sídlišti Máj zároveň docházejí i děti, které mají bydliště mimo sídliště, ať již z důvodu odstěhování se v průběhu školní docházky, či z důvodu zájmu o navštěvování specializovaných tříd (týká se ZŠ Máj II).

Hlavním zdrojem informací o fungování škol jsou rozhovory s ředitelem ZŠ Máj I Lubošem Staňkem (realizovaný koncem prázdnin) a s ředitelkou ZŠ Máj II Marií Nedvědovou (realizovaný v polovině září). V případě ZŠ Máj I bylo možné využít jako podklad i výroční zprávu školy²³, dále v případě obou škol poslední hodnotící zprávy České školní inspekce. Problematiku školního vzdělávání dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí jsme v omezeném rozsahu diskutovali i v rámci několika dalších rozhovorů (NNO, rodiče).

Romští rodiče, s kterými jsem mluvila, hovořili o Základní škole Máj II jako o škole pro „chytřejší děti“, což bezpochyby souvisí s tím, že škola je zčásti specializovaná na děti mimořádně nadané²⁴. Škola má mezi romskými rodiči pověst školy, v níž dochází k **segregaci romských žáků**. K té by podle jednoho z rodičů z lokality mělo docházet na obou stupních již 7. rokem. Škole se údajně podařilo přesvědčit rodiče, že je to pro žáky vhodné a žáci jsou na škole spokojenější i díky tomu, že jsou na ně kladeny **výrazně nižší nároky**. Nižší nároky v jistém smyslu potvrzuje i ředitelka Nedvědová, když sice na jedné straně zdůrazňuje, že povinné penzum učiva platí pro všechny bez rozdílu, ale zároveň že je prvořadě důležité, aby i ti „prospěchově slabší měli ze školy radost“. **Segregované třídy ředitelka školy vylučuje, žáci podle ní chodí do tříd společně, pracují však velmi často v tzv. skupinách, organizovaných na základě nadání jednotlivých žáků**. Žáci ze sociálně znevýhodněného prostředí tak minimálně část času (přičemž je otázkou, jak velkou část času) pracují samostatně. Čtyři roky stará zpráva České školní inspekce hodnotí „samostatné hodiny pro žáky z odlišného socio-kulturního prostředí“ pozitivně („Hospitace potvrdily přínos takto organizované výuky i podíl této péče na zlepšování výsledků žáků“). Poslední inspekční zpráva ze ZŠ Máj I sice zmiňuje, že škola využívá prostředků na „Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním“, dále se však úrovni vzdělávání této skupiny žáků vůbec nevěnuje.

Žáci ze sociálně znevýhodněného prostředí tvoří podle ředitele Staňka zhruba 10 % žáků ZŠ Máj I. Drtivá většina z nich jsou Romové (vzhledem k celkovému počtu žáků by se mělo jednat zhruba o 50 žáků). Podle ředitele školy se tento poměr v čase výrazně nemění, výrazně nepřibývá či neubývá ani romských žáků u zápisů do 1. tříd. Výroční zpráva školy za rok 2011/2012 nicméně uvádí, že: *„Naším specifickým problémem jsou žáci z méně podnětného prostředí (jejich kumulace na sídlišti Máj) a tím odchody některých školáků a předškoláků, kteří patří do obvodu školy, na jiné školy v*

²³ Výroční zpráva ZŠ Máj II, přestože se jedná o veřejný dokument, mi poskytnuta nebyla (bylo nabídnuto pouze nahlédnutí v budově školy).

²⁴ Podle informací z webových stránek školy, v současné době pracuje na škole pět těchto specializovaných tříd, od prvního do pátého ročníku, základní projekt je však vypracován až do deváté třídy (podle zprávy České školní inspekce z roku 2009 bylo ve škole 6 speciálních tříd, 2 pro žáky se zrakovým postižením a 4 pro žáky mimořádně nadané). Na škole je 134 žáků s individuálními vzdělávacími plány. Žáci jsou do specializovaných tříd zapisováni na základě psychologického vyšetření

Českých Budějovicích.“ **Z výroční zprávy školy také poměrně jednoznačně vyplývá, že žáci ze znevýhodněného prostředí jsou vnímáni jako určitý problém:** „Na počtu žáků hlásících se na naši školu se ale stále negativně projevuje, i přes obrovské nasazení všech zaměstnanců školy, velké množství žáků z méně podnětného prostředí. To má stále za následek odchod žáků z našeho obvodu především na ZŠ O. Nedbala (letos opět 30 nastupujících žáků).“ Podle jednoho z romských rodičů existuje ze strany ZŠ Máj I tendence „směřovat romské žáky na ZŠ Máj II“. **Kolik žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí chodí na školu ZŠ Máj II, není jasné.** Ředitelka školy na jedné straně během rozhovoru opakovaně zdůrazňovala individuální přístup k jednotlivým žákům na základě jejich potřeb, na druhé straně se odmítla vyjádřit k počtu sociálně znevýhodněných žáků s tím, že mezi žáky nedělají rozdíl. Od počtu žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí se nicméně odvíjí práce asistentů pedagogů pro tuto cílovou skupinu, dopočetní na tomto základě mi paní ředitelka přislíbila, ale v dohodnutém termínu bohužel nezaslala. Pokud bychom vzali v potaz odhady Romů žijících na sídlišti a vycházeli přitom z horních hranic odhadů, uvažovali bychom tedy až 1000 romských obyvatel sídliště (vzhledem k informacím od respondentů spíše nadhodnocený odhad). Z nich, opět podle dostupných odhadů, zhruba 20 % tvoří děti ve věku do 14 let. Došli bychom k tomu, že na sídlišti může žít zhruba 200 Romů mladších 14 let. Z nich – opět podle dostupných odhadů věkové struktury – cca 110 by tvořily děti školního věku. Pokud dostupné odhady korespondují s realitou a pokud vyjdeme z údaje od ředitele ZŠ Máj I, že na tuto školu chodí v současnosti zhruba 50 Romů, počet romských žáků na obou školách by tak mohl být zhruba stejný.

Výraznější kázeňské problémy se podle ředitele na ZŠ Máj I týkají zhruba 10 žáků (k přeražení do střediska výchovné péče dochází zhruba jedenkrát za dva roky), vztahy mezi romskými a neromskými žáky považuje ředitel za standardní, podobně se vyjádřila i ředitelka ZŠ Máj II. Spory na školách řeší OSPOD údajně jen výjimečně, Policie ve spolupráci se školami řeší drobné krádeže, ale i fyzická napadení. Blíže se problematice kriminality mládeže věnuje podkapitola „Děti a mládež“ v části zprávy č. 8. Sociální patologie a veřejný prostor. Podle ředitele ZŠ Máj I jsou **z hlediska bezpečnosti žáků větším problémem cesty do školy a ze školy** než čas, který žáci tráví přímo ve školách (z tohoto důvodu se škola zasazovala za instalaci bezpečnostní kamery do blízkosti školy). Podle krajského romského koordinátora mluví rodiče dětí o **nevhodném a diskriminačním chování některých učitelů vůči romským dětem**. Rodiče si podle jeho názoru na tyto praktiky nestěžují oficiálně, protože nechtějí být „věčnými stěžovateli“.

V ZŠ Máj I je ve srovnání se státním průměrem **vysoké procento žáků, kteří neprospívají** – v loňském roce to bylo 6 % žáků (32 žáků), z toho zhruba 2/3 romských (na ZŠ Máj II propadlo vloni 11 žáků). Výroční zpráva za školní rok 2011/2012 uvádí 6,2 % po 2. pololetí, 5,6 % po opravných zkouškách. V celé České republice²⁵ opakovalo ve stejném roce ročník 0,75 % žáků (0,69 % ve školách pro žáky bez SVP), vyšší bylo procento opakujících žáků v Ústeckém kraji (1,33 % žáků) a v kraji Moravskoslezském (0,85 %), průměr Jihočeského kraje činil 0,74 %. Výroční zpráva vysvětluje vyšší počet neprospívajících žáků následovně: „I tak slabá práce některých našich žáků, často i přičiněním jejich rodičů, kteří na lepších výsledcích nemají skutečný zájem, způsobuje velké množství neprospívajících žáků. Je to způsobeno především velkým počtem žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, a to i přes snahu vyučujících a asistentek pedagoga.“ (VZ ZČ Máj I, 2011/2012)

Za nejproblematictější období z hlediska sociálně znevýhodněných žáků považují ředitelé shodně začátek druhého stupně. Na straně žáků podle jejich zkušenosti výrazně klesá zájem o školu, a pakliže žák v jednom z těchto ročníků propadne, často nakonec ukončí školní docházku předčasně. Letos takoví žáci končili čtyři na ZŠ Máj I, na ZŠ Máj II se údajně jedná cca o jednoho žáka ročně. **Většina žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, kteří končí základní školní docházku, ve**

²⁵ Statistická ročenka školství 2011/2012 - výkonové ukazatele, <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

vzdělání nepokračuje. Na střední školy či učiliště nepokračuje podle ředitelky ZŠ Máj II v podstatě téměř nikdo, podle ředitele ZŠ Máj I pokračuje zhruba 1/4 sociálně znevýhodněných žáků, přičemž ti, kteří ke studiu nastoupí, ho ve většině případů i dokončí. Ostatní žáci se registrují na pracovním úřadě²⁶. Podle krajského romského koordinátora je na celém sídlišti minimum studentů středních škol či učilišť, on sám zná pouze jednoho. Pracovníci sociálního odboru však hovořili o více studentech. Systematická spolupráce s Úřadem práce ve smyslu motivace žáků k dalšímu vzdělávání momentálně na ZŠ Máj I neprobíhá (probíhala v minulosti), ředitelka ZŠ Máj II nemá o aktuální aktivitě Úřadu práce přesné informace. Školy samy podle vyjádření ředitelů zvou zástupce jednotlivých středních škol na dny otevřených dveří, snaží se apelovat přímo na žáky a jejich rodiče, organizují exkurze a pomáhají žákům s vyplňováním přihlášek.

Přestože se podle sociálního odboru města i zkušeností pracovníků neziskových organizací začíná na straně romských rodičů objevovat vyšší zájem o vzdělávání jejich dětí, podle ředitelů je stále celá řada rodičů, s nimiž je komunikace obtížná. Právě **nepodnětné rodinné prostředí přitom považují ředitelé za největší překážku školního úspěchu dětí, kterou se školám podle jejich názoru nikdy nemůže podařit překonat.** Oba ředitelé jsou přesvědčeni, že pro komunikaci s rodiči žáků činí škola maximum možného, průběh rozhovorů však do určité míry naznačuje, že ředitelé si v plném rozsahu nepřipouští specifickou potřebu sociálně vyloučených v této oblasti²⁷. Z dostupných podkladů lze soudit, že školy v zásadě nevěří, že mohou překonat determinaci žáků rodinným a vrstevnickým prostředím.

V současnosti ani na jedné z májských škol nefunguje přípravný ročník. Toto by se mělo podle plánu zřizovatele změnit od příštího roku. Podle oficiálně dostupných informací uvažuje zřizovatel o otevření přípravného ročníku na obou školách od příštího školního roku. Zatímco na straně ředitelky ZŠ Máj II panuje v tomto směru pozitivní očekávání (zájem rodičů, připravenost žáků na 1. třídu, škola nemá z minulosti zkušenost s přípravnou třídou), ředitel ZŠ Máj I neočekává, že ze strany dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí bude o přípravný ročník velký zájem (ředitel tak usuzuje zejména na základě aktuálního nízkého zájmu o docházku do MŠ, viz dále). Roli přípravného ročníku supluje v tuto chvíli do určité míry **některé aktivity Salesiánského střediska** (aktivity pro předškoláky v centru Maják, plná kapacita, dříve výhradě romské děti, nyní i děti z majority). **Mateřskou školu navštěvují děti ze sociálně slabých rodin podle ředitele ZŠ Máj I minimálně (maximálně čtvrtina, spíše méně), podle ředitelky ZŠ Máj II některé děti do MŠ chodí (přesnější odhad chybí).** Kapacitně jsou mateřské školy „na hraně“, většina dětí, jejichž rodiče o to mají zájem, se ale údajně do školek dostane. Ředitel ZŠ Máj I si nízkou motivaci rodičů vysvětluje „romskou mentalitou“ (o dítě se stará matka), zároveň však zmiňuje i bariéry typu placení společného stravování²⁸ (platí i v souvislosti se školní družinou, viz dále).

Od září 2010 jsou **přípravné třídy otevírány na ZŠ Baarova.** Tato škola v centru města zaznamenává v posledních letech narůstající podíl žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí. O přijetí do přípravné třídy rozhoduje ředitel na základě žádosti rodičů doložené písemným doporučením školního poradenského zařízení. Minimální počet žáků ve třídě je 7, maximální 15, kapacita je naplněná. Pracovníci Salesiánského střediska vědí o jedné romské žačce ze sídliště Máj, která do této přípravné třídy dojížděla. Kromě zřízení přípravné třídy reagovala ZŠ Baarova na narůstající počet sociálně znevýhodněných žáků také zaměstnáním asistentů pedagogů pro sociálně znevýhodněné žáky (4 úvazky, v roce 2012 6 úvazků, Čunát 2012). Pozitivně jsou hodnoceny také zkušenosti s prací školního psychologa, speciálního pedagoga, spolupráce s Centrem pro inkluzivní vzdělávání či Městskou

²⁶ Výroční zpráva školy za rok 2011/2012 uvádí, že všichni žáci, kteří ukončili školní docházku v 9. ročníku, pokračovali v dalším vzdělávání. Z 5 žáků, kteří skončili v 7., resp. 8. třídě pokračovali pouze dva.

²⁷ (např. rodiče je nutné motivovat k zájmu o vzdělávání dětí, ale vždy všechny rodiče)

²⁸ Aktuální výše školného v Mateřské škole K. Štecha je 420 Kč/měsíčně.

charitou. **Přípravný ročník je otevírán také na základní škole praktické a speciální, Štítného 3.** Na tuto školu dochází podle pracovníků Salesiánského střediska **minimum žáků ze sídliště Máj.** Podle ředitele ZŠ Máj I nepřechází z jejich školy na školu speciální v podstatě nikdo. Rodiče o to nemají zájem.

Asistenti pedagoga působí také na ZŠ Máj I a ZŠ Máj II. V současné době jsou asistenti pro žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí dva na ZŠ Máj I (1. stupeň + 6./7. třída), zkušenosti s jejich působením jsou jednoznačně pozitivní, nicméně je do určité míry vnímáno jako jeden z nástrojů „suplování povinností rodiny“. V minulosti na škole působila asistentka romského původu. **Nyní ani na jedné škole nejsou asistenti Romové, což je ze strany Romů kritizováno. Asistentů na ZŠ Máj II je celkem pět (celkový úvazek 3,3), není však jasné, kolik z nich se specializuje na práci se sociálně znevýhodněnými žáky** (viz výše). Podle oficiálních informací bude nyní „Pozice asistenta pedagoga řešena na úrovni ředitelů škol a Statutárního města České Budějovice (na ZŠ Máj I již asistenti pedagogů působí)“. Podle výpovědí ředitelů počítá ZŠ Máj I s rozšířením kapacit o poloviční úvazek asistenta romského původu (pokud se povede zajistit vhodného kandidáta), ředitelka ZŠ Máj II o možnosti získání dodatečných prostředků od zřizovatele na další místo asistenta pedagoga informace nemá. Není zřejmé, zda by měly být posíleny kapacity na prvním či druhém stupni. **Vedle přípravných ročníků a asistenta pedagoga přislíbil magistrát také zřízení pracovní pozice speciálního pedagoga na ZŠ Máj I.** Na ZŠ Máj II působí aktuálně dva speciální pedagogové, a to v rámci Školního poradenského pracoviště.

Školní družinu i volnočasové aktivity, organizované ZŠ Máj I (které jsou díky projektovému financování nabízeny zdarma) **navštěvují děti ze sociálně vyloučeného prostředí minimálně, ředitelka ZŠ Máj II uvádí, že některé děti ze sociálně znevýhodněného prostředí do družiny chodí** (bližší počet není specifikován). Důvodem k omezenému počtu romských žáků v družině může být podle ředitele školy i to, že žáci v družině se stravují ve školní jídelně, přičemž rodiče preferují, pokud děti chodí na obědy domů. Romští žáci chodí také v nižším počtu do různých kroužků. Nabídka kroužků se průběžně mění, část zůstává stabilně zachována. Kroužky jsou na ZŠ Máj I nabízeny dětem zdarma. V omezeném rozsahu je na ZŠ Máj I organizováno doučování (pouze individuální aktivity jednotlivých pedagogů), protože o něj podle ředitele není ze strany žáků zájem. Doučování na ZŠ Máj II navštěvuje podle slov ředitelky pravidelně cca 100 dětí.

ZŠ Máj I realizuje protidrogové a další preventivní programy a ve spolupráci s Policií pak také programy zaměřené na bezpečnost silničního provozu, šikanu, kyberšikanu apod., prevence zaměřená na drogy, šikanu, kriminalitu mládeže je realizována i na ZŠ Máj II. **Spolupráce se Salesiánským střediskem probíhá spíše na individuální úrovni s jednotlivými pedagogy či pedagožkami zejména na prvním stupni** (toto se týká obou májských škol). Ti oceňují hlavně pokroky, které žáci činí v důsledku doučování. Salesiánské středisko považuje za nejlépe fungující spolupráci se školou O. Nedbala, **spolupráce s májskými školami se sice postupně zlepšuje, prostor pro další vylepšení je však stále velký,** školy dnes pravděpodobně stále ne zcela docenují vážnost problému.

Jak pracovníci Salesiánského střediska, tak pracovnice sociálního odboru města, která působí přímo na sídlišti, vyjádřili **obavu z návratu dětí do škol počátkem září** (konfrontace žáků, kteří se účastnili červencových pochodů a romských dětí ze sídliště). Ředitel ZŠ Máj I osobně tyto obavy příliš nesdílel. Příprava ze strany škol spočívala především ve schůzce učitelů s náměstkem primátora pro školství a sociální věci Petrem Podholou (byl představen interní pokyn náměstka k jednotnému postupu škol při řešení vztahových problémů mezi žáky a výskytu intolerance). Žádné speciální školení pedagogů neproběhlo.

Program prevence záškoláctví

Město v posledním roce realizuje program prevence záškoláctví. V jeho rámci formou metodického pokynu náměstka primátora²⁹ stanovilo pravidla, která jsou závazná pro všechny městské základní školy. Při větší absenci jsou rodinám odbírány dávky v hmotné nouzi. V pokynu je pro školy stanoven následující postup:

- neomluvená absence do 10 hodin: projedná škola se zákonným zástupce žáka
- neomluvená absence 11 - 25 hodin: projedná škola se zákonným zástupcem žáka za účasti zástupce sociálně právní ochrany dětí
- neomluvená absence 26 a více hodin: škola oznámí neodkladně na odbor sociálních věcí města České Budějovice, který zahájí správní řízení dle paragrafu 31/1,2 zákona č. 200/1990 Sb., v platném znění

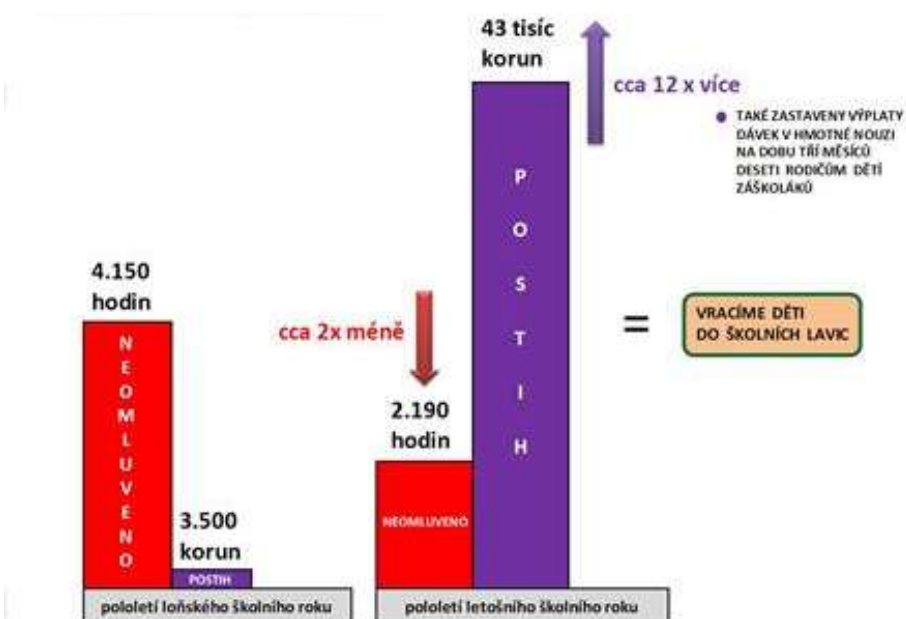
Podle paragrafu 87 přestupkového zákona je následně uložena sankce za záškoláctví podle počtu neomluvených hodin:

- 0 - 25 hodin: finanční sankce 0 Kč
- 26 hodin: finanční sankce 1 020 Kč
- 27 - 50 hodin: finanční sankce 2 999 Kč
- 51 a více hodin: finanční sankce 3 000 Kč

Pokud je rodina příjemcem sociální dávky, je příkaz po nabytí právní moci postoupen na oddělení pomoci v hmotné nouzi a zákonnému zástupci nejsou po dobu tří měsíců vypláceny dávky pomoci v hmotné nouzi.

Město prostřednictvím náměstka primátora Petra Podholy opakovaně upozorňuje, že „nekompromisní boj proti záškolákům“ přináší své výsledky (viz obrázek).

Porovnání neomluvených hodin a finančního postihu rodičů

²⁹ Text celého Pokynu č. 2/2011/Š náměstka primátora pro školství a sociální věci k potlačení nežádoucích sociálních jevů ve městě České Budějovice si můžete přečíst zde: <http://dobrovolnicb.cz/res/data/001/000389.pdf?seek=1330074300>

Zdroj: <http://kbudejicumcesta.cz/cz/skolstvi-zdravotnictvi-socialni-pece/aktuality/stranky/mesto-vraci-zaskolaky-do-skolnich-lavic.aspx>

Pokles neomluvených zameškaných hodin potvrzují i všichni respondenti. Na straně některých respondentů se však objevuje **skepse, pokud jde o vliv nařízení na počet hodin zameškaných**. Je samozřejmě možné, že někteří rodiče, po zkušenosti s odebráním dávky či pokutou, přizpůsobily své chování situaci a snaží se předejít jejímu opakování i tím, že svým dětem absence častěji omlouvají (tzv. skryté záškoláctví). Podle ředitele ZŠ Máj I se škola snaží těmto praktikám čelit prostřednictvím domluv s rodiči a ošetřujícími lékaři (absence některých žáků jsou se souhlasem rodičů omlouvány jen na základě lékařského potvrzení). Zhodnocení dopadu opatření na počet zameškaných hodin nelze provést jednoduchým porovnáním jejich počtu v jednotlivých letech, a to z toho důvodu, že tato statistika je náchylná k výkyvům způsobeným např. dlouhodobou nemocí jednoho, dvou žáků. V podrobnější analýze by ale bylo možné tyto výkyvy eliminovat. Otázkou zůstává, jaký vliv má na chod rodin odebrání dávek. Pracovníci sociálního odboru se domnívají, že jejich základní fungování sankcemi ohroženo není.

SHRNUTÍ

Mateřské školy, školní družinu i volnočasové aktivity navštěvují děti ze sociálně vyloučeného prostředí minimálně. Většina žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí po ukončení základní školní docházky v dalším vzdělání nepokračuje., ZŠ Máj II má zvláště mezi romskými respondenty pověst zařízení, v němž dochází k segregaci romských žáků. I když na obou školách působí asistenti pedagoga, není žádný z nich romského původu. V době realizace výzkumu ani na jedné z májských škol nefungoval přípravný ročník. Z dostupných informací nevyplývá, že by na školách existovala systematická a intenzivní spolupráce s Úřadem práce ve smyslu motivace žáků k dalšímu vzdělávání. Zástupci škol v zásadě nevěří, že mohou překonat determinaci žáků rodinným a vrstevnickým prostředím. Město přislíbilo v nejbližším období zřízení přípravných ročníků, dalšího místa asistenta pedagoga a pracovní pozice speciálního pedagoga na ZŠ Máj I.

8. SOCIÁLNÍ PATOLOGIE A VEŘEJNÝ PROSTOR

KRIMINALITA A VEŘEJNÝ PROSTOR

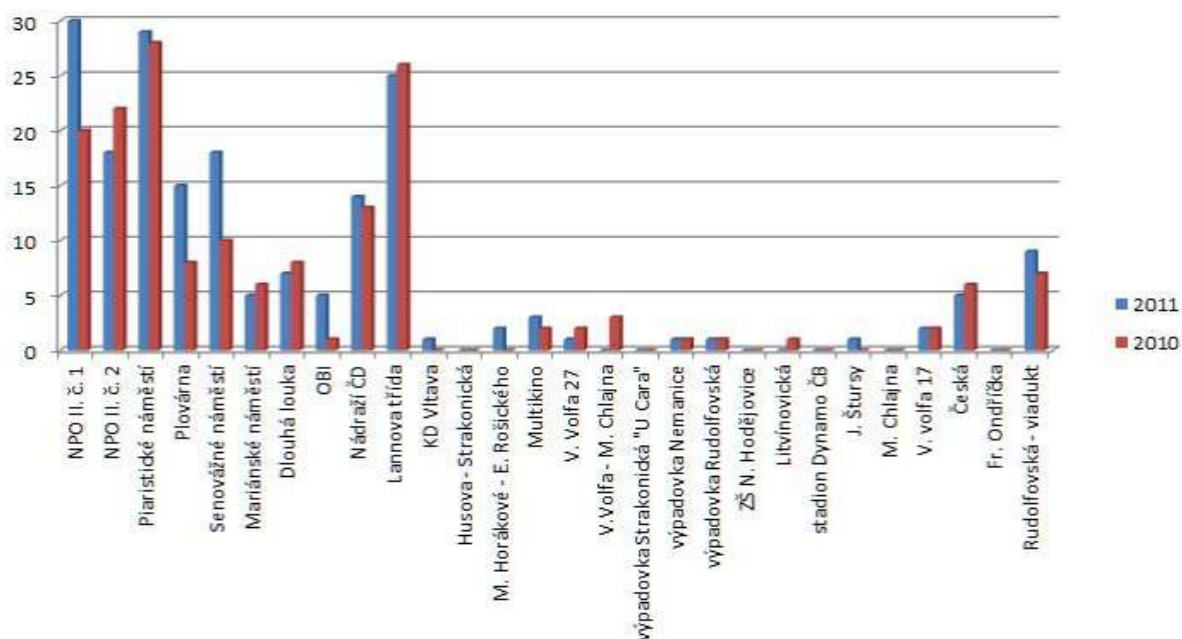
Hlídkovou činnost na sídlišti Máj zajišťuje **Městská policie Obvod 2 – Máj**. Obvod Máj tvoří dle webových stránek MP „z větší části park Stromovka, vysokoškolské koleje a hustá panelová sídliště s nevalnou pověstí.“ Centrum tvoří Nákupní středisko Čtyři Dvory, na něž navazuje multikino CineStar. Služebna sídlí v ulici A. Barcala naproti multikinu CineStar. Výroční zpráva 2011 udává jako místa prioritního dohledu ulice V. Volfa, J. Bendy, U Lesa, Obchodní centrum Čtyři Dvory a jeho okolí, ZŠ Máj I a II, Stromovka V. Volfa, M. Chlajna a J. Bendy. Zajištění hlídkové činnosti je 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. **Do měsíce října 2011 kontrolní činnost v obvodu zajišťovaly pouze turnusové hlídky, od 1. 10. 2011 nepřetržitý dohled posílila jedna stálá dvoučlenná hlídka obvodních dohledů** (viz výroční zpráva 2011)³⁰. Zvýšená pozornost je v ranních hodinách věnována frekventovanému přechodu pro chodce v ulici A. Barcala, v odpoledních hodinách pak dětským hřištím (hlídky MP příp. PCR odemykají a zamykají oplocená dětská hřiště) a areálu Obchodního centra Čtyři dvory. Při této činnosti se hlídky zaměřují především na problematiku kouření a požívání alkoholu a jiných návykových látek mladistvými.

Na sídlišti sídlí také **služebna Policie ČR** (obvodní oddělení Čtyři Dvory), konkrétně na adrese M. Chlajna 45. Podle informací od Policie ČR zaměstnává policie práci s menšinami specializovaného pracovníka, tzv. **styčného důstojníka pro menšiny**, který plní úlohu zprostředkovatele mezi policií a menšinovými společenstvími, nabízí členům menšin pomoc při řešení konkrétních problémů, spadajících do zákonné působnosti Policie ČR. Hodnocení práce tohoto konkrétního pracovníka, respektive pracovníce Policie ze strany samotných obyvatel sídliště nebylo předmětem vedených rozhovorů. Podle informací přímo od Policie ČR styčný důstojník průběžně monitoruje struktury menšin v lokalitě a podílí se na prevenci a potírání kriminality. Styčný důstojník vede pracovní skupinu, složenou zejména z policistů obvodních oddělení v kraji, z policistů pro odhalování extremistické kriminality, z policistky preventivně informačního oddělení a z policisty z odboru cizinecké policie. Pracovní skupina pro menšiny má v současné době 21 členů. Skupina je v kontaktu s romským koordinátorem Romanem Slivkou, odborem prevence krajského úřadu i se zástupci romské menšiny. Policisté spolupracují se Salesiánským střediskem mládeže.

Na sídlišti je umístěno 6 z celkových 32 kamer městského kamerového systému (2 v ulici V. Volfa, 2 v ulici M. Chlajna). Podle policistů je jejich pokrytí dostatečné a jsou využívány např. k řešení problémů spojených s dopravou. U kamer sedí průběžně služba, která může na základě volání ověřovat např. přítomnost nahlášených skupin narušujících veřejný pořádek či noční klid. Kamery podle Policie plní také významnou funkci preventivní. Následující graf ukazuje množství exportovaných záznamů z kamer pro potřeby dalšího šetření PCR nebo správního odboru Magistrátu města ČB. Graf ukazuje na větší zatíženost centra města oproti sídlišti Máj, **jedná se však pouze o ex-post exportované záznamy, graf tudíž neukazuje, v kolika případech byly kamery využity přímo v „reálném čase“:**

³⁰ Hlídková služba se skládá ze čtyř turnusů, které se střídají nepřetržitě po dvanáctihodinových směnách (každý strážník slouží dvě denní, dvě noční a pak má čtyři dny volno). Hlídky obvodních dohledů se skládají ze strážníků zařazených do osmihodinových směn (každý strážník slouží pět různě rozložených směn za týden). Dle informací od tiskového mluvčího městské policie je jedna z turnusových hlídek motorizovaná, jedna je tvořena psobody. Turnusové hlídky také obsluhují linku 156. Hlídky obvodních dohledů jsou pouze pěší a jsou úžeji svázáni s danou lokalitou.

Počet exportovaných záznamů z kamer pro potřeby dalšího šetření

Ještě v roce 2008, kdy vznikl dokument „Koncepty prevence kriminality 2009 – 2011“, ze zpráv o činnosti Městské policie České Budějovice vyplývalo, že **počet některých událostí na sídlišti Máj, při kterých zasahovala městská policie, poměrně významně převyšoval průměr zásahů na území města České Budějovice**. Jednalo se například o události týkající se ublížení na zdraví, na které se sídliště podílelo více než 2/3 z celých Českých Budějovic, škody na majetku, na které se sídliště podílelo necelou 1/3, rušení nočního klidu, na které se sídliště podílelo téměř 2/3, sběr infekčního materiálu s téměř 1/3 podílem, či znečištění veřejného prostranství, na kterém se sídliště podílelo 42 % z města České Budějovice (Koncepty prevence kriminality 2009–2011). Článek Kozlová, Klufová (2012), který vychází z obdobných dat, dále upozorňuje na to, že mezi lety 2008 a 2009 došlo v důsledku zavedení výše zmíněného kamerového systému k posunu trestné činnosti do ulic bez kamerového systému, např. do ulice K. Chocholy či Dr. Bureše. Ulice V. Volfa však podle autorek zůstala problematickou navzdory umístění kamer.

Za pozornost stojí skutečnost, že oba zmiňované dokumenty ukazují strukturu úkonů hlídky Městské policie na sídlišti Máj až do úrovně jednotlivých ulic. V současnosti však podle tiskového mluvčího Městské policie takto podrobná statistika vedena není. Zástupci MP přitom bez odkazu na konkrétní čísla uvádí, že bezpečnostní situace na sídlišti se v čase spíše zlepšuje, množství řešených případů se dle vyjádření zástupců MP v současnosti nevymyká „sídlištnímu“ průměru a mírou své závažnosti je dokonce spíše pod úrovní situace v centru města (což ovšem nutně neznamená, že co do počtu případů nepřevyšuje město jako celek). Za nejproblematictější považují městští policisté oblast okolí centrálního náměstí a Lannovy třídy, kde mají také nejčastěji problémy s autoritou, zejména ze strany mládeže z dobře situovaných rodin. Zlepšení bezpečnostní situace v posledních letech přičítají policisté posílení kapacit, zavedení kamerového systému, ale i generační obměně na sídlišti. Mezi velké problémy sídliště Máj (a hustě osídlených sídlišť obecně) nadále patří opakující se **konflikty o využití veřejného prostoru**. S těmi podle Městské policie souvisí i naprostá většina jejích zásahů, kdy mezi nejčastěji řešené případy (pokud pomineme stížnosti na přestupky v dopravě) patří stížnosti na **přestupky z oblasti veřejného pořádku – rušení nočního**

klidu, občanského soužití, znečišťování veřejného prostranství³¹. Mezi další typické problémy patří **majetková trestná činnost** – drobné krádeže, vykradené sklepy, ukradená kola. V případě hlášených napadení se v naprosté většině jedná o **útoky verbální**. Stížnosti se často týkají **skupin mladých lidí a dětí** (hluk, vulgární projevy), ale i hlučně a do pozdních nočních hodin se bavících skupin dospělých. **Přestože většina majoritní společnosti si přechýlí proti veřejnému pořádku automaticky spojuje s romskou minoritou, zkušenosti MP hovoří o rovnoměrném zastoupení příslušníků obou skupin.** Podle MP se na sídlišti vyskytuje také několik „notorických“ stěžovatelů, kteří problémy de facto aktivně vyhledávají či sami vytvářejí. Konflikty podle policistů často vznikají navzájem mezi sociálně slabými Romy a příslušníky majority. Také stížnosti na soužití slychají strážníci údajně častěji ze strany sociálně slabších neromů. Strážníci zároveň hovoří o tom (a domnívám se, že je tím do jisté míry ovlivněno i jejich hodnocení situace), že se jim **ze strany romských obyvatel sídliště dostává většího respektu než od majority.**

Mírně klesající tendenci vykazovaly mezi lety 2010-2012 i statistiky Police ČR, a to jak na úrovni celého města, tak specificky za sídliště Máj. V roce 2013 se však pokles zřejmě zastavil a na většině sledovaných území je možné pozorovat naopak nárůst, a to zejména u přestupků. Jedná se však pochopitelně pouze o odhad – statistiky zahrnují prvních 6 měsíců roku 2013, můj odhad na rok 2013 vychází tedy z jednoduché projekce, která nepostihuje velmi pravděpodobně přítomnou odlišnou strukturu trestné a přestupkové činnosti během roku. Na sídlišti Máj je možné pozorovat zejména výrazný nárůst přestupků proti veřejnému pořádku, což by mohlo být do značné míry vysvětlitelné tím, že do období zachyceného statistikou spadají první násilné nepokoje, které letos v létě na Máji proběhly.

Skladba nápadu na území "MÁJ" za období 2010 - 2013

	2010	2011	2012	2013(k 30.6.)	Projekce celý rok 2013
Trestné činy hospodářské	15	8	5	5	10
Trestné činy majetkové	155	144	129	70	140
Trestné činy mravnostní	5	1	0	1	2
Trestné činy násilné	36	22	26	14	28
Trestné činy nedovolená výroba a jiné nakládání s OPL	0	0	1	2	4
Trestné činy ostatní kriminalita ³²	70	65	45	57	114
Přestupky ostatní	3	2	2	2	4
Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem	0	1	2	0	0
Přestupky proti majetku	190	178	144	68	136
Přestupky proti občanskému soužití	133	128	110	61	122
Přestupky proti veřejnému pořádku	1	7	7	70	140
Přestupky v dopravě	8	40	46	26	52
Celkový součet	616	596	517	376	752

³¹ Zpráva o činnosti Městské policie za rok 2011 k obvodu Máj uvádí: „Vzhledem k tomu, že na tomto největším Českobudějovickém panelovém sídlišti je zvýšená koncentrace a anonymita zájmových a nepřízpusobivých osob, je zde i největší počet přestupků z oblastí veřejného pořádku. Jedná se především o znečišťování veřejného prostranství, rušení nočního klidu, občanského soužití a drobné krádeže.“ <http://mpolicie.c-budejovice.cz/cz/o-mestske-policii/Documents/zprava2011.pdf>

³² Výtržnictví, Ohrožování výchovy mládeže, Podávání alk. nápojů mládeži, Obchodování s dětmi, Nedovolené překročení státních hranic, Nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů, Šíření toxikomanie, Zneužívání pravomoci úřední osoby, Neoprávněné nakládání s osobními údaji, Maření úkolů úřední osoby z nedbalosti, Nedovolené pěstování rostlin obsah. omam. látku, Výroba a naklád. s látkami s hormon. účinky, Požáry, Výbuchy, Nedovolené ozbrojování, Maření výkonu úředního rozhodnutí, Podílíctví.

Nápad TČ na území "MÁJ" 2010 - 2013

	2010	2011	2012	2013 (k 30.6.)	Projekce celý rok 2013
ANT. BARCALA	39	31	21	20	40
DR.BUREŠE	7	5	5	8	16
DUBENSKÁ	11	6	2	1	2
J. BENDY	29	31	18	23	46
K. CHOCHOLY	23	19	9	6	12
K.ŠTĚCHA	6	16	14	14	28
M. HORÁKOVÉ	61	46	51	33	66
M. CHLAJNA	18	17	19	13	26
N.FRÝDA	15	20	23	9	18
SPOJOVACÍ	1	0	0	0	0
U LESA	8	4	4	1	2
U ROZVODNY	1	2		1	2
V. VOLFA	62	43	40	20	40
Celkový součet	281	240	206	149	298

Nápad přestupků na území "MÁJ" 2010 - 2013

	2010	2011	2012	2013 (k 30.6.)	Projekce celý rok 2013
ANT. BARCALA	37	28	26	22	44
DR.BUREŠE	8	11	6	3	6
DUBENSKÁ	10	3	3	4	8
J. BENDY	26	39	27	37	74
K. CHOCHOLY	17	26	23	18	36
K.ŠTĚCHA	11	14	14	3	6
M. HORÁKOVÉ	98	84	102	67	134
M. CHLAJNA	27	32	28	17	34
N.FRÝDA	17	24	19	13	26
SPOJOVACÍ	5	3	1	0	0
U LESA	3	3	3	0	0
U ROZVODNY		3	2	2	4
V. VOLFA	76	86	57	41	82
Celkový součet	335	356	311	227	454

Statistika PČR, poskytnuto městem

Celkový nápad TČ na území OOP za období 2010 - 2013

	2010	2011	2012	2013 (k 30.6.)	Projekce celý rok 2013
OOP České Budějovice	3539	3238	2674	1451	2902
OOP Čtyři Dvory (zahrnuje Máj*)	1095	1046	798	500	1000
OOP Suché Vrbné	526	422	362	234	468
Celkový součet	5160	4706	3834	2185	4370

Statistika PČR, poskytnuto městem

Celkový nápad přestupků na území OOP za období 2010 - 2013

	2010	2011	2012	2013(k 30.6.)	Projekce celý rok 2013
OOP České Budějovice	3034	4126	3903	2425	4850
OOP Čtyři Dvory (zahrnuje Máj*)	1337	1406	1183	790	1580
OOP Suché Vrbné	663	798	650	464	928
Celkový součet	5034	6330	5736	3679	7358

Statistika PČR, poskytnuto městem

Je samozřejmě možné, že část přestupků, k nimž dochází, hlášena není, např. z důvodu předchozí špatné zkušenosti oznamovatelů s jejich řešením. Toto potvrzují i někteří občané sídliště, s nimiž jsem během pobytu v terénu hovořila. Stížnosti na nečinnost policie, nedůvěra ve funkční zásah, neřešení hlášených případů, policejní hlídky projíždějící pouze v automobilech, narůstající míra tzv. latentní kriminality či nedostatečná „přísnost“ v postihování viníků, to všechno se stalo i předmětem diskusních příspěvků na veřejné debatě, organizované na začátku července Magistrátem v reakci na májské nepokoje. **Policisté a strážníci považují tyto stížnosti v drtivé většině za neopodstatněné.** Co však strážníci připouští, je skutečnost, že **některé oznámené činnosti není možné kvalifikovat jako trestný čin ani přestupek.** To ovšem neznamená, že daným oznamovatelům nezpůsobují nepohodlí, které může být tímto zjištěním – tedy, že ukončení z jejich pohledu rušivé činnosti není možné vynutit zákonem – naopak spíše posilováno. Jedná se především o hlasité a vulgární projevy dětí a mládeže (ať již na hřištích či mimo ně), hlučnou komunikaci mezi dětmi i dospělými, setrvávání většího počtu osob ve veřejném prostoru mezi panelovými domy, které se i v důsledku chybějících laviček děje často v zásadě „na kapotách aut“. Jak také ukazují následující tabulky, podstatná část přestupků proti veřejnému pořádku, kvalifikovaná jako „rušení nočního klidu“ je ze strany strážníků řešena na místě domluvou. Tento postup nechci v žádném případě zpochybňovat, naopak. Chci jen poukázat na další možný zdroj pocitu „nedostatečného řešení problémů“ na straně zastánců represe.

Struktura a četnost způsobů vyřízení v rámci přestupkového oddělení v letech 2010-2012

Řešení	2010	2011	2012
Blokově (pokuty)	1510	1457	3005
Domluvou	1696	2235	1830
Oznámení o dopravním přestupku	389	1305	1838

Zdroj: Pracovní verze Výroční zprávy městské policie, 2012

Způsoby řešení přestupků dle zákona č. 200/1990, celé město České Budějovice, rok 2012

§		(B)Na místě - blokově	(BN)blo kově + BPMN	(DM)Na místě - domluv a	(NEZ)Př edáno jinému orgánu	(NT)nas azen TPZOV	(O)Vyps áno oznáme ní o přestup ku	(Ppv)Př edvolán í k podání vysvětle ní	(V)Výzv a - předvol án k dořešen í	(Vř)Vyřa zeno	(ZB)zapl acena - BPMN	celkem
§47	h) poškodí, neoprávněně zabere veř. prostranství	746	89	558	160	455	77		898	5	13	3001
§47	d) znečistí veřejné prostranství	29	105	296	14	1	14		4		8	471
§47	b) poruší noční klid	4	36	347	20		21				3	431
§50	a) způsobí škodu krádeží, zpronevěrou, zničením	9	61	4	17		17				3	111
§47	c) vzbudí veřejné pohoršení	4	38	29	1		1				1	74
§47	a) neuposlechne výzvy úřední osoby	3	21	1	20		20				2	67
§30	m) kouří na místech zakázaných	12	21	16	2		2				5	58
§47	i) neoprávněně založí skládku		1	3	26		26					56
§46	zákaz pochůzkového prodeje		9		12		13					34
§46	porušení podmínek k provoznímu řádu hřiště, hřbitova	3	4	23								30
§49	c) jiné schválnosti nebo hrubé jednání			1	10		11					22
§50	b) přisvojí si cizí věc nálezem nebo bez souhlasu	2	10								1	13
§30	a) podává alkohol mladistvým, nezletilým, podnapilým		3		2		2					7
§46	zákaz stanování		4									4
§46	po svozu kom.odpadu neuklidil nádoby do objektu		1	2								3
§47	e) úmyslně zničí, pošk., znečistí, zakr., odstr. turist. zn.				1		1		1			3
§46	zákaz předsunutého prodeje				1		1					2
§47	f) poruší podmínky VP při kulturní a sport. akci	1							1			2
§49	e) působí jinému újmu pro jeho přísl. k národnostní menšiny				1		1					2
§30	p) prodá, podá, umožní užití tabákových výrobků do 18 let			1								1
§46	- pravidla upravující pohyb psů, koní a poníků			1								1
§49	d) omezuje, znemožňuje příslušníků národ. menšiny			1								1

Zdroj: Městská policie České Budějovice

Zvýšená koncentrace lidí je na sídlišti na první pohled patrná v ulici V. Volfa, většina lidí, kteří zda během dne setrvávají, jsou Romové. Velká část obyvatel sídliště přímo do Volfovy ulice v podstatě nikdy nepříjde, ať již z praktických důvodů (vzhledem k situovanosti ulice nemá mnoho obyvatel sídliště např. důvod procházet ulicí cestou na zastávku MHD, či projíždět autem), či z toho důvodu, že se jí záměrně vyhýbá. To může přispívat ke stigmatizaci místa a také to svým způsobem izoluje obyvatele této ulice – romské i neromské – od zbytku sídliště.

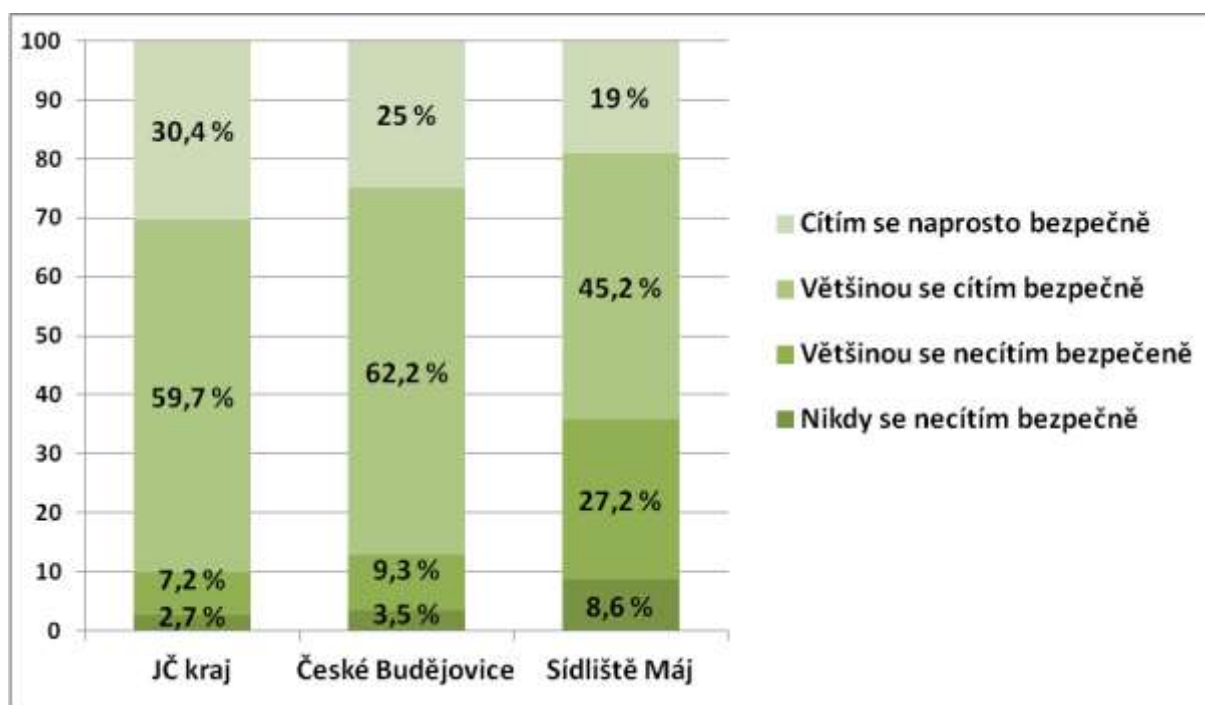
Romští obyvatelé sídliště jsou vyloučeni z přístupu do některých restaurací na sídlišti (např. restaurace v ulici M. Chlajna). Městští strážníci o situaci vědí, hlášení na **praktiky restaurací ve smyslu jejich diskriminační povahy nicméně v současnosti nedostávají** (řešili toto dříve, zhruba před 15 lety), a to, podle jejich názoru, zejména proto, že **Romové se dnes těmto podnikům raději vyhýbají**. Podobně podle jejich názoru nechodí např. mladí Romové na diskotéky v centru města, jednak z důvodu obavy z postihů za konzumaci alkoholu, jednak proto, že vědí, že tam nejsou vítáni. Toto v zásadě potvrdili i Romové ze sídliště, s nimiž jsem měla možnost mluvit. Domáhat se vstupu do restaurace přes policii jim nepřipadá důstojné. Chování majority vůči nim hodnotí jako výrazně horší po červnových, resp. červencových událostech, kdy vnímají zvýšenou „ostrážitost“ a „odtažitost“ majoritních sousedů např. při nakupování apod.

Percepce soužití majority s minoritou je u jednotlivých obyvatel sídliště velmi odlišná. Zjednodušeně řečeno - zatímco část lidí vůbec nevnímá přítomnost romských obyvatel na sídlišti jako problém (včetně některých obyvatel ulice V. Volfa); někoho ruší hlučné či vulgární chování sousedů; další jsou přesvědčeni, že sice hlučí všechny děti, ale „že ty romské to učí ty bílé“; jiní lidé jednoduše nedovedou snést samotnou fyzickou přítomnost „jinakosti“ ve svém bezprostředním okolí, jejich projevy na adresu romské menšiny jako celku jsou nenávistné či rasistické. **Některé lidi samotná přítomnost „jiné skupiny“ ve veřejném prostoru v podstatě vylučuje z jeho užívání.** Pocity psychického nepohodlí jsou u části obyvatel sídliště každoročně stupňovány během letních měsíců, kdy je zvýšený pohyb osob ve venkovních prostorách, zvýšená potřeba větrání a tudíž i vyšší míra zasažení venkovním hlukem. Problém v tomto období zvyrazňuje i fakt, že romští obyvatelé sídliště – z různých důvodů a v některých případech de facto proti své vůli – v minimální míře tráví svůj volný čas a dovolenou mimo svá bydliště (někteří z nich se cítí „zahnání do své ulice“, zcela minimálně se účastní veřejných sportovních a kulturních akcí, apod.). K častějším konfliktům mezi jednotlivými skupinami mohla v poslední době přispět i rekonstrukce dětských hřišť. Dětská hřiště jsou sice lépe vybavená a odpovídající platným normám, je jich však méně a jsou častěji oplocená. Část rodičů, z různých důvodů odmítající sdílet prostor hřiště s romskými dětmi, vnímá pobyt romských dětí na hřišti jako „zabírání“ si hřiště pro sebe.

Zmiňované postoje mohou být samozřejmě formovány řadou různých faktorů, z nichž většina je zcela obecného charakteru³³. Určitou (i když ne přímočarou) roli hrají sociodemografické charakteristiky, jako jsou pohlaví, věk, vzdělání, sociální statut, příjem, dále životní styl, hodnoty, životní spokojenost či naopak nespokojenost člověka, míru životní (ne)jistoty, stresu, osobní či zprostředkovaná zkušenost (hovoří se o „sociálním zakotvení“). Podcenit nelze v tomto konkrétním případě ani přesné místo bydliště v rámci sídliště. Je také třeba uvažovat o tom, že pocity ohrožení ve smyslu rizika verbálního či fyzického napadení, okradení apod. mohou mít sice jiné zdroje než pocity frustrace z narušení soukromého či veřejného prostoru přítomností jiných hodnot a zvyků, ale že se tyto dvě kategorie mohou vzájemně ovlivňovat a posilovat.

³³ Bliže viz např. Zpráva z výzkumu „Zmapování postojů veřejnosti v České republice k pravicově extremistickým, rasistickým a xenofobním myšlenkám a jejich šířitelům s ohledem na integraci menšin a cizinců.“, 2010

Heterogenní míru pocitů bezpečí obyvatel sídliště potvrzuje i výzkum provedený Zdravotně sociální fakultou Jihočeské univerzity (citováno dle Konceptu prevence kriminality 2009 – 2011). Výzkum, jehož se zúčastnilo 428 respondentů, byl proveden již v roce 2008 a konkrétní postoje obyvatel sídliště se od té doby mohly poměrně významně proměnit, z výsledků je ale patrné, že obyvatelé byly v hodnocení své bezpečnosti značně diverzifikovány. Zatímco 64 % obyvatel se cítilo bezpečně (19 % naprosto, 46 % většinou), 27 % se většinou bezpečně necítilo, 9 % se pak necítilo bezpečně nikdy. Autoři výzkumu provedli také srovnání s obdobnými daty za celý Jihočeský kraj (tato data pořídila společnost Ipsos Tambor pro Policejní prezidium ČR v rámci výzkumu veřejného mínění „Spokojenost občanů s prací Policie ČR“). Z tohoto srovnání vyšla **lokalita sídliště Máj jako subjektivně nejméně bezpečná z vybraných území**, přičemž je ovšem třeba brát v úvahu, že srovnávaná území nemají parametry velkého sídliště. **Pocit nebezpečí, obzvlášť ve večerních hodinách a obzvlášť v okolí ulice V. Volfa, zmiňovali ve svých výpovědích i někteří majoritní obyvatelé sídliště a označovali ho za jeden z největších problémů vůbec.**

Zdroj: Policejní prezidium, výzkum ZSF JU, vlastní graf

V roce 2008 by obyvatelé sídliště Máj pro posílení svého pocitu bezpečí ve shodě s obyvateli celého Jihočeského kraje nejvíce uvítali posílení pěších hlídek (56 %), dále pak posílení autohlídek (50 %), zavedení či rozšíření kamerového systému (40 %).

DĚTI A MLADISTVÍ

Za velký problém sídliště považují respondenti shodně rizikové chování dětí a mládeže. Za nejproblémovější ulice jsou v této souvislosti označovány ulice V. Volfa, J. Bendy, N. Frýda, M. Chlajna, K. Chocholy (Kozlová, Klufová 2012). **OSPOD eviduje rok od roku více rodin právě z těchto ulic, zejména z ulice V. Volfa. Podle slov pracovnice OSPOD, která v této ulici působí již více než 20 let, se jedná o rodiny romské i majoritní.**

Tradičními problémy mezi dětmi a mladistvými jsou **nuda, užívání alkoholových i nealkoholových drog (včetně závislosti na hraní her, sledování televize apod.), záškoláctví, drobná trestná činnost, zejména krádeže**. Zpráva z výzkumu provedeného Zdravotně sociální fakultou JU v roce 2007

uvádí, že na sídlišti Máj se objevuje rizikové chování již u dětí mladšího školního věku, konkrétně u dětí druhých až čtvrtých tříd ZŠ. **Rizikové chování dětí a mládeže má podle respondentů stoupající tendenci** a tato skutečnost koresponduje i s daty týkající se trestné činnosti mladistvých (Pansophia, 2009). Dle OSPOD představovali riziková nezletilá v roce 2010 5,6 % z celkového počtu dětí a mladistvých žijících na území SO ORP České Budějovice. Za rok 2009 řešil orgán SPOD v ČB 522 dětí do 15 let a 1 009 mladistvých. Údaje z let 2010 – 2012 uvádí následující tabulka. Je z ní zřejmé, že zatímco počet evidovaných dětí do 15 let od roku 2010 postupně klesá, nárůstu došlo v posledním roce v počtu mladistvých. Právě **mladistvé po (předčasném) ukončení ZŠ, kteří nepokračují v dalším vzdělávání a jsou jen velmi obtížně (či vůbec) uplatnitelní na trhu práce, označuje většina respondentů za nejproblematictější skupinu vůbec.**

Oblast kurátora pro mládež (KpM) za SO ORP České Budějovice, 2010 – 2012

Počet evidovaných

	Celkem	z toho			
		děti do 15 let	z toho dívek	mladistvých	z toho dívek
2010	1610	682	244	928	326
2011	1575	658	238	917	373
2012	1551	474	174	1077	421

Zdroj: OSPOD České Budějovice

Rodinné zázemí klientů KpM

	Celkem	Úplná rodina	Neúplná rodina	Nová rodina	Rodina s druhem (družkou)	Ostatní	Ústavní výchova
2010	1610	714	602	98	161	16	19
2011	1575	663	502	142	228	21	19
2012	1551	659	546	122	195	28	1

Zdroj: OSPOD České Budějovice

Klienti řešené KpM

	2010			2011			2012		
	Celkem	z toho		Celkem	z toho		Celkem	z toho	
		děti do 15 let	mladist.		děti do 15 let	mladist.		děti do 15 let	mladist.
Trestná činnost	132	34	98	129	28	101	81	40	41
Přestupky	25	/	25	43	/	43	69	/	69
Výchovné problémy	690	352	338	438	301	137	439	213	226
Dohledy	12	6	6	7	3	4	17	11	6
Uložená výchovná opatření	41	/	41	18	/	18	14	/	14
Opatření uložená dětem mladší 15 let	41	41	/	31	31	/	36	36	/
Návrh na předběžné opatření	15	8	7	16	5	11	26	10	16
Návrh na ústavní výchovu	5	2	3	4	2	2	5	5	0
Návrh na ochrannou výchovu	0	0	0	1	0	1	0	0	0

Zdroj: OSPOD České Budějovice

	2010	2011	2012
Počet ústních jednání v řízení o přestupku proti mladistvému	39	38	data nejsou dostupná
Počet jednání u orgánů činných v trestním řízení (účastní pracovníci jako přibrané osoby)	10	12	
Vykonané návštěvy sociálních pracovníků v rodině	462	329	
Počet soudních jednání, kterých se účastnili pracovníci SPOD	257	234	
Jednání u jiných institucí, ve kterých soc.pracovníci zastupovali nezl. dítě	272	223	

Zdroj: OSPOD České Budějovice

Rizikové chování nezletilých a mladistvých přímo v lokalitě sídliště Máj ilustruje následující tabulka³⁴. Z dat je patrné, že větší část takto definovaného rizikového chování jde na vrub nezletilým a mladistvým s trvalým bydlištěm v ulici V. Volfa. Při čtení je třeba mít na paměti možná zkreslení daná tím, že data zachycují pouze děti, které mají trvalé bydliště v dané lokalitě. Dle informací OSPOD je část protiprávní činnosti na sídlišti páchána dětmi, které v lokalitě trvalé bydliště nemají, ať již zde fakticky bydlí, nebo jen dojíždí či dochází za kamarády.

NEZLETILÍ	2010		2011		2012	
	TB sídliště Máj	z toho ulice V.Volfa	TB sídliště Máj	z toho ulice V.Volfa	TB sídliště Máj	z toho ulice V.Volfa
trestný čin	8	6	4	-	4	1
přestupek	6	1	11	6	17	11
záškoláctví	3	3	7	3	10	6
hlášení Městské policie	-	-	-	-	alkohol: 1	drogy: 1
					jiné: 1	
					drogy: 1	
VP – rodiče	-	-	-	-	-	-
VP - škola	-	-	13	7	7	5
anonym – podezření ze závadového chování	-	-	1	-	-	-
oznámení PČR o závadovém chování	-	-	1	1	-	-

Zdroj: OSPOD České Budějovice

³⁴ Data uvedená v tabulce pochází z oficiálního rejstříku trestné činnosti a výchovných problémů, které vedou kurátoři pro mládež Magistrátu města v Českých Budějovicích: Rejstřík dětí s opakovanými poruchami v chování a jednání a přestupkové řízení u nezletilých; Rejstřík mladistvých, proti kterým bylo zahájeno trestní stíhání, přestupkové řízení; Rejstřík dětí mladších 15 let podezřelých ze spáchání činu, který by byl jinak trestným činem; Rejstřík dětí (mladistvých) ve výkonu trestu odnětí svobody

MLADISTVÍ	2010		2011		2012	
	TB sídliště Máj	z toho ulice V.Volfa	TB sídliště Máj	z toho ulice V.Volfa	TB sídliště Máj	z toho ulice V.Volfa
trestný čin	10	8	16	12	15	13
přestupek	4	3	20	12	20	14
záškoláctví	1	1	3	3	5	2
hlášení Městské policie	alkohol: 29	alkohol: 12	alkohol: 19	alkohol: 10	alkohol: 7	alkohol: 2
		jiné: 1	jiné: 2	jiné: 1	jiné: 1	
VP – rodiče	1	1	5	2	6	2
VP - škola	-	-	-	-	-	-
hlášení záchytné stanice – hospitalizace po alkoholu	2	1	1	-	2	-
oznámení PČR o závadovém chování (podezření z TČ)	-	-	1	1	3	-
rodiče žádající o pomoc při drogovém problému dítěte	1	-	1	-	2	-
ve výkonu trestu odnětí svobody	-	-	1	1	3	3

Zdroj: OSPOD České Budějovice

DROGY, GAMBLERSTVÍ, PROSTITUCE, LICHVA

Pracovníci sociálních služeb, kteří na sídlišti působí, shodně označují problém drogových závislostí za závažný a v čase se zhoršující. Podle vedoucího neziskové organizace Jihočeský streetwork je nejčastěji užívanou nealkoholovou drogou v ČB (i na sídlišti Máj) **marihuana a pervitin**. V případě pervitinu je pro pracovníky sociálních služeb poměrně obtížné identifikovat uživatele. Jiné nelegální nealkoholové drogy se na sídlišti vyskytují pouze minimálně. Specifikem romských uživatelů drog, nejen na sídlišti Máj, je poměrně nízký věk začátku užívání, injekční užívání pervitinu bez předchozí fáze neinjekčního užívání a ve srovnání s majoritní populací také velmi vysoká promořenost, kdy není výjimkou závislost celých rodin (viz Podzimek 20xx). Drogy jsou na sídlišti nejen užívány, ale pravděpodobně i distribuovány a vyráběny. Většina uživatelů však dojíždí spíše do centra města, mimo jiné i z důvodu snadnějšího obstarání prostředků na nákup drog. **Kapacita sociální práce zaměřená na drogovou problematiku je na sídlišti dlouhodobě výrazně poddimenzovaná (bliže viz Prevent), zároveň je lokalita považována za jednu z nejvíce rizikových** (spolu s Lannovou třídou a okolím Palackého náměstí).

Na sídlišti Máj je několik míst, kde jsou provozovány **hrací automaty**. Městská policie zde provádí hlídky, při nichž zejména kontroluje, zda nehrají osoby mladší 18 let. Závislost na hraní je na sídlišti Máj dle sociálních pracovníků vážný, avšak nepřilíh masově rozšíření problém. Na základě rozhodnutí města by měly být všechny hrací automaty odstraněny do konce roku (dle vyjádření pracovníků sociálního odboru).

Prostituce je problémem spíše jiných lokalit ve městě, případně je provozována na místech zcela mimo město, kam ovšem za tímto účelem dochází/dojíždí několik žen a dívek ze sídliště. Přímě na sídlišti se pravděpodobně jedná o několik případů bytové prostituce.

V lokalitě se vyskytují problémy s **lichvou**. Podle respondentů se jedná spíše o problémy se splátkovými a úvěrovými společnostmi, případně tzv. bytovou lichvou, nicméně přímo v lokalitě se

objevuje i klasická lichva. Zatím se nikdy nepodařilo lichváře odhalit, resp. prozatím nikdy nedošlo ani k nahlášení lichvy. Přesto byl jeden z lichvářů nedávno odsouzen v souvislosti s jinou trestnou činností, a přestože se již do lokality vrátil, zatím se k provozování lichvy údajně nevrátil.

SHRNUTÍ

Bezpečnost na sídlišti Máj je jeho obyvateli subjektivně hodnocena jako nižší než v ostatních částech města. Policejní statistiky naznačují, že v letech 2010-2012 docházelo k poklesu počtu trestných činů i přestupků, v roce 2013 se tento trend pravděpodobně změnil. Přímo na sídlišti je služebna městské a státní policie. Na sídlišti je umístěno 6 bezpečnostních kamer, 2 jsou v ulici V. Volfa, 2. v ulici M. Chlajna. Podle zástupců městské policie se bezpečnostní situace na sídlišti v čase spíše zlepšuje, množství řešených případů odpovídá „sídlištnímu“ průměru a mírou své závažnosti je spíše pod úrovní situace v centru města. Hodnocení ze strany obyvatel sídliště je však výrazně kritičtější. Zaznívají stížnosti na pocit nebezpečnosti, nečinnost policie, neadekvátnost trestů, vysokou míru latentní kriminality. Strážníci a policisté hodnotí tyto stížnosti jako neopodstatněné. Z tohoto rozporu vyplývá minimálně ten závěr, že důvěra v práci policie a městské policie je nízká a komunikace ze strany bezpečnostních složek vůči občanům sídliště není ideální. Průběžný monitoring, vyhodnocování a reakce na postoje a zkušenosti obyvatel v této oblasti jsou tedy pravděpodobně nedostatečné. Mezi nejčastěji řešené případy patří přestupky z oblasti veřejného pořádku (rušení nočního klidu, občanského soužití, znečišťování veřejného prostranství) a majetková trestná činnost (drobné krádeže, vykradené sklepy, ukradená kola). Mezi pachateli všech těchto činů je dle policistů zastoupena jak majorita, tak minorita, většina obyvatel sídliště si je však spojuje jen s Romy. Řada obyvatel označuje za problém hlasité a vulgární chování dětí a mládeže, hlučnou komunikaci mezi dětmi a dospělými, setrvávání většího počtu lidí ve veřejném prostoru, které se týká zejména romských obyvatel V. Volfa (konflikt o veřejný prostor). Vnímání závažnosti problémů souvisejících se soužitím majority s minoritou je značně heterogenní. Za velký problém považují všichni respondenti shodně rizikové chování dětí a mládeže, konkrétně v ulici V. Volfa rok od roku narůstá počet rodin v evidenci OSPOD. Stoupá také počet evidovaných přestupků nezletilých i mladistvých. Závažný a v čase se zhoršující jsou problémy související s drogovými závislostmi (alkohol, marihuana, pervitin).

9. KOMUNIKACE VEDENÍ MĚSTA A MÍSTNÍCH OBYVATEL

Na základě řady realizovaných výzkumů, studií i podkladových materiálů města je možné dovodit, že **vedení města bylo o problematice situaci na sídlišti Máj informováno**. Občané sídliště problematiku „ghetta“ či přítomnost „sociálně nepřizpůsobivých“ na sídlišti Máj opakovaně tematizovali, a to jak v médiích, tak na nejrůznějších veřejných fórech. Téma však bývalo pravidelně „přebyto“ tématy jinými (např. parkováním), u nichž se pravděpodobně obyvatelé sídliště domnívali, že je může město spíše řešit. Toto se nejspíš týká i výstupů tzv. územní komise, která na základě rozhodnutí města funguje od roku 2011. Ze zápisů z jednání této komise vyplývá, že téma soužití romské a majoritní populace na sídlišti, tvoří jen nepatrnou část diskutované agendy (podle vyjádření předsedy komise ale o její existenci velká řada obyvatel sídliště vůbec nemá tušení). Mezi zastupiteli a členy rady města je minimum lidí, kteří na sídlišti Máj osobně bydlí. Zdá se, že **nespokojenost části obyvatel sídliště s podobou soužití romské a majoritní populace byla spíše chronická než akutní, a snad i proto z hlediska vedení města méně viditelná** (ať již taková opravdu byla nebo jí to umožňovalo být za takovou pokládána). Podle názorů místních aktérů je zároveň situace jiných sociálně vyloučených lokalit ve městě horší a jejich řešení tak akutnější, než je situace lokality na sídlišti Máj.

V zásadě všichni oslovení aktéři zdůrazňují **dobře nastavené komunikační procesy a spolupráci mezi neziskovými organizacemi a městem**. Poněkud zarážející je však v tomto směru zcela **nekoordinovaná terénní sociální práce** dvou neziskových organizací, které na sídlišti Máj působí a také **chybějící strategický přístup k řešení problému drogových závislostí, na jehož důsledky odborníci dlouhodobě upozorňují**. Komunikace mezi policií a městskou policií probíhá podle jejich slov standardním způsobem, konkrétní postupy jsem však v rámci studie neověřovala. Oproti minulosti je aktuálně spíše omezenější spolupráce mezi školami a Úřadem práce. Negativní dopad na komunikaci mezi terénem a systémem vyplácení sociálních dávek měl podle sociálního odboru přechod kompetencí v této oblasti z obce na Úřad práce.

Komunikace v rámci SVL

Romské obyvatelstvo Volfovy ulice a jejího okolí není považováno za příliš soudržné (Pansophia 2009) či vykazující znaky „komunity“. V lokalitě doposud neexistovalo žádné zdola ustavené romské či neromské sdružení či skupina s obecně uznávaným mluvčím či lídrem, které by se pokoušely o vzájemnou komunikaci či společné řešení vznikajících problémů. Podle vyjádření obyvatel, s nimiž jsem mluvila, probíhá mezi romskými a neromskými obyvateli sídliště minimální či nulová interakce, s výjimkou konfliktních situací. Romští obyvatelé lokality zmiňují své časté kontakty s městským romským koordinátorem a s terénním sociálním pracovníkem Salesiánského střediska. Hodnocení role krajského romského koordinátora, který v lokalitě žije, se velmi různí. Různost hodnocení podle mě souvisí mimo jiné i s tím, jaká očekávání jsou s jeho osobou spojována (a to jak ze strany obyvatel lokality, romských i neromských, tak ze strany institucí). Podle názoru některých pracovníků, kteří v lokalitě působí, nemá pan Slivka mezi místními Romy velkou autoritu (z různých důvodů, mimo jiné kvůli sporům s rodinou pana Slivky). Během mého pobytu v lokalitě bylo nicméně zřejmé, že mezi ním a ostatními obyvateli probíhá poměrně intenzivní komunikace. Významná pak byla jeho role v organizaci dobrovolných hlídek (viz dále). Sociální pracovníci se shodují na tom, že pro ně není problém rozšířit určitou informaci mezi romské obyvatele lokality prostřednictvím kontaktování několika rodin. Také zapojení některých romských obyvatel lokality do kulatých stolů, které v uplynulých týdnech organizovalo Salesiánské středisko, či práce dobrovolných romských hlídek naznačuje přítomnost obecně (romskými obyvateli) respektovaných jednotlivců. Na obecné úrovni využívá Salesiánské středisko ke komunikaci s obyvateli lokality sociálních sítí.

Komunikaci mezi městem a ostatními aktéry po červencových událostech se věnuji specificky v další kapitole (str. 50).

10. ČERVENCOVÉ UDÁLOSTI, REAKCE OBYVATEL LOKALITY, MAGISTRÁTU A DALŠÍCH INSTITUCÍ

Ve všech rozhovorech, ať již formálních či neformálních, jsem se zajímala o to, zda a případně do jaké míry, byly červnové a červencové události pro respondenty překvapením, či zda je naopak považovali spíše za logické vyústění předešlé situace. V zásadě všichni respondenti se shodli na tom, že celková situace na sídlišti se v poslední době (v posledních několika letech) radikálním způsobem nezhoršila. Významná část mých respondentů uvedla, že v některých ohledech došlo dokonce ke zlepšení. Zároveň všichni již před oněmi událostmi věděli o existenci určitých problémů spojených s koncentrací sociálně slabých obyvatel na sídlišti a s postoji celé řady příslušníků majority. Věděli, že část obyvatel sídliště je de facto sociálně vyloučená (i když nežijí v prostorově výrazně odlišené lokalitě), že v části sídliště jsou časté spory o způsob využití veřejného prostoru, že řada lidí je z různých důvodů nespokojená a „protiromsky“ naladěná. Všichni však byli zaskočení radikalitou, agresivitou a mírou nenávistných projevů některých místních účastníků červencových nepokojů.

Pokud bych si měla dovolit **hrubé zobecnění a interpretaci červencových událostí, vycházející především z aktérských porozumění, jednalo by se v zásadě o souhru zhruba tří okolností, které se vzájemně silně ovlivňují a posilují.**

Na jedné straně stojí **obecný nárůst celospolečenského napětí, růst nezaměstnanosti, nejistota, slábnoucí sociální soudržnost a solidarita³⁵, posilování „protiromských nálad“, silící vliv diskursu „nepřízřusobivých“, který sdílí i mnoho obyvatel Českých Budějovic, zástupce řady institucí nevýmaje.** Účelem tohoto textu není podrobnější diskuse těchto celospolečenských jevů, je však zřejmé, že tyto nálad a postoje výrazně ovlivňují celkovou percepci situace na sídlišti. Konkrétně v souvislosti s diskutovanou lokalitou je pouze na místě dodat, že sídlištní prostředí je jednak „živnou půdou“ pro šíření řady fám, známých právě z dnes široce sdíleného diskursu, např. zneužívání sociálních dávek, přeplněnost bytů apod., či zvýznamňování jednotlivých událostí (např. fyzické napadení, krádeže) a jednak je zde možné zaznamenat častější výskyt některých jevů, o nichž se lze domnívat, že mohou také stát v pozadí těchto společenských trendů (viz níže).

Za jeden z těchto vysvětlujících jevů by bylo možné považovat **zhoršující se ekonomickou a sociální situaci sociálně slabých romských i neromských obyvatel lokality a nárůst počtu lidí, kteří se pohybují na či pod hranici chudoby.** S tím souvisí zvyšující se míra nezaměstnanosti, nezaměstnanost absolventů, narůstající zadlužení, nárůst počtu uživatelů drog, apod. Do stejného období posledních několika let spadá také změna systému vyplácení sociálních dávek, v jehož důsledku došlo podle sociálního odboru města ke zhoršení možností práce se sociálně slabými rodinami. **Pocit zhoršující se situace, zejména pokud jde o pracovní příležitosti** (málo volných míst, nízké mzdy, nejisté, krátkodobé pozice apod.), **zdůrazňovali také sami obyvatelé sídliště, romští i neromští.** Někteří pracovníci, působící na sídlišti Máj, se ale domnívají, že **sociální situace** (kompetence v oblasti finančního hospodaření, vzdělání dětí apod.) **některých romských obyvatel sídliště se spíše zlepšuje, a že zároveň došlo k relativnímu zhoršení ekonomické situace části majoritní populace.** Na tom, že **romská i neromská populace sídliště je značně heterogenní**, že řada romských rodin je plně integrovaná a významná část Romů žijících na sídlišti pracuje, se ostatně shodují všichni dotázaní. I tato skutečnost, v kombinaci s tím, že pozornost a některé služby neziskových organizací (týká se terénní sociální práce a některých programů Salesiánského střediska mládeže) se donedávna na sídlišti soustředily výhradně na romské klienty, mohla „protiromské nálady“ části majority posilovat (přestože

³⁵ Viz např. Zpráva CVVM - Názory na uspořádání společnosti a sociální soudržnost – duben 2013
http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7021/f3/ov130603.pdf

šlo samozřejmě jen o část programů a jejich zaměření na danou cílovou skupinu dávalo ze strany realizátorů smysl). Dostupná kvantitativní data nám z hlediska odpovědi na otázku, jak se ekonomický statut obyvatel lokality měnil konkrétně v posledních letech, příliš nenabízí. **Míra optimismu v hodnocení situace romské menšiny na sídlišti ze strany části institucionálních aktérů** (v některých případech přeci jen poněkud vnitřně rozporná, identifikující veškerá možná zlepšení pouze na systémové úrovni změnou nastavení systému sociálních dávek) **může být ovlivněna specifičností situace, v níž sběr dat probíhal, a je tedy obtížné učinit v tomto ohledu nějaký jasný závěr.** Všichni respondenti byli dotazováni **v přímé souvislosti s nepokoji, které se na sídlišti odehrály v podstatě jen několik dnů před tím** (výzkum byl uveden tím, že je realizován v souvislosti s těmito událostmi). Jednotlivé **výpovědi byly tedy činěny v tomto rámci,** což mohlo na straně některých respondentů vyvolat **potřebu mírnit panující představy o závažnosti problémů a hájit dosavadní postupy jejich řešení.**

Dalším důležitým faktorem je **přetrvávající nespokojenost části obyvatelstva sídliště Máj s bezpečnostní situací na sídlišti, s prací (městské policie), s podobou vzájemného sousedského soužití na sídlišti** (hluk, vulgární chování dětí a mládeže, krádeže, častá přítomnost Romů ve veřejném prostoru), o jehož možných formách a zdrojích se zmiňuje kapitola č. 8. Tato nespokojenost je v místě přítomná navzdory tomu, že město v minulosti investovalo do rozvoje sídliště řadu prostředků, výrazně se zlepšil jeho fyzický vzhled, kvalita chodníků, dětských hřišť, byla posílena činnost městské policie a většina místních se oprávněně brání přijmout pro sídliště jako celek označení „sociálně vyloučená lokalita“ či „ghetto“. Vzhled sídliště se výrazně proměnil a řada aktérů, včetně většiny mých respondentů, toto označuje za jeden z důkazů toho, že sídliště „není tak problémové, jako bývají ty „opravdové“ lokality“. Zdroje frustrace části sídliště a problémy sociálně vyloučených obyvatel tím ale odstraněny nebyly. Problémy s hlukem a narušováním veřejného pořádku jsou na sídlišti dlouhodobou záležitostí a vnímání jejich naléhavosti je v řadě obyvatel posilováno většinou zprostředkovanou zkušeností s trestnou činností či přestupky. Někteří obyvatelé sídliště vyjadřují pocit dlouhodobého nedostatečného řešení těchto problémů ze strany města. Pokud se tedy v této situaci objevila konkrétní příležitost dát svůj nesouhlas najevo, řada lidí této příležitosti využila, a to přesto, že se město snažilo občany od účasti na demonstraci odradit, když zdůrazňovalo extremistický rozměr akce³⁶.

Tím už se dostávám k **situačním aspektům, jako jsou průběh „spouštěcí události“, aktivní role organizátorů protestů, způsob informování médií,** atd. Svým způsobem se na průběhu události mohl podepsat i pocit nalezení určitého druhu kolektivní identity, který v sídlech tohoto typu obyčejně chybí. Místní aktéři se zároveň shodují na tom, že část účastníků demonstrací, přivedla na místo zvědavost a pocit, že „se něco děje“ a oni chtějí být u toho. Všem demonstracím přihlížela řada dalších lidí ze sídliště, často celých rodin, včetně malých dětí. Někteří náctiletí pojali demonstraci jako příležitost poprat se za asistence policie, případně přímo s policií. Určitou roli při mobilizaci místních účastníků první demonstrace mohlo sehrát i načasování happeningu na podporu obyvatel ulice V. Volfa. V podstatě jakékoliv „angažmá externích subjektů“ je ze strany místních vnímáno poměrně kriticky, a to jak ze strany majority, tak minority.

V krátkodobém horizontu přinesly demonstrace zhoršení kvality života, a to jak pro majoritní, tak minoritní část obyvatel. Na obě strany vnesly či v některých případech spíše zviditelnily či zvýznamněly, pocit nejistoty, ohrožení, nespokojenosti, aktivně nezapojeným obyvatelům způsobily

³⁶ Společné prohlášení Rady města České Budějovice a předsedů zastupitelských klubů v Zastupitelstvu města České Budějovice ze dne 4. července 2013, viz <http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/aktuality/stranky/spolecne-prohlaseni-rady-mesta-ceske-budejovice-a-predsedu-zastupitelskych-klubu-v-zastupitelstvu-mesta-ceske-budejovice.aspx>. Roli extremistů a extremistických organizací v organizaci a průběhu demonstrací zde nediskutuji, soustředím se na obyvatelstvo sídliště.

samozřejmě i krátkodobé praktické nepohodlí³⁷. Romská minorita se v době mého pobytu v Českých Budějovicích obávala dalších demonstrací (předpokládám, že vzhledem k dalšímu vývoji tyto obavy přetrvávají dodnes). Romové hovořili o strachu a zklamání z některých svých sousedů, které viděli jako účastníky pochodu, přičemž soužití s nimi považovali až do té doby za bezproblémové. Z mých rozhovorů v lokalitě, i informací zprostředkovaných sociálními pracovníky, vyplývalo, že romští obyvatelé sídliště oceňovali zásah policie, který naopak – v zásadě ze stejných důvodů – kritizovala část majority jako nepřiměřený a „nadržující“ Romům³⁸. Jiná část majoritní populace naopak kvitovala fakt, že nedošlo k žádným zraněním apod.

K uklidnění situace příliš nepřispělo ani **veřejné projednání**, které město uspořádalo v reakci na protesty dne 9. července ve sportovní hale. Diskusi se vzhledem ke zjitřenosti emocí, krátkému času na přípravu a velkému počtu účastníků nedařilo příliš řídit. Setkání trpělo tím, co je pro tuto formu projednání typické, zazněla řada nenávistných, často velmi obecných a neadresných příspěvků, zároveň komentáře velmi konkrétní, bez patřičného kontextu, vztahující se k řadu let starým událostem. I tak se ale podařilo nasbírat několik věcných podnětů a přímo na projednání vznikl také nápad na organizaci **setkání místních aktérů**. Ten se začal díky pracovníkům Salesiánského střediska přímo na místě realizovat.

Do dnešního dne došlo již k třem společným „setkáním u kulatého stolu“. První z nich mělo spíše charakter předávání aktuálních informací mezi institucionálními aktéry, konalo se ještě mezi jednotlivými demonstracemi. Další dvě setkání (11. 7. a 7. 8.) se již zaměřila na diskusi vlastních problémů a možných řešení, dohodnuta byla řada konkrétních dílčích kroků (viz dále), vydáno bylo také společné prohlášení odmítající jménem obyvatel sídliště další nepokoje, demonstrace, silová řešení a šíření nepravdivých informací. **Za největší přínos schůzek je možné považovat samotný fakt, že se setkání účastní nejen všichni relevantní místní institucionální aktéři, ale i obyvatelé sídliště, příslušníci majority i minority, kteří deklarují zájem na společném hledání řešení stávajících problémů.** Na sídlišti se formují nové občanské iniciativy, z řad obyvatel vzešlo během léta několik nových dobrovolníků, kteří se zatím zapojili zejména do organizace volnočasových aktivit pro děti. Čtvrté setkání proběhne v září ještě pod taktovkou Salesiánského střediska, další organizaci převezmou nově vzniklé občanské iniciativy. Podle vyjádření krajského romského koordinátora, který žije v lokalitě sídliště (vyjádření mi bylo zprostředkováno pracovníkem Agentury sociálního začleňování, který se účastnil protestního pochodu 24. srpna), **komunikace mezi městem a lidmi z lokality po setkání v Salesiánském středisku prakticky ustala.**

Za nejviditelnější bezprostřední změnu oproti situaci z před červnových událostí považovali v zásadě všichni obyvatelé sídliště shodně zvýšený výskyt policejních hlídek a v podstatě absolutní klid po 22. hodině. Dne 11. července přijala Rada a Zastupitelstvo Českých Budějovic společné prohlášení, ve kterém oznámilo **přijetí okamžitých opatření ke zvýšení pocitu bezpečí občanů sídliště Máj a přípravu některých střednědobých opatření** (viz dále). Na určité období byly výrazně **posíleny jak hlídky MP, tak PČR.** Jak dlouhé toto období bude a zda posléze nastane návrat k původnímu stavu, či dojde k dalším úpravám, nebylo samotným policistům v době realizace výzkumu známo. Romští obyvatelé ulice V. Volfa začali v červenci organizovat **dobrovolné hlídky**. Skupina Romů žijících na sídlišti obcházela v týdnu mého terénního sběru dat cca od 21. hodiny ulici V. Volfa a její bezprostřední okolí a „zaháněla“ domů hlavně skupiny starších dětí a mládeže. Činnost hlídek by měla být ukončena ve vazbě na nábor asistentů prevence kriminality (viz dále). Dne 16. července

³⁷ Jak „většinový“ pohled vystihl jeden z mých respondentů: „*Lidi to nebaví. Nechtěj to, holt prostě smůla, že je to zrovna tady.*“

³⁸ Jedna z mých respondentek, 27letá obyvatelka sídliště, komentovala důsledek policejního zásahu tak, že mladí Romové si po demonstracích „*více dovolují, protože vědí, že policajti jsou na jejich straně*“. Obdobnou reakci bylo možné zaznamenat i z řady dalších zdrojů, vč. sociálních sítí.

zahájila **Diecézní charita ČB na sídlišti činnost „Streetwork Máj“ a „Psychosociální pomoc na sídlišti Máj“**, 8. srpna proběhlo na sídlišti „odpoledne her a soutěží pro všechny děti z Máje a jejich rodiče“, připravené ve spolupráci policistů, dobrovolníků z Diecézní charity, pracovníků Salesiánského střediska mládeže, umělců z výtvarných dílen a lidí z Občanské iniciativy Budějovice proti násilí. Od 31. července se mohou na městské policii hlásit zájemci o práci **asistenta prevence kriminality**, zvažována jsou 4 pracovní místa. Jejich hlavní náplní budou společné pochůzky a úzká spolupráce se strážníky. Mezi strážníky MP panovala určitá nejistota, pokud jde o konkrétní úkoly, které by měli asistenti plnit. Osobní zkušenost městských strážníků působících na sídlišti s komunikací s obyvateli Volfovy ulice je dobrá, oni sami v ní nespatřují žádný problém. Za potenciální riziko hodnotí přijetí asistentů ze strany některých příslušníků majority v případě, že by se asistentem stal Rom. V srpnu byla zahájena dlouho připravovaná **výstavba nového Komunitního centra**.

V neposlední řadě proběhla během července celá řada dílčích jednání mezi jednotlivými aktéry, včetně výše zmíněných kulatých stolů. Výsledkem těchto jednání a setkání u kulatých stolů jsou kromě již zmíněných bodů např. následující návrhy:

„Občané sobě“

- vytvoření neformálních iniciativ, které budou aktivně pracovat na řešení vzniklé situace, aktuálně se formují dvě občanské iniciativy, které se chtějí zaměřit na komunikaci mezi majoritou a minoritou
- Dodržování nočního klidu, čistoty a slušného chování, umravňování dospívajících, aby nezpůsobovali svým chováním konflikty (např. sedání na auta).
- spoluúčast na hledání nových míst, kde mohou občané sídliště Máj trávit svůj volný čas

Obec

Pokračování dosavadních aktivit:

- potlačení nežádoucích sociálních jevů – zabránění záškoláctví (viz níže), výplata příspěvku na živobytí formou poukázek (v kompetenci Úřadu práce)
- pokračování podpory vícestupňového bydlení s doprovodným sociálním programem
- pokračování podpory sociálního programu Městské charity v bytovém domě Vrbenská
- příprava projektů do Programu prevence kriminality MV ČR – rozšíření městského kamerového systému, program Senioři nedejte se
- podání žádosti o dotaci na projekt „Terénní práce ČB 2013“ – prostředky na práci romského koordinátora na Magistrátu města ČB (žádost nebyla schválena)
- pokračování systému včasné intervence (zapojena škola ZŠ Máj II)

Nově přijatá opatření v souvislosti přímo s Májem

Okamžitě – již zmiňované posílení bezpečnosti (hlídek MP a PČR) a zavedení nových programů Diecézní charity, dále také posílení terénní činnosti pracovníků OSV – OSPOD

Střednědobé – výstavba dalších hřišť a sportovních plácků (podle tiskové zprávy ze dne 7. 8. byl zatím konkrétně dohodnut vznik 2 nových hřišť, Salesiánské středisko bude vyjednávat o možnosti volnočasového využití velkého fotbalového hřiště SK Čtyři Dvory, měla by být zřízena funkce správce hřišť, město údajně zvažuje využít anketního šetření za účelem identifikace vhodných míst k umístění hřišť, cílem má být oslovení všech obyvatel dané lokality), možnost zřízení nových odpočinkových zón, zřízení mobilní služebny MP a sociálního pracoviště, další rozšiřování kamerového systému, již zmiňované výběrové řízení na asistenty strážníků (první dva strážníci již byli přijati), ve spolupráci s ÚP nastartovat projekt VPP (úklid, dozor na hřištích), posílení volnočasových aktivit pro májské děti, možnost zavedení speciálního grantu na jejich podporu

Dlouhodobá – posílení činnosti ÚP v oblasti terénních místních šetření v rodinách při poskytování sociálních dávek, úprava zákona, která by podmiňovala výplatu sociálních dávek i v kontextu zodpovědnosti rodičů za náctileté děti (např. spolupráce s NNO) a umožnila zabránit i dalšímu zneužívání dávek

Základní školy

- Nulová tolerance k porušování školního řádu. Každý pedagogický pracovník škol má jasně daný postup, jak řešit krizové situace (porušení školního řádu).
- Na konci srpna 2013 proběhnou na obou školách mimořádné pedagogické porady s náměstkem primátora Mgr. Petrem Podholou
- Začátkem září 2013 se uskuteční mimořádné třídní rodičovské schůzky za účasti náměstka primátora Mgr. Petra Podholy.
- Na obou školách bude v září a říjnu 2013 realizován projekt zaměřený na prevenci pro žáky 6. – 9. tříd.
- Na ZŠ Máj I. bude zřízena pracovní pozice speciálního pedagoga. Na ZŠ Máj II. je již tato pracovní pozice vytvořena.
- Od začátku školního roku 2014-2015 budou na obou školách zřízeny přípravné třídy.
- Pozice asistenta pedagoga bude řešena na úrovni ředitelů škol a Statutárního města České Budějovice (na ZŠ Máj I již asistenti pedagogů působí)

Závaznost jednotlivých úkolů i jejich celku se poměrně výrazně liší. Není také zcela jasné, zda a jak bude vyhodnocováno plnění úkolů, kdo je za jejich plnění zodpovědný a zda budou nadále probíhat k tomuto tématu širší diskuse dotčených aktérů, do nichž by byli zapojeni i obyvatelé sídliště.

Veškerá mediální prezentace uskutečněných i plánovaných kroků radnice se soustředila na **zdůrazňování inkluzivního zaměření jednotlivých podpůrných a preventivních opatření a tzv. nulové tolerance u opatření represivních.** Tento přístup mohl být do určité míry ovlivněn bezprostředním kontextem protestních událostí, v dlouhodobém hledisku je však třeba zvažovat a vysvětlovat širší veřejnosti **rizika a dopady uplatňování „nulové tolerance“ v různých oblastech, zejména v souvislosti se specifickým postavením menšinových skupin, a snažit se také většinové veřejné mínění v rámci možností ovlivňovat ve prospěch dlouhodobě udržitelných řešení.**

V průběhu července došlo také k několika jednáním mezi městem a institucemi veřejné správy, vč. ministerstva vnitra (program Úsvit) a Agentury pro sociální začleňování. **Místní aktéři momentálně nevidí pro intenzivnější spolupráci s Agenturou příliš prostoru.** Na základě existujících zkušeností z jiných měst je spolupráce s Agenturou hodnocena spíše negativně. Působení Agentury je spojováno s invazivním autoritativním zásahem do existujících mechanismů, včetně těch, které jsou hodnoceny jako funkční, a nutnou ztrátou suverenity ve prospěch aktéra, který z pochopitelných důvodů nemá vůči městu jako celku tak vysokou míru odpovědnosti, jako místní aktéři. Možná spolupráce se, zejména v kontextu aktuálních událostí, může jevit také jako poněkud neflexibilní. Domnívám se, že práce Agentury je hodnocena zejména na základě známých případů (zejména menších) obcí, v nichž Agentura pomáhá s prvotním nastavením základních procesů. Jako vhodné řešení by se tak mohlo zdát **budování kapacity a povědomí o možné spolupráci, založené spíše na bázi dílčích metodologických konzultací, místních specifik, fundraisingového poradenství atd.** Důraz by přitom bylo třeba klást na přenositelnost příkladů z jiných obcí, zohledňující jejich strukturální odlišnosti.

11. DOPORUČENÍ

Výsledky šetření ukazují, že samotní aktéři již navrhli řadu kroků v oblasti bezpečnosti, školství, veřejného prostoru, zaměstnanosti, bydlení apod., zaměřených na zlepšení situace. V jejich rámci, i mimo ně, by bylo vhodné posílit zejména **podpůrná a preventivní opatření zaměřená na sociálně znevýhodněné romské i neromské občany**, a to především co se týče **zvýšení kapacity a koordinace terénní sociální práce neziskových organizací; optimalizace školního vzdělání a zvýšení zaměstnanosti mládeže.**

Zejména by mělo dojít k:

- 1) Posílení spolupráce Úřadu práce a základních škol při motivaci žáků k dalšímu vzdělávání
- 2) Zajištění spolupráce Salesiánského střediska a základních škol při zavádění přípravných ročníků
- 3) Snížení finanční náročnosti zapojení dětí z nízkopříjmových skupin ve školkách
- 4) Otevření širší diskuse o roli školy ve vzdělávacím a výchovném procesu se zapojením rodičů, základních a středních škol, zástupců města, zaměstnavatelů, atd.
- 5) Aktivnějšímu přístupu k podpoře zaměstnanosti ze strany města i Úřadu práce (vč. využití institutu veřejně prospěšných prací, podpory sociálního podnikání, využívání institutu zvláštní podmínky při zadávání veřejných zakázek apod.)
- 6) Posílení **terénní sociální práce** na sídlišti Máj
- 7) Větší podpoře opatření proti **drogovým závislostem, včetně alkoholických** ze strany města (včetně přijetí strategického a koordinovaného přístupu, podpory prevence a terénní sociální práce).
- 8) Další rozvoj programu **sociálního bydlení**, přičemž lze využít jak zkušenosti jiných měst (pokud jde o nastavení systému), tak zkušeností těch organizací, které ve městě dlouhodobě vyvíjejí terénní sociální práci (Městská a Diecézní charita, Salesiánské středisko).
- 9) Posílení podpůrné a preventivní činnosti včetně volnočasových aktivit pro děti ze sídliště Máj především v letních měsících.

Kromě **samotné realizace navržených kroků je nezbytné se soustředit také na jejich správnou komunikaci, zapojení místních občanů do jejich realizace a v neposlední řadě i aktivnější roli obce a jejích představitelů v boji s xenofobními a rasistickými postoji části populace.**

Poslední vývoj naznačuje, že **v lokalitě je potenciál a zájem občanů na komunikaci.** Tuto komunikaci např. formou kulatých stolů by bylo vhodné dále **rozvíjet.** Zároveň je však třeba, aby **plnění závěrů a úkolů plynoucích z těchto jednání bylo pravidelně vyhodnocováno** orgány samosprávy a o **výsledcích byla informována širší veřejnost.**

Konflikt o veřejný prostor, který je jedním ze zásadních zdrojů stávající situace, nemůže být vzhledem k charakteru výstavby na sídlišti, hustotě osídlení a heterogenním složení jeho obyvatel nikdy zcela vyřešen. Nezbyvá tedy, než se jeho řešení trvale věnovat, a to především formou společného hledání a nalézání pravidel jeho užívání.

Policie ČR a Městská policie má v tomto procesu hrát roli spolupracovníka, spíše než „nulově tolerantní“ represivní složky, samozřejmě v rámci zákonných pravidel. Je třeba, aby **represivní složky aktivně komunikovaly s občany a průběžně vedly evidenci a vyhodnocovaly podněty veřejnosti i v případech, kdy jdou mimo rámec hlášených přestupků a trestných činů.** O výstupech této evidence by měla být veřejnost pravidelně informována.

Jako jeden z nástrojů v tomto případě může posloužit **komunitní sociální práce**, již jsou připraveny realizovat obě na Máji působící neziskové organizace, a řada **dílčích participativních postupů, které by umožnily vyjasňování jednotlivých pozic, formulaci obecně přijatelných pravidel užívání veřejného prostoru**. Participativní metody by měly být využity i při konkretizaci náplně činnosti budovaného Komunitního centra.

V zájmu nenásilného řešení vznikajících dílčích konfliktů, jimž nebude možné se přes veškerou snahu vyhnout, je možné využít **nástrojů mediace** (např. formou intenzivnější spolupráce s Probační a mediační službou, vyškolení asistentů MP, sociálních pracovníků, správců hřišť apod.) a peer-mediace (např. prostřednictvím škol).

LITERATURA:

Analytické podklady pro jednání Pracovní skupiny pro řešení sociálních nepokojů ustavené v souladu s usnesením vlády ČR ze dne 3. 4. 2013 č. 232 dne 29. července 2013

Analýza ČSÚ: Téměř v pětině rodinných domácností žijí závislé děti jen s jedním rodičem. 2013.
<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/czam020113analiza13.doc>

Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a komunit v České republice a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti. Tzv. Gabalova zpráva. Praha: MPSV ČR, GAC s.r.o., 2006. Dostupné z: http://www.esfcr.cz/mapa/int_jc3_1_1.html

Česká školní inspekce, Jihočeský inspektorát, Inspekční zpráva, čj. ČŠIC-127/10-C, Základní škola Máj I, M. Chlajna 21, České Budějovice, únor 2010

Česká školní inspekce, Jihočeský inspektorát, Inspekční zpráva, čj. ČŠI- 165/09-07, Základní škola Máj II, M. Chlajna 23, duben 2009

Čunát, 2012. Základní škola a Mateřská škola J. Š. Baara – Systém předškolní a školní přípravy dětí ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí. Presentace ze semináře Sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené romské lokality v Jihočeském kraji. Krajský úřad Jihočeského kraje, dne 24. května 2012. [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1402&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1402&par[lang]=CS)

Horáček, 2012. Původní koncept Sídliště Máj. <http://www.cbarchitektura.cz/2012/07/puvodni-koncept-sidliste-maj-mga-pavel.html>

Integrovaný plán rozvoje města Levý břeh Vltavy. Statutární město České Budějovice. <http://www.c-budejovice.cz/cz/rozvoj-mesta/nastenka-iprm/iprm-levy-breh/stranky/seznam-stranek-IPRM.aspx>

Integrovaný plán rozvoje města Sídliště Máj. Statutární město České Budějovice. <http://www.c-budejovice.cz/cz/rozvoj-mesta/nastenka-iprm/iprm-maj/stranky/seznam-stranek-IPRM.aspx>

Kajanová, Dvořáčková, 2011. Sociálně vyloučená lokalita očima jejích obyvatel. Zdravotně sociální vědy.

Koncepce prevence kriminality města České Budějovice na období 2009 – 2011.
<http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CDAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.c-budejovice.cz%2Fattachment.ashx%3Fid%3D2770&ei=JS8aUrPuGMTJtQabjoDoCg&usq=AFQjCNF4FgpXrQYIBu5W2c41ip8l-FY7Zg&sig2=1Zhk3GDp5u47u2jRAKTJSg&bvm=bv.51156542,d.Yms>

Koníček, o. s. 2012. Programy podpory zaměstnanosti. Presentace ze semináře Sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené romské lokality v Jihočeském kraji. Krajský úřad Jihočeského kraje, dne 24. května 2012. [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1402&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1402&par[lang]=CS)

Kostohryz, 2012, Město České Budějovice a Romové, zátěžové lokality. Presentace ze semináře Sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené romské lokality v Jihočeském kraji. Krajský úřad Jihočeského kraje, dne 24. května 2012. [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1402&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1402&par[lang]=CS)

Kovárnová, 2012. Dotační program města České Budějovice na podporu sociální oblasti. Presentace ze semináře Sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené romské lokality v Jihočeském kraji. Krajský úřad Jihočeského kraje, dne 24. května 2012. [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1402&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1402&par[lang]=CS)

Kovárnová, 2012. Rozvojový plán sociálních služeb České Budějovice 2013 – 2018. Prezentace ze semináře Sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené romské lokality v Jihočeském kraji. Krajský úřad Jihočeského kraje, dne 24. května 2012. [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1402&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1402&par[lang]=CS)

Kozlová, Klufová, 2012. Sociálně prostorové nerovnosti v ohrožené lokalitě sídliště Máj v Českých Budějovicích. Fórum sociální politiky, 3/2012.

Ouředníček, 2007. Segregace sociálně slabých. Projekt „Segregace v České republice: stav a vývoj, příčiny a důsledky, prevence a náprava“, Praha: MMR ČR.

Podhola, 2012. Potlačení nežádoucích sociálních jevů ve městě České Budějovice. Prezentace ze semináře Sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené romské lokality v Jihočeském kraji. Krajský úřad Jihočeského kraje, dne 24. května 2012. [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1402&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1402&par[lang]=CS)

Podzimek, Drogový problém v prostředí Romského etnika. Prezentace ze semináře Sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené romské lokality v Jihočeském kraji. Krajský úřad Jihočeského kraje, dne 24. května 2012. [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1402&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1402&par[lang]=CS)

Prevent, o. s. a Městská Charita České Budějovice: Spolupráce terénního programu a nízkoprahového zařízení pro děti a mládež s vysokým podílem romských klientů. Zaostřeno na drogy, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. 2012.

Protokoly z jednání územní komise rady města č. 2. <http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/volene-organy/stranky/zapisy-uzemni-komise-c-2.aspx>

Přepis zvukového záznamu z veřejného projednávání „Regenerace sídliště Máj“ dne 26. 2. 2009. <http://www.c-budejovice.cz/cz/rozvoj-mesta/nastenka-iprm/iprm-levy-breh/cb-mesto-sportu/elektronicke-dokumenty/documents/p%C5%99epis%20zvukov%C3%A9ho%20z%C3%A1znamu.pdf>

Renegerační dokumenty!

Rozvojový plán sociálních služeb České Budějovice 2013 – 2018, ke stažení na <http://rpss.c-budejovice.cz/cz/archiv/RPSS-2013-2018/dokumenty/Documents/RPSSCB%202012-2018%20FINAL.pdf>

Sídliště Máj, heslo wikipedia:

http://cs.wikipedia.org/wiki/S%C3%ADli%C5%A1t%C4%9B_M%C3%A1j

Výroční zprávy, webové stránky a pracovní materiály neziskových organizací Mezi proudy, Salesiánské středisko dětí a mládeže, Městské a Diecézní charity, Preventu, ZŠ Máj I a ZŠ Máj II, Úřadu práce České Budějovice.

Zmapování a monitoring specifických cílových skupin – exkluze. Pansophia, sdružení pro výzkum v sociální oblasti. 2009.

Zpráva o činnosti Městské policie za rok 2011. <http://mpolicie.c-budejovice.cz/cz/o-mestske-policii/Documents/zprava2011.pdf>

Zpráva z výzkumu „Zmapování postojů veřejnosti v České republice k pravicově extremistickým, rasistickým a xenofobním myšlenkám a jejich šířitelům s ohledem na integraci menšin a cizinců.“ Zkrácený název veřejné zakázky: MV-12806-4/OBV-2010. Listopad 2010